

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **21** (230), serie nouă. Miercuri 28 iunie 1995. Preț: 500 lei

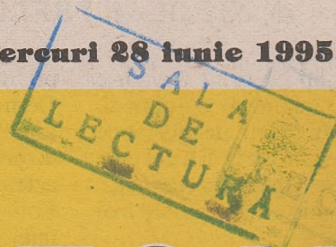
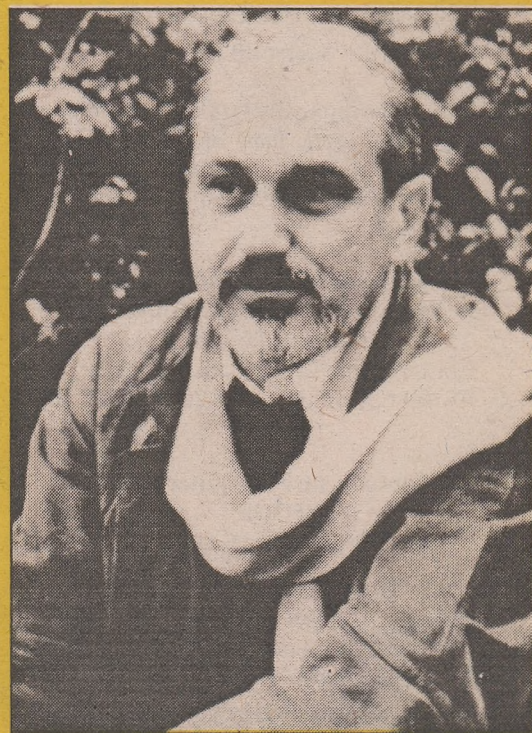

LA PLECAREA LUI EMIL CIORAN

EMINESCU ȘI CĂRȚILE VECHI

Bujor Nedelcovici

BRAVUL OFIȚER
DE CAVALERIE

Proprietăți

De multă vreme, în România, există ideea că anumite proprietăți publice sunt, de fapt, private. Publice sunt: patria, poezii de geniu, în general marii artiști care au decedat și altele. Private sunt proprietățile mici, dar deseori mai rentabile precum: pământurile, casele, unele firme ș.a. E drept, multe dintre acestea sunt învinse la capitolul rentabilitate bunăoară de un Eminescu, de un Coșbuc, de un Brâncuși. Cum unii și alții au pus parcă stăpânire privată pe patrie, proclamându-se unici patrioți, așa și pe geniile, fragmentate din geniul poporului român, unora, autorități sau particulari, li se pare că pot pune stăpânire exclusivă. Acum, că e centenarul nașterii lui Lucian Blaga, a fost mare foială, „în spatele ușilor închise”, în privința datei când poate fi sărbătorit poetul. Data era importantă, pentru că 9 mai, ziua nașterii, fusese deja „ocupată” de autorități, la Cluj și Alba Iulia. Universitatea din Cluj, Uniunea Scriitorilor au ținut un simpozion și-o seară literară, decente, sobre, în Aula Magna. Autoritățile n-au venit. (Lasă că nici nu era nevoie de Funar la centenarul Blaga.) Asta pentru că Societatea „Lucian Blaga” a hotărât să-și desfășoare cinstirea mai spre ziua nașterii. La Sebeș există, însă, o altă Asociație „Lucian Blaga”, care nu-și revendică proprietatea asupra poetului. Deci nici cea de la Cluj n-ar trebui s-o facă. Dar așa e la noi. Prefectul de Alba s-a supărat foc că cei din Aula Magna au venit în pelerinaj la Lancrăm. Numai că el nu e nici măcar protopop să decidă pentru biserica și cimitirul din sat. Cu tristețe, însă, constat și altceva: că-n mormântul lui Lucian Blaga, marcat de efigia poetului, lucrată de Romul Ladea, a fost îngropată soția lui. În eternitate, poetul rămâne singurul proprietar al mormântului său. Și putea să aibă și-o cruce alături de placa pe care e marcat numele și, în relief, efigia poetului. Dar nu eu decid. Eu doar deplâng, evident zadarnic, una și alta.

N. P.

LA PLECAREA LUI EMIL CIORAN

de NICOLAE PRELIPCEANU

S-tiam de mai mult timp că Emil Cioran e bolnav, că nu se mai întâlnește cu nimeni. Că nu mai scrie de câțiva ani, dezgustat de faptul că, azi, toată lumea scrie cărți. El, cel care publicase nu mai puțin de șaptesprezece cărți, dacă le-am numărat eu bine, încetase să mai creadă în ele.

S-a născut la 8 aprilie 1911, la Rășinari. Între 17 și 21 de ani studiază Literale și Filozofia la București. Urmează licența despre intuiționismul bergsonian, apoi bursa Humboldt și pe urmă bursele în Franța, din 1937, la sfârșitul cărora, în 1944 – 1945, hotărăște să rămână definitiv acolo. Dacă s-ar fi întors, probabil că numele său ar fi apărut în listele celor morți prin pușcăriile comuniste, alături de pildă de Mircea Vulcănescu, deoarece, nu-i așa?, „noi muncim, nu gândim” încă de prin 1946... A scris și publicat, în țară, cărți de răsnet în epocă, precum *Pe culmile disperării* (1934), *Cartea amăgirilor* (1936), *Schimbarea la față a României* (1937), *Lacrimi și sfinți* (1937). În 1940 îi apărea *Amurgul gândurilor*, iar ultima carte în românește, scrisă în 1945, *Îndreptar pătimăș*, avea să vadă lumina tiparului abia în 1991, la Humanitas, printre celelalte, reeditate și traduse, în mai multe ediții. La Paris, în 1949, îi apare, la Gallimard, prima carte scrisă-n franceză, *Précis de décomposition*. Urmează *Syllogismes de l'amertume* (1952), *La Tentation d'exister* (1956), *Histoire et utopie* (1960), *La chute dans le temps* (1964), *La Mauvais Démon* (1969), *De l'inconvénient d'être né* (1972), *L'avenir du Passé. Utopie et Littérature* (1973), *Ecartèlement* (1979), *Exercices d'admiration* (1986), *Aveux et anathèmes* (1987). Un extraordinar film al lui G. Liiceanu și Constantin Chelba ni l-a înfățișat

pe marele gânditor, a cărui operă cucerise Germania, piatra de încercare a filosofilor, în toată mărirea sa simplitate, de om care disprețuiește orice altceva decât gândul. Până și actele de identitate. Nu știu câți mai țin minte că Emil Cioran nu mai era, de mult, cetățeanul nici unei țări. Cetățenia română o pierduse atunci, demult, renunțând să se mai întoarcă în țara ocupată de bolșevici, pe cea franceză nu a cerut-o niciodată. Era un cetățean al propriei sale gândiri, al acestui scepticism atât de profund încât ajunsese să producă o operă nemuritoare. „Și cum ar putea acest suflet să-și găsească liniștea?” se întreba filosoful în *Tratatul de descompunere*. „Rarefierea vieții preschimbă totul în ireal. Pun mâna pe lucruri și ele-mi scapă, cum îmi scap”, scrisese Cioran cu câțiva ani înainte, în *Îndreptar pătimăș*. Ar fi multe de citat din această operă ce se constituie – sunt sigur că s-a spus – într-o adevărată biblie a îndoielii, a deznădejdiei fără leac și fără de capăt. Ar fi simplu să spunem că acum, în sfârșit, în ziua de 20 iunie, și îndoiala și deznădejdea s-au sublimat în ultima lor picătură – esența. Ar fi ușor să vorbim și despre Emil Cioran ca despre orice mort ilustru. El, însă, nu e asta, nu are cum să fie. Îmi amintesc, mai bine, de zguduitorul sa mărturisire în fața lui G. Liiceanu despre totalul și profundul său dezinteres pentru cele materiale, pentru orice câștig sigur, asigurat căruia îi preferă, până târziu, la senectute, expediente, soluțiile întâmplătoare. Pentru cele ale trupului, pentru ca mintea să poată fi liberă cu adevărat, pentru ca gândurile lui să nu fie atinse de aripa neagră, ucigașă, a vieții zilnice. Cioran a fost într-adevăr un spirit liber, despre a cărui întâlnire cu Dumnezeu aș vrea să aflu. Ar trebui să aflăm.

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA PE ANUL 1994

Juriul pentru acordarea premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1994, format din: Gabriel Dimisianu (președinte), Mircea Anghelescu, Dan Cristea, Ioan Holban, Andrei Ionescu, Iosif Naghiu, Eugen Negrici, Marian Papahagi, Alex. Ștefănescu, Radu G. Teșosu, Cornel Ungureanu, întrunit în două ședințe, desfășurate la 19.V.1995 și, respectiv, 27.V.1995 a atribuit următoarele premii:

Poezie

– Dan Laurențiu, *Mountolive*, Editura Eminescu
– Ioanid Romanescu, *Noul Adam*, Editura Junimea

Proză

– Nicolae Breban, *Amfitrion*, Editura Du Style
– Mircea Cărtărescu, *Travesti*, Editura Humanitas

Dramaturgie

– Dumitru Radu Popescu, *Mireasa cu gene false*, Editura Cartea Românească; *Dragostea e ca și-o răie*, Editura Expansiv

Critică și istorie literară

– Ion Simuț, *Incursiuni în literatura actuală*, Editura Cogito

Eseu. Publicistică

– Irina Mavrodin, *Mâna care scrie*, Editura Eminescu
– Andrei Pleșu, *Limba păsărilor*, Editura Humanitas

Memorialistică

– Virgil Nemoianu, *Arhipelag interior*, Editura Amarcord

Traduceri

– G.I. Tohăneanu, *Vergiliu, Eneida*, Editura Antib
Ediții critice

– Barbu Cioculescu, *Mateiu I. Caragiale, Opere*, Editura Fundației Culturale Române

Literatură pentru tineret și copii

– Ioan Buduca, *Războiul nevăzut. Cartea Apocalipsei pentru copii*, Editura Cuvântul

Debuturi

– Adriana Berna, *Manual de supraviețuire*, Editura Albatros

– Ionel Ciupureanu, *Pacea Poetului*, Editura Ramuri

– Alina Durbacă, *Lenjerie intimă*, Editura Alma

– Ioan Es. Pop, *Ieșirea fără ieșire*, Editura Cartea Românească

– Robert Șerban, *Firește că exagerez*, Editura Excelsior

Literatură minorităților naționale

– Blagoje Ciobotin, *Ciașa istine (Cupa adevărului)*, limba sârbă, debut poezie, Editura Kriterion

– Demény Péter, *Ikarosy Imája (Rugăciunea lui Ikar)*, limba maghiară, debut poezie, Editura Mentor;

– Jánk Károly, *Alom a nyomokban (Visul în urme)*, limba maghiară, debut poezie, Editura Mentor;

– Vida Gábor, *Bucusu a filmöl (Adio filmului)*, limba maghiară, debut proză, Editura Mentor.

Opera Omnia

– Adrian Marino

Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor a acordat Premiul de Excelență poetului Geo Dumitrescu, cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani.

Sponsor principal:
Banca Română pentru Dezvoltare

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria Popazu (*dactilografă colaboratoare*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60.

Cont: Agenția Credit Bank, sector 2,
nr. 40.10.11.50.16 (lei) și 40.20.11.50.12.16
(valută)

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP

Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

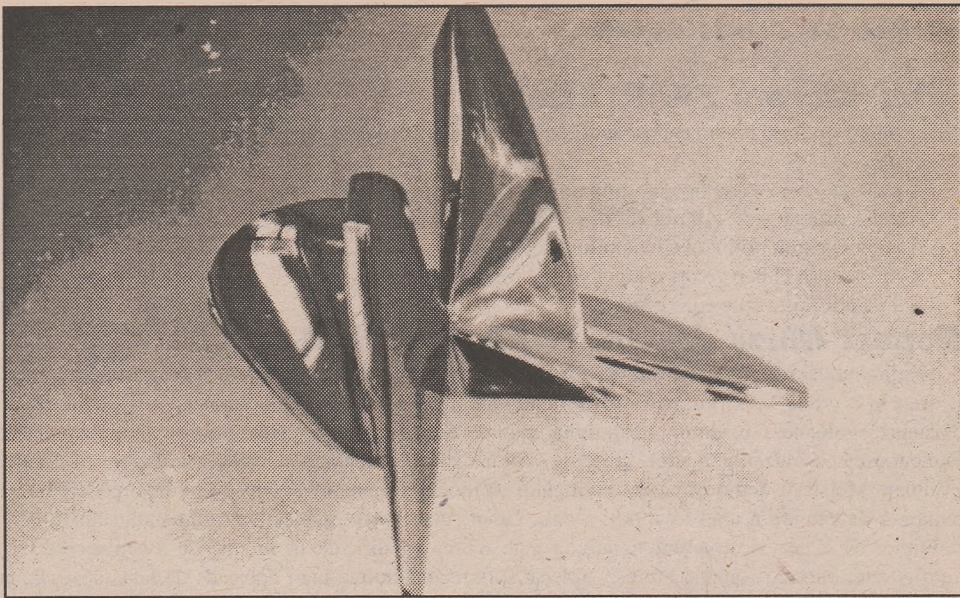
ASPECTELE INTEGRĂRII EUROPENE (I)

de LAURENȚIU ULICI

Poate că recenta Declarație de la Snagov prin care toate formațiunile politice parlamentare s-au angajat în direcția integrării noastre euro-atlantice reprezintă lovitura cea mai grea de până acum primită de reacționarii naționalist-comuniști și xenofobi din PRM și PUNR. Ce-o fi în sufletul primitivului vidanșor public al guvernanților sau în al nu mai puțin primitivului clovn de pe Someș nu știu, cert e că, vrând-nevrând, și-au semnat amândoi sentința de condamnare la pieire pentru că asta va însemna – pentru PRM și aripa șovină a PUNR – integrarea României în structurile europene. Dacă înțeleg bine și dacă respectiva Declarație nu-i doar o vorbă în vânt, o formă fără fond, consecința ei imediată ar trebui să fie re-formarea coaliției guvernamentale, cu sau fără constituirea unei alte majorități parlamentare. Ar urma, deci, ieșirea din joc și trecerea pe margine a celor două plutoane din tenebre, conduse de un tipic Anti-Crist și de un biet Saltimbanc. Dincolo însă de aceeași oricum necesară deratizare politică, e de așteptat ca din consensul, fie și de circumstanță, obținut o dată cu semnarea Declarației să rezulte cât de curând chiar o strategie a triplei integrări europene (politico-juridică, social-economică și informațională) care să pună capăt mișcării browniene ce caracterizează cam de multșor viața societății românești. Altminteri, orice amânare sau, mai rău, derogare de la ceea ce propune ca drum documentul în cauză ar face ca bruma de consens să devină, paradoxal, un favorizant al contra-sensului pe care încă ne aflăm.

Este vorba, așadar, de integrarea europeană. Dar, cu toate că este expresia cea mai des folosită astăzi în documentele politice ca și în comentariile publicistice, „integrarea europeană” conține o mare doză de mister semantic, ca să nu zic că tinde să se transforme într-un clișeu care nu conține nimic. Lucrurile se schimbă numai dacă între cei doi termeni ai expresiei așezăm un atribut, de pildă integrarea **politică** europeană, sau integrarea **economică** europeană ori integrarea **informațională** europeană. Acestea sunt, de altfel, și cele trei aspecte ale „integrării europene” care nu doar că acordă sens expresiei dar sunt și imperative pentru România, dacă vrem să ieșim din fundătura absurdă a micurinismului ideologic prin care se încearcă edificarea unei economii libere și a unui stat de drept cu procedee și structuri comuniste. Să le iau pe rând. **Integrarea politico-juridică** ar însemna afirmarea democrației parlamentare și sociale, pluripartitism, legislație în spiritul acestora, alternanță la guvernare determinată de voința liber exprimată a electoratului. S-ar zice că le avem pe toate, cel puțin în aparență. Formal, așa e. Ne lipsește încă fondul. Avem adică tiparul, forma corectă a literei, mai trebuie să punem cerneala pentru ca litera să aibă consistență. Dar cerneala e musai s-o fabricăm singuri, chiar dacă rețetarul e același pentru toți. **Integrarea social-economică** presupune, între altele, alinierea la standardele sociale și economice occidentale, deci economie liberă și performantă, nivel de trai ridicat, privatizare generalizată. Pe cât de necesară – grație sărăciei și declasării economiei – integrarea aceasta va fi – din aceleași motive – și dificilă, și de durată. Se bazează, firește, pe muncă dar, din păcate, la noi lipsește motivația reală a muncii, lipsește, cu alte cuvinte, chiar „motorul” unei economii libere. Sau, dacă nu lipsește, e stricat și nimeni nu prea știe cum să-l repare. Și nici nu e sigur că toți cei în cauză vor să învețe să-l repare. În fine **integrarea informațională** ar semnifica participarea noastră la circuitul european și universal de valori, o mai justă cunoaștere a valorilor noastre în lume simultan cu o mai exactă cunoaștere a valorilor lumii la noi, comunicarea între români și cetățenii celorlalte state europene, într-un cuvânt, dialog.

Un capitol aparte ocupă în acest context așa-zisa, rău zisa, „integrare culturală europeană”. Pentru că ne privește direct și pentru că reprezintă un fel de călcăi vulnerabil al imperativului integrării, îi voi dedica editorialul de numărul viitor.

minimax

DEZECHILIBRE

de ȘERBAN LANESCU

Evenimentele din ultima vreme, să zicem mai-iunie, inclusiv reacțiile (uneori, tiribombele) din mass-media, deci turbulențele social-politice și informaționale recente îndreptătesc bănuiala că „ceva, ceva parcă se mișcă în România”. Motiv de speranță? Situația economică și agitația politică ar putea să indice o eventuală schimbare de regim? Desigur nu alimentar. Încercând să-ți imaginezi cum s-ar putea produce în mod concret o asemenea schimbare orice scenariu/proiecție se dovedește în cele din urmă utopică(ă).

Mizeria economică (probabil nu este exagerat a spune de-a dreptul foamea) _ are o extindere socială de amploare, atât cantitativ, cât și prin numărul categoriilor socio-profesionale afectate. În prezent beneficiază de „ciorba săracilor” 30 000 de cetățeni ai României dar numărul celor care ar avea nevoie de o asemenea, mă rog, protecție socială este de o sută de ori mai mare, adică 3 milioane. Iar pe lângă aceste 3 milioane, marea majoritate „gâfâie”. Gâfâie și se descurcă! Reversul „medaliei” (sfidător până la a fi strigător la ceruri): (a) luxul deșănțat al minorității profitorilor de „revoluție” și „tranzicție”, indiferent că este vorba de protipendada politică sau de noua „burghezie” (mereu e nevoie de ghilimele!); (b) generalizarea și adâncirea corupției; (c) propaganda oficială care recidivează prin negarea realității, adică mințindu-se iarăși cu nerușinare. Reacția socială în/la această situație, deși manifestă (mai un miting, mai o grevă), este totuși confuză și lipsită de coerență, concurând la aceasta: (I) sechelele, îndeosebi morale și culturale, comuniste, de care suferă marea majoritate a societății; (II) dezinformarea și diversivunile (aceea naționalistă este printre cele mai virulente) practicate de Putere;;(III) ineficiența prestației politice a Opoziției, rod nu doar al diletantismului și orgoliilor (cum adesea se explică), ci, mai cu seamă, efect, fie al „lucrăturii cârțitelor albastre”, fie al coruperii liderilor; (IV) precaritatea societății civile ale cărei structuri, începând de la Biserica ortodoxă și până la sindicate sunt, dacă nu toate,

atunci marea majoritate „infestată” și controlate mai mult sau mai puțin ocult de către Putere. (Și cum orice colivă are nevoie de o fondantă, mizeria este aseasonată cu felurite „manifestări culturale” binecuvântate de la Cotroceni - nu exemplific pentru că nu se face a pomeni de funie în casa spânzuratului - care, luate în sine, or fi ele bune și frumoase, nimic de zis, atâta doar că, prin raportare la context sunt cam deplasate slujind, de fapt, intereselor propagandistice ale Puterii.) Or, într-o asemenea situație să te aștepți sau să proiectezi/imaginezi vreo formă de revoltă socială cu sorți de izbândă este de-a dreptul absurd. Iar ca să fie clar pentru toată lumea despre ce este vorba în „propoziție”, să le iasă onora din căpătâna fumurile revoluționare, s-a legiferat și posibilitatea implicării glorioasei armate române în represiune, adică să poată face ce a făcut și în decembrie '89, dar legal. Ar rămâne atunci, nu-i așa, calea electorală. De unde și începe un lung șir de întrebări cu răspunsuri incerte. Este oare preponderentă dorința de o reală schimbare? Nu cumva răul într-adevăr rău este că marea majoritate a românilor fie se tem de adevăr și dreptate, fie sunt cotropiți de obediență și lehamite? Iar atunci pe calea electorală se întrevăd cam două perspective. Una, de factură naționalist-comunistă, printr-o învățoșare a „patrulaterului roșu”. Cealaltă, anunțată de studiul „Decăderea Convenției democratice din România” preconizând o coaliție între PDSR (ca partid al d-lui I.I. Iliescu) și PD (cum altfel decât cu P.Roman?!) + partidele plecate din Convenție, anexate ca să dea bine în Occident. Adică înăuntrul, sau în afara Europei (ceea ce, totuși, nu se decide numai în România), dar de-o fi una, de-o fi cealaltă, tot cu același președinte, adică tot cu un simulacru de democrație și tot cu un surogat de economie de piață, pentru care s-au jertfit sau au fost sacrificați, asasinați niște oameni. Iar între timp, pentru defulare, mai o grevă, mai o manifestație, mai o bătăie despre demnitari, într-un dulce tembelism ca să (ne) treacă zilele.

Emil Cioran, SFÂRTECARE

„Eu nu sunt îmsă un om care se îndoiește ci un idolatru al îndoielii aflat în fierbere, în transă, un fanatic lipsit de crez“.

- A avut șansa de a străbate un timp al lipsei de șansă...
- A zidit, prin negare, drumul cel mai scurt spre bănuirea certitudinii...
- A știut să simtă primatul Cuvântului asupra Faptei...
- A încercat să elibereze prin flagelare necurmată...
- S-a mântuit prin spovedania totală!

Robert Musil, OMUL FĂRĂ ÎNSUȘIRI

Romanul acestui Proust al literaturii de expresie germană, operă ciclopică prin proporții, este o narațiune istorică și o cronică de moravuri, o meditație îndelungă asupra condiției umane, dar și o satiră la adresa unei existențe evoluând sub semnul absurdului, este un eseu filozofic intarsiat cu minuțioase sondaje psihologice. Doi cunosători avizați ai operei, Kaiser și Wilkins, după ce denunță nejustificata alăturare a „Omului...“ lângă „Wilhem Meister“, demonstrează convingător că romanul reprezintă cumva o replică modernă a lui Parsifal, o tentativă de căutare a unei irealități, a unui Graal sui generis. „Obiectivele romanului lui Robert Musil sunt multiple, de aceea și structura narațiunii este mereu modificată în funcție de evenimentele și personajele configurate. Satiric, ironic și burlesc, aplecat spre reconstituirea unor episoade de farsă absurdă, preocupat de destinul unui individ și al unei lumi în declin, populat cu eroi fictivi și personaje care trimit la o anumită realitate istorică, romanul lui Robert Misil poate fi într-adevăr socotit ca o ultimă realizare strălucită a barocului în literatura austriacă“ (Romul Munteanu).

Traducerea domnului Mircea Ivănescu este ireproșabilă. (Ed. UNIVERS, 21.000 lei)

TEXTE CARE AU ZGUDUIT LUMEA

Trei doctrine care nu numai că au îngrozit umanitatea, dar au și împins-o pe un drum al nefirescului, al sângelui și al calvarului. Câteva excerpte se impun:

DIN TAINELE „PROTOCOALELOR“ ÎNTELEPTILOR SIONULUI

„Cuvântul nostru de ordine este forța și ipocrizia... De aceea noi nu trebuie să șovăim în fața corupției, a înșelătoriei și a trădării, ori de câte ori ne poate servi pentru a ne ajunge scopul (...) Creștinii nu se conduc după practica observațiilor imparțiale scoase din istorie, ci după o rutină teoretică incapabilă de a atinge vreun rezultat real. De aceea noi nu trebuie să ținem seama de ei; să se mai distreze câțva timp să trăiască din speranțe sau din noi petreceri, sau din amintirea petrecerilor de odinioară. Să-i lăsăm să creadă în importanța, pe care le-am inspirat-o, a legilor științei, a teoriilor (...) Presa încarnază libertatea cuvântului. Dar statele n-au știut să întrebuițeze această putere, și ea a căzut în mâinile noastre. Prin ea am obținut influență, rămânând noi în umbră, grație ei am strâns în mâinile noastre aurul (...) Cu puține excepții, pe care este inutil să le enumerăm, presa este de pe acum în întregime sub stăpânirea noastră (...) Toate șuruburile mecanismului guvernamental depind de un motor care este în mâinile noastre, și acest motor este aurul (...) O coaliție universală a creștinilor ar putea să ne domine pentru câțva timp, dar noi suntem garanți contra acestui pericol prin adâncile pricini de discordie care nu mai pot fi smulse din inima lor. Noi am opus pe unele altora, calculele individuale și naționale ale creștinilor, urile lor religioase și etnice, pe care le-am cultivat de douăzeci de secole. Din pricina aceasta nici al un guvern nu va găsi ajutor în nici o parte (...) Pot să vă anunț astăzi că suntem aproape de scop. Încă puțin drum, și cercul Șarpelui Simbolic (care reprezintă poporul nostru) va fi închis. Când cercul va fi închis, toate statele Europei vor fi cuprinse ca într-o menghină (...) Fiecare victimă din rândurile noastre valorează mii de creștini înaintea lui Dumnezeu“. (Sublinierile îmi aparțin, Al. S.)

Din TESTAMENTUL LUI PETRU CEL MARE

„XII. După ce Svezia se va desnăluda, Persia se va birui, Polonia se va subjugă și Turcia se va supune, apoi adunând armiiile noastre și fiind păzită Marea Neagră și Marea Baltică cu corăbiile noastre, trebuie mai întâi a propune îndeosebi și foarte tainic la Curtea Franciei, apoi la cea a Austriei de a împărți cu ea imperiul lumii.(...)

XIII. Dacă amândouă aceste Curți vor refuza acea propunere a Rossiei care nu este niicum de crezut, atuncea ar trebui să știe cum se împarte între ele gâlcevirea și a le face să se slăbească una pre alta, când apoi Rossia folosindu-se de un prilej hotărâtoriu va năvăli asupra Germaniei cu oștile sale cele pregătite, pornind totodată și două flote mari: una de la Marea de Azov și alta de la portul Arhanghelsk, încărcate cu cete de asiatici și însoțite spre apărarea lor cu flote înarmate de la Marea Baltică și Marea Neagră, care trecând de la Marea Mediteraniană și de la Ocean vor năpădi – pe o parte ele în Franca în vreme când pe altă parte va fi Germania năpădită.

Astăpept două țări, biruindu-se cealaltă parte a Evropei apoi, vor trece lesne și fără nici o împotrivire sub jugul Rossiei. Așa se poate și așa trebuie a se subjugă Evropa“.

Din MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST

„Comuniștii refuză cu dispreț să-și ascundă concepțiile și intențiile. Ei declară fățiș că țelurile lor pot fi atinse numai prin doborârea violentă a întregii alcătuirii sociale de până acum“.

Este clar, nu-i așa? Contrareacțiile la aceste mârșăvii ideologice nu ar trebui să mire și nici să indigneze pe nimeni! (Ed. Moldova, f.p.)

EVENTIMENTUL ZILEI – un poem văzut de Lucian Vasilescu

Sub aparenta frondă se ascunde un sentimental marcat de timiditate; o înșelătoare violență străbate subteran scrisul său, dar violența nu aparține imaginarului, ci oglindirii stricte a realului. Cele două planuri ale discursului (poetic?) – planul **evidenței**, voit haotic, repugnant adeseori, re-compus din cioburi de adevăr abil alăturate și, apoi, planul **celor ascunse**, zugrăvit cu o pastă tristă, melancolică, sprijinit pe slova murmurată cu aprehensiune pentru tot ceea ce maculează existența – se întrepătrund grație unei tehnici frapante, la prima vedere aparținând suprarealismului, dar, în fond, mult mai apropiată de maniera realismului magic, ea, tehnica, evidențiind rigoare și o logică bine articulată. Dezavantajul acestui mod insolit de a scrie stă – cred eu – în imposibilitatea repetării cu prilejul unei alte cărți. Dar irepetabilitatea reprezintă, prin ea însăși, și un avantaj cert. (Ed. Nemira, 2500 lei)

Aurel Podaru, O FOTOGRAFIE VECHE, ÎNRĂMATĂ

Volum de proze scurte, a căror miză rezidă în sugestie. Nimic rău, numai că procedeul este împins la extrem, diferențele dintre sugerare (necesară) și ambiguitate (forțată) creează uneori confuzia de dragul confuziei. Umorul frizează pe alocuri absurdul, dialogurile (de o bună factură tehnică) îndeamnă spre bănuiala că dl Aurel Podaru s-ar putea realiza scriitoricește mai degrabă în dramaturgie decât în proză. Oricum, avem în față un volum de debut, surprizele viitoare nefiind excluse. (Ed. DACIA, f. p.)

ANTICARIAT

Jack Kerouac, ON THE ROAD, New York, 1957

Săcăită, obosită și disperată de sterilitatea studiilor academice fără nici o legătură aparentă cu tumultul real al vieții, refuzând conformismul, tână generație caută „bucuria aspră și extatică a vieții pure“; în cartea de față bucuria, mai bine scris: **căutarea** acestei bucurii se traduce într-o călătorie bezmetică prin Statele Unite, în fond o manifestare a lășității în confruntarea refuzată cu marile probleme ale existenței. Criticul Phoebe Adams scria, în *Atlantic Monthly*: „Domnul Kerouac are un stil personal, în parte de o mare simplitate, în parte violent, argotic. El folosește aceste elemente cu o tușă sigură, realizează nenumărate combinații și contraste și nu încetinește niciodată ritmul povestirii care înaintează cu o viteză constantă, asemenea lui Dean, care stă la volan, gonind cu 110 mile la oră. Cartea se citește ușor. Dar dezamăgește, pentru că promite mereu o revelație sau o concluzie de reală importanță și nu poate ajunge la o astfel de concluzie, pentru că Dean e mai convingător ca personaj excentric decât ca reprezentant al vreunei categorii umane“.

Exemplu tipic pentru o literatură scrisă din perspectiva mentalității **beat generation**, PE ȘOSEA primește o replică din partea timpului: dezabuzajii anului 1957 sunt acum oameni maturi, așezați, cu rosturile lor mai mult sau mai puțin „burgheze“, asistând, cu zâmbet mijit, la alte „dezamăgiri“, la alte „disperări“, venite, de astă dată, din partea progeniturilor lor. Și astfel, sub o formă sau alta, istoria se repetă...

(ANTICARIATUL SCALA, 6000 lei)

top 5

Librăria Kretzulescu

- Robert Musil, Omul fără însușiri
- Cioran, Sfârtecăre
- Al. Săndulescu, Efectele dosarului „dalmațian“ (Ed. Albatros, 1500 lei)

Librăria Sadoveanu

- Didier Decoin, Camerista de pe Titanic (Ed. Univers, 3000 lei)
- Cioran, Sfârtecăre
- Cristian Troncoță, Eugen Cristescu (Ed. Roza Vânturilor, 9000 lei)

Librăria Eminescu

- Marie Cardinal, Cuvinte care eliberează (Ed. Trei, 4300 lei)
- Eugène Ionesco, Ucigaș fără simbric (Ed. Univers, 5500 lei)
- Robert Musil, Omul fără însușiri

Librăria Alfa

- Cioran, Sfârtecăre
- Robert Musil, Omul fără însușiri
- Cristian Troncoță, Eugen Cristescu

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Cristian Troncoță, Eugen Cristescu
- Marie Cardinal, Cuvinte care eliberează
- Didier Decoin, Camerista de pe Titanic

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

NĂPÂRLIREA

de ROXANA SORESCU

Serpii din Balta Brăilei leapădă o dată pe an pielea veche. Marele prozator Fănuș Neagu leapădă o dată la o carte trupul vechi și strecoară trup nou în pielea veche. Când azi toată turma își întoarce blana pe dos, strădania și nonconformismul și curajul de a ascunde trup nou sub blana veche mi se par admirabile. **Partida de pocher** (Editura Eminescu, 1994) anunță o miză mare: ceea ce până acum prozatorul nu comunica decât aluziv, învăluit de un torent de metafore începe să se exprime limpede, deschis și adesea pamfletar. Suspiciunea că ni se pregătește o cacealma, prezentă întotdeauna când dezlănțuirea metaforică nu mai putea fi urmată de mințile de rând, începe să se îndepărteze; senzația tot mai accentuată e că prozatorul își joacă cinstitul talentul. Și că acceptă chiar riscul de a pierde. Cu toate că de data asta nu pierde. Îmi plăcea Fănuș Neagu al îngerului și al nebunilor, dar azi îl prefer pe acesta. Chiar dacă acesta este deocamdată un prozator în formare, care încă se mai caută pe sine.

Parfumul metaforelor lui Fănuș Neagu – de busuioc, de izmă și de leuștean, ca să-l citez – a rămas neschimbat. Dar trupurile ce se bucură de el nu mai sunt de fum. Sunt de inspirație realistă. Iar acțiunile nu mai sunt cu bunăvoință simbolice. Sunt politice. Și narațiunea nu mai plutește într-un spațiu nehotărât, dintre cer și pământ, în care reînvie mitul și nu prinde viață decât povestea. Se definește în timp și în spațiu și se alcătuieste sub formă de intrigă, cu conflict și deznodământ. Iar autorul începe să-și stăpânească textul, nu se mai lasă stăpânit de el. S-a terminat cu risipa de imagini. Metafora devine funcțională. Trecem de la generozitatea gratuită la pragmatism. Intrăm în economia de piață a prozei.

Bănuiesc că unele din nuvelele acestui volum înlocuiesc niște pamflete pe care

scriitorul nu le-a putut, nici chiar în zilele noastre, scrie angajat. Bănuiesc că personajele au niște prototipuri reale. Sunt sigură că acestea sunt metamorfozate violent subiectiv, după legile pamfletului. Nu mă întreb de unde știe prozatorul ce spune. Mă mulțumesc să constat că rezultatul este întotdeauna o narațiune viabilă, cu un grad de generalitate care face subiectivismul suportabil. Nu m-aș încumeta să rezum o povestire de Fănuș Neagu, nici să fac caracterizarea vreunui personaj. Ar însemna că n-am înțeles nimic din toată literatura lui, ireductibilă diegetic, intraductibilă exegetic. Dar plăcerea citatului nu mi-o pot suprima. Iată, în nuvela care dă titlul volumului, patru grade superioare joacă pocher. Cel care dirijează partida impune o miză uriașă, care i-ar sărăci evident pe parteneri. Aceștia sunt puși în imposibilitatea de a refuza jocul, căci li se dezvăluie sursa banilor puși în joc: „Căpitan Naforniță, ai fost trimis în ziua de 19 decembrie 1989 la Paris, să plătești un milion de dolari străinilor care lucrau pentru noi. Până să ajungi la întâlnire - restaurantul Trois fontaines, 60 de km. distanță de Paris - ai stat ascuns câteva zile: trebuia, evident, să fii cu ochii în patru. Pe 22 decembrie a izbucnit aici revoluția și tâmpit ai fi fost să mai pui un dolar în palma cuiva.“ Cine crede că acela care impune miza va câștiga jocul se înșeală. Acela care impune miza este adus în situația de a se sinucide. Cititorii nuvelei vor afla cât de simplu.

Altă dată, Aga, prim secretar al județenei PCR, organizează o partidă de vânătoare, ca să se poată izola în voie cu iubitul său șef de cabinet. Ca orice amantă ce se știe atotputernică, acesta își permite să fie sincer: „Tu, Aga, în județul ăsta deții o putere egală cu a zeilor care nu dau seama nimănui de faptele lor.

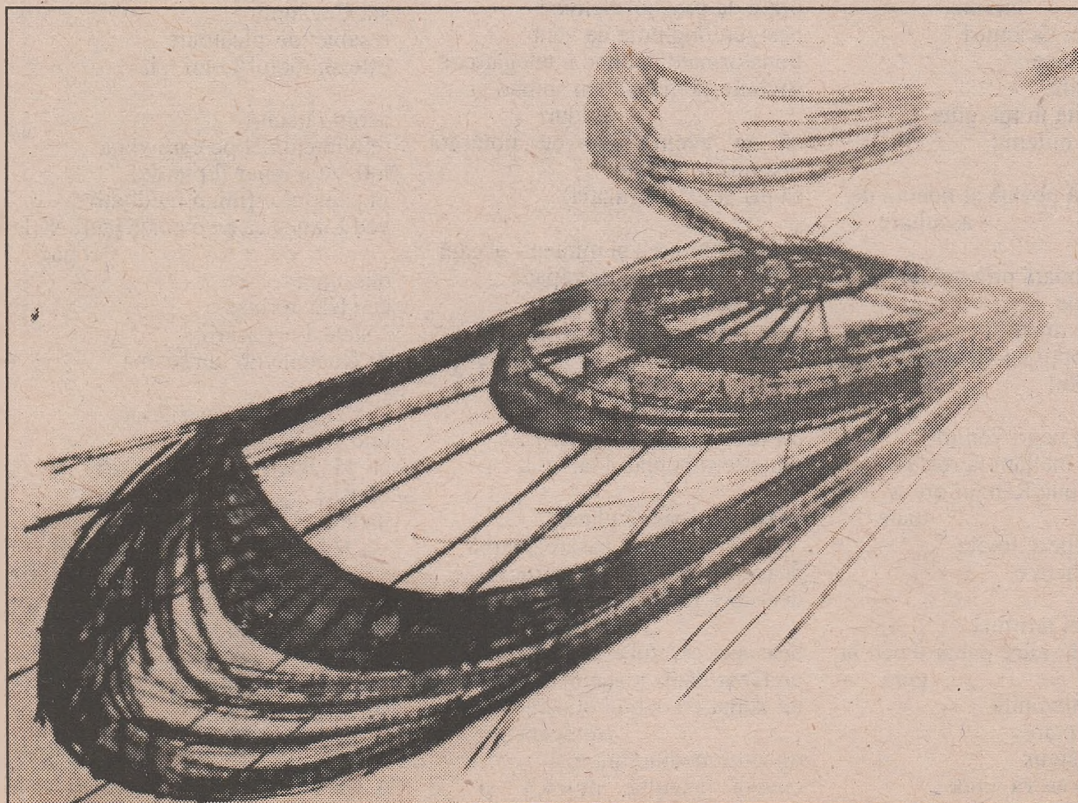
– Uiiți de TOVARĂȘU și TOVARĂȘA.

– Ei ne conduc spre comunism în zbor. Ei doi izbesc cu toiagul în poarta destinului și ne îndeamnă pe noi, cu picioare în fund, să ne strecurăm prin crăpătură. O veni timpul să-i pun să-mi cânte pe două voci statutul PCR și eu să-l dansez în pielea goală?“ Mă număr printre cei care cred că imaginea din urmă răscumpără multe păcate ale lui Fănuș Neagu. Chiar scrisă mulți ani după.

Ceea ce era mai bun din proza lui Fănuș Neagu s-a păstrat și chiar s-a accentuat odată cu schimbarea subiectelor și a stilului: gustul cruzimii și fascinația morții. În spațiul său poetic partida se joacă aproape întotdeauna cu viața ca miză. Cineva moare sau ratează definitiv existența sub vălul de metafore dezlănțuit senzual. Orice acțiune e un pas spre moarte. Răsturnările neprevăzute de situații, căci adesea moare cine ne-am aștepta mai puțin, dau textelor tensiune dramatică. Atmosfera încărcată erotic, de pândă animalică transformată prin limbaj în ritual nupțial, care a fost și a rămas unul dintre punctele forte ale universului imaginat de Fănuș Neagu, intră în opoziție violentă cu finalul tragic sau potențial tragic. Impulsurile primitive, fundamentale, Eros și Thanatos, mascate de perdeaua de imagini răspândite în jurul lor, dau amestecul specific de cruzime și poezie care îl caracterizează pe Fănuș Neagu. Unul din personajele sale, poate chiar un alter-ego, într-o iarnă încărcată de zăpadă, vrea să-i dovedească unei posibile iubite că poate fi lup dezlănțuit. Și sfășie cu dinții beregata mielului abia născut, din brațele unui țigan ieșit la cerșit. Puțini scriitori români au gustul sângelui atât de violent ca Fănuș Neagu. Ca lumea să nu fie șocată, el trebuie ascuns sub limbaj. Metafora azvârle un vâl de poezie peste instinctele ce răzbat mereu la suprafață.

Epoca de tranziție a prozei lui Fănuș Neagu cunoaște două slăbiciuni, două concesii făcute modei: prima – amestecul vocii auctoriale în narațiune, voce care din când în când întrerupe firul epic și rău face, și a doua – ambiția de a înnoi vocabularul cu neologisme care sună strident și strică pagini altfel foarte frumoase. Un singur exemplu, dintr-un pasaj cu stil și atmosferă sadoveniene, al cărui ritm e spart de cuvântul din altă zonă a vocabularului: „Cai de fum galopau, cu mult înaintea amiezii, peste apele sidefii ale bălții Ciulnița în care se topeau clăi de alge, niște lișițe lopătau în ocoale subțiri pe deasupra unui pâlcc de floarea-soarelui cu talgerele încă viu luminate de flacăra florilor. În Valea fără iarnă ziua era plină de singurătate și bucurii tactile.“

Fănuș Neagu părea un prozator care își dăduse măsura, clasat. Nu este. Ne putem aștepta ca de acum încolo de sub pielea veche să prindă trup forme surprinzătoare.

cassian maria spiridon

Sunt uși

sunt uși pe care nu le voi deschide
niciodată
sunt locuri unde nici gândul/nici
pasul/

nu vor străbate
sunt vise/moarte înainte de-a se
naște

mama
va fi cuprinsă de griji
fratele meu nu mai este
– voi îngeri aveți grijă
patimi multe și grele
suferinți pământești chinuiri
trupul lui/amarnice vremuri –

asemeni mie câți vor fi
în lumina țepoasă
când soarele abia de se uită spre noi
și nu știe și nici nu vrea să știe
câte-i sunt pregătite

asemenea mie câți ca orbeții
prin bălți și noroaie/sub ploaia
sătulă
în ceața firească a zorilor
își caută calea/numără clipa

știu
așteptarea nu duce la nimic
dar nici speranța nu îndreptățește
oricum blândețea
iartă și nu o dată

peste toate se așază mereu
nepăsarea

rugina în suflete sapă
ca o torță alergând după foc
rămâne din toate credința
nu ești tu/cu totul dată mie
pierdută pentru cer și veșnicie
păzită de hingheri și lighioane
perfidе la vedere și dușmane

nu sânul tău/e cel pe care voi să-l
apăr

de aprigul măcel
și nici de lacrimi
e puntea ruptă între noi
acuma
așteptăm omături mari să vină
cu albul lor să ne înghită

nu brațul tău îmi fi-va efemeră
pernă

doar piatra ce permanența
pururi însoțește
iar dacă inima în piepte zbuciumată
și zorii nu mai vin/dar nici nu
pleacă

e frigul ce din piepturi
se revarsă
nu ochiul tău îmi va urma căderea
ci singur cu o firească detașare
cum m-aș uita într-o oglindă
în care făta mea dispăre
și-n loc se văd
de maluri cum se sparg corăbii
din ceruri pe Icar cum îl alungă
și sexul tău cutremurat se-nchide
precum o scoică ce înhață
un step grăunte de nisip
nu viața ta mă-ndeamnă
când porțile sunt larg deschise
acolo mă absoarbe melancolic

un nesfârșit alean

mă simt îngemănat cu tulburata
luptă

din sufletele noastre
nu mă ierta/îți spun
dar niciodată

Încă o cină

la clipele când ziua sfârșitul și-l
afirmă

aflați în jurul mesei
de foamea și frigul cetății adunați
– abia de ne cunoaștem –
cu ochii aproape orbi și văduviți de
lacrimi

nu mai vedem tăcături
nici fețele umane
lipsite de iubire
o ceată rătăcită în margine
de veacuri și milenii

un glas ne dă povață și-ndemn de
ascultare

și umilință
o voce ce coboară prin cabluri și
tunele

spre sufletele mute
e grozăvia nopții ce vrea să fie
trăită întru totul

iar noi/
împlătoșați și negri venim
Destinul să-l înălțăm la rostu-i
așa ne cere nouă/Rânduitoru-a
toate

piroanele sclipesc lovite
de razele înghețate
dar
cina nu se mai termină
nu-i nimeni să ridice paharul pân'la
gură

nici pâinea înlemnită
de lunga așteptare
acum se știe sigur
Cineva acolo ne va vinde

Păsări împușcate

plaja în lumina dimineții stranie
plină de hârtii, de resturi, de frig
apa mării nemișcată ca un ochi
deschis

pentru vecie
(trebuie să vorbim)
de pe dig atâtea se văd
trupuri imprimate în nisip
uriașe amprente umane
aripi și zâmbete/amintiri congelate
în pulberea de sifid/de melci
marini

de ghiocuri
câte iubiri inutile
urme de pași/șovăielnice
nesigure/înghițite de vânt
transformate în dune înțelegătoare
(trebuie să mângâiem spinării și
solduri

să ne avem bine cu hotărâta
doamnă totdeauna
să păcălim imaginația)

mi-i brațul greu și mintea - nceată
acum./sub lampa de zăpadă
înfrântă stă lumina-n cer
cum dragostea în piept să bată
când vine peste mine această aripă
lopată
și gura îmi astupă cu pământ
pe veci mă-ncărunțește
răpindu-mi chiar uitarea

deasupra noastră plutea
pasărea/oarbă
deasupra ei plutea Luna/rece
deasupra Lunii plutea Cerul/egal
răspândit
deasupra cerului era El/un punct fix
un tânăr bătea toaca/în disperare
un tâlhar cu ochiul obosit cânta/la
trompetă

un altul medita/fără rost
cineva asculta muzica și se

odihnea/pe cruce
sufletul lui coborâse în stradă
începe o altă vreme
stele înșirate/stau pe cer
în locul unde nici lumina nu e vie
pe toate ochiul le-înfruntă
unul după altul sufletele pier

Poem negru

un autobuz negru/
cu un Om alb
cu sufletul ca un pumnal
rula printr-un negru Ocean
în totală derută
(ca-ntr-un fel de spital)
un Om singur
se ruga la crucea de piatră
cu un singur cuvânt/pe
umilință și frig/nepăsare și burți
dar
pe cine să chem din adâncuri
(ah!cât de tare mă dor/umerii goi
și ochii de plumb)
cum să găsești adăpost
să stai liniștit/dus pe gânduri
când trece prin cer
corabia neagră a lui Lucifer

Mic manual de conversație

privesc cu demnitate în față un tun
ochiul său adânc și negru de fum
aud glasul lui bubuind
din circumferința fără trup
numai scrum
convețuim mutual/
pe afet odihnind un picior
descult/plin de sânge
așa
am renunțat la virtuți și păcate
ne suntem necesari

Lupta cu pietrele

sub lumina înghețată
stă Cuvântul
o sabie despicătoare
este simbolul Legii Vii

acolo rătăcit/
(e Nimeni/cel pe care viața
într-un ungher îl pierde)
în câmpul infinitei meditații
văd Lumea ca pe o coajă bătrână de
copac

deasupra
candelă aprinsă
e steaua nepăsării
o! Doamne/nu lua seamă
aici
la sfârșitul tuturor zilelor
unde corabia
cu pânzele sfâșiate
obosită
încărcată cu dobitoacele Tale
s-a fărâmat de pietrele țărnelui

aș vrea să înțeleg
lacrima cade în străine cadențe
pe obrazul încrezător al nisipului
sub mângâierea târzie a nopții
când ziua-i
departe în spate
iar zorii
o imaginată/nesigură șansă

EMINESCU ȘI CĂRȚILE VECHI

de RADU CERNĂTESCU

„La căpițelul de lumânare ce sta în gâtul garafei, cu ochiul roș și bolnav, el deschide o carte veche legată cu piele și roasă de molii – un manuscript de zodii...“ (Sărmanul Dionis).

Diseminată în aureola de conotații și dimensiuni referențiale ale ideaticii eminesciene, tema cărților vechi – ca izomorfism al unor „adevăruri spuse demult“ – augmentează la Eminescu un spațiu mitic cu consecvența și concretețea unei tradiții palpabile, ca o urmă etnologică adusă să argumenteze o realitate a idealității văzută doar de poet.

Așa de pildă, iată cum *Cartea* – neapărat cu majusculă – centrează și potențează universul „visătorului zahastru“ din fragmentul *Moș Iosif*, pentru care „miile de cunoștințe îngrămădite în capul său se cristalizează împrejurul unui singur sâmbure, mai presus de orice îndoială, Biblia“. Un dublet al „zahastrului“, și anume „magul călător în stele“ din poemul cu același nume deținând chiar mitica și atotcuprinzătoarea *Carte a lui Tath*, care era pentru vechii egipteni, ca și pentru mai noile societăți secrete, Logosul însuși: „El cartea-și deschide, la ceruri privește/ Și zodii descurcă în lungul lor mers./ E-o carte ce nimeni în veci n-o citește./ Cu semnele strâmbe întoarse-arăbește:/ Sunt legile-n semne din ăst univers...“

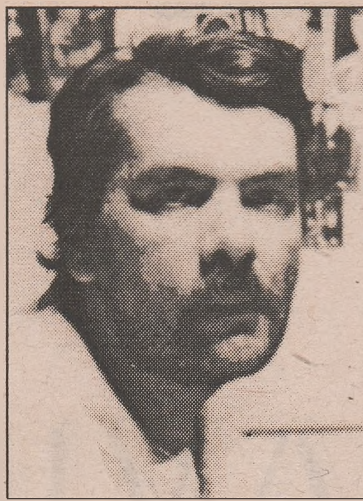
Cartea lui Tath menționată și de Corpusul Hermetic, „Cartea M“ a Fratriei Rosacruceene, ori „cartea pecetluită cu șapte peceți“ a esoterismului creștin, semnalată în *Apocalipsă*, sunt calcuri ale aceleiași încercări străvechi de conceptualizare și disimulare a Gnozei. Motivul cărții carismatice este un motiv central în toate doctrinele esoterice întemeiate pe mistica limbajului și pe forța de creare și exemplificare a Cuvântului socotit „întâia rațiune a înlăturării fenomenelor“.

Mărturie că și Eminescu era în căutarea acelei Cărți ale cărei cuvinte conțin, în formulare filoniană, „o scânteie din adevărul etern“, sau cum ar spune poetul: „cartea care e semnul ce-i în stare de a transpune în adâncimile sufletești, în lumi care se formează aievea așa cum le dorești, în spații iluminate de un albastru splendid, umed și curgător“ (Sărmanul Dionis) stă și această propensiune a sa pentru cărțile vechi. Între numeroasele exemple vizibile direct sau în emergențele conotative, semnalăm și vechiul basm al *Alexandriei*, o populară compilație datând din vremea cruciadelor. Una din prea puțin cunoscutele ilustrații ale respectivei cărți populare, realizată pe un manuscris din 1790 de Năstase Negrule, e și cea în care regele Ivant apare figurat pe Insula Fericțiilor (Makaron) ca un bătrân hirsut, cu trupul gol, așezat și înconjurat de apă și de iedera veșnică într-o grădină paradisiacă. Imaginea conține modelul transpus de Eminescu în prosopografia „bătrânului

împărat al raiului“ de pe „insula lui Euthanasius“ din *Cezara*, cel al cărui cadavru așezat „sub cascada unui pârau“, ca să-l „ferească de putrejun“, înconjurat de „liane și flori de apă“, „va sta ani întregi sub torentul curgător, ca un bătrân rege din basme (subl.n.), adormit pe sute de ani într-o insulă fermecată.“

De semnalat în context, că ilustrațiile cărților vechi erau o sursă obișnuită de inspirație la Eminescu. Ne vom exemplifica aserțiunea cu visul sultanului din *Scrisoarea III*, pasaj ce pare a fi, în opinia noastră, o evidentă copie lirică după frontispiciul cantemirian de la *Sistemul sau-întocmirea religiei mohamedane*. E vorba de un desen alegoric decriptat în text de Cantemir însuși, figurându-l pe Othman I, întemeietorul Imperiului Otoman, din al cărui trup culcat și adormit răsare un imens copac alcătuit din trupuri și capete de șerpi. Sub copac sunt trei personaje feminine încoronate, deasupra cărora scrie: Asia, Africa, Europa, adică cele trei continente ale lumii antice. Exact ca în versurile eminesciene: „Iar din inima lui simte un copac cum că răsare./ Care crește într-o clipă ca în veacuri, mereu crește/.../ Umbra arborelui falnic peste toate e stăpână./ Astfel Asia, Europa, Africa cu-a ei pustii/.../Toate se întind înainte-i...“

În paranteză fie zis, ce nu se știe e faptul că această imagine are o origine esoterică, o filiație care pornește de undeva din imaginile simbolice ale Kabbalei (de care a fost preocupat cu certitudine și Cantemir în așa zisa perioadă Van Helmont). Astfel, ea amintește de o alegorie kabbalistică dintr-un text rabinic foarte vechi citat și de *Talmud*, ce relatează cum Set, al treilea fiu al lui Adam, l-a moștenit pe părintele său. De tânăr, Set a văzut cum Copacul Științei și cel al Vieții se împreunaseră formând un singur, un imens copac: Arborele Sephirothic, simbolizând aici acordul dintre știință și religie, acord pe care l-a realizat Kabbala. Atunci, a apărut un heruvim care i-a dăruit trei semințe ce conțineau întreaga forță vitală a arborelui – adică cele trei Sephiroth supreme, cu alte cuvinte Cunoașterea. Când Adam a murit, Set a pus cele trei semințe în gura tatălui său, ca un simbol al vieții eterne. Din ele a crescut un alun (sau un trandafir sălbatic, în tradiția rosacruceană) din al cărui frunziș Yahweh i-a revelat lui Moise numele sub care el stăpânește cele trei continente cunoscute până atunci: Eu-sunt-cel-care-este-a-fost-și-va-fi. Moise a luat atunci o ramură cu trei crenguțe (*creanga de aur* a tradiției hermetice) simbolizând proiecția celor trei Sephiroth Supreme în microcosmosul uman. Aceasta a fost nuielușa fermecată cu care i-a condus pe evrei să cucerească țara de „lapte și miere“. Ea este creanga de salcâm a masoneriei care-l poate conduce pe adept în „grădina cu fructe de aur“, în *Paradisul Cunoașterii...*

ion
stratian

APA
MOALE

Posadă XVI

Parastasul de care se îngrijea Antonia era bine orânduit, pe masă aflându-se șuncă proaspătă și ardei, copane rumenite, salată verde și orientală, piept de curcan, friptură de porc. Antonia se ocupase să nu le lipsească nimic, de la salam de Sibiu la sarailii sau doboș tort. Cu toții păreau mulțumiți de felul în care fusese pregătită pomenirea, iar o mătușă o întrebă pe Antonia de ce stă tristă într-un colț, răspunzându-i-se franc – Nimic, sunt obosită și mulțumită că totul a ieșit bine, iar astăzi este chiar ziua mea de naștere, împlinesc patru ani.

Posadă XVII

Te-ai hotărât să iei avionul și să te duci la templul lui Apollo de la Delfi. Acolo ai rostit cuvintele ADEVĂRUL ESTE. Mi-ai trimis de fapt o carte poștală pe care ai scris ADEVĂRUL ESTE – „De la mine pentru tine și-napoi la mine“.

Posadă XVIII

Antonia era neliniștită în dimineața acelei bătălii și, aflând de planurile lui Basta, hotărî să îl servească la masă cu o băutură caldă și aromată. Generalul o remarcase atunci când îngrijea ordinea cailor așezați după lungimea dârlogilor, nu o refuză și se întinse la masa cu prepelețe și purcei de lapte, stropite din plin din vinul adormitor, în așa fel că Mihai reuși să plece cu arma mai departe, urmând cursurile râului, străbătând arborii fremătători, depărtându-se tot mai mult de masa unde Basta râdea, bine dispus de vinul minunat, și așeză la sfârșit baclavalele făcute după o carte rară, pentru o încheiere delicioasă a mesei, la sfârșitul brânzeturilor-desert.

Posadă XIX

Antonia obținuse un automobil de competiție cu schimbător automat la pedala de accelerație, cuplată la cutia de viteze, ceea ce făcea parcurgerea traseului o simplă formalitate. Ea resimțea că era ceva, care nu mergea, se simțea incompletă și nelioială fără schimbătorul de viteze de la podea, astfel că obțină o modificare la bolidul de serie și, simțindu-se ea însăși, cu mâna pe volan, piciorul pe accelerație și frână și cealaltă mână pe schimbătorul de viteze, se situă pe la mijlocul clasamentului, fericită și „întreagă“, cu zâmbet în oglinda retrovizoare unde celelalte mașini automate rulau spre sosire.

BRAVUL OFIȚER

... i-am dat întâlnire în apropiere de casă, la un bistro din Place d'Italie, ca și cum n-aș fi vrut să-mi pierd prea mult timp cu el. Îmi făcea plăcere să-l văd pe Pierre, vechiul meu coleg de liceu, dar în același timp îmi părea rău că în locul lui nu este Guy. Această „incertitudine agasantă” îmi dădea o stare de inconfort sufletească care mă enerva. Când am intrat în bistro mi-am impus pe față un zâmbet de circumstanță: știu că uneori am o figură dezagreabilă.

Pierre stătea la o masă, fuma și privea absent trecătorii de pe stradă. Mi s-a părut frumos – așa cum îl vedeam din profil –, trist și melancolic și imaginea lui a avut brusc darul să-mi schimbe starea de spirit. La început convorbirea nu se prea lega, m-a întrebat ce facultăți am urmat în Statele Unite, iar eu nu eram prea dispusă să vorbesc despre mine. După ce i-am spus în linii mari câte ceva, i-a venit rândul să spună „povestea vieții lui”. La început nu l-am ascultat cu prea multă atenție, aveam în priviri o fotografie în culoare sepia: „Guy și Pierre” în grădină, la nunta lui Valerie cu Sacha. O fotografie pe care o purtam cu mine peste tot, poate mai ales acum, când îl vedeam pe Pierre. După câteva clipe imaginea mi s-a șters treptat din priviri, alungată parcă de glasul lui Pierre care a ajuns până la mine.

La îndemnul lui Sabine și pentru că nu avusese o altă vocație, Pierre urmasa Facultatea de teatru, iar acum juca în diverse trupe – cu contract –, uneori chiar în provincie. Avusese un rol secundar într-un film, dar în absența unor angajamente și pentru a nu pierde dreptul la ajutorul de șomaj, acceptase chiar să lucreze ca *éclairagiste dans une boîte de nuit*. Vorbise sincer, fără complexe, „nu juca un rol în fața mea” și asta mi-a plăcut...

– Am avut o copilărie asemănătoare! mi s-a adresat el zâmbindu-mi și privindu-mă cu ochii lui mari care aveau o fixitate stranie. Mamele noastre au divorțat, sunt actrițe, mama ta a devenit apoi regizoare, amândouă teroriste și castratoare! și a izbucnit în râs. Și dacă nu ajungi să-și iubești copilăria, indiferent cum a fost, bună sau rea, toată viața rămâi un om nefericit...

– Și tu ai izbutit să-ți iubești copilăria?

– Mă străduiesc, încă nu am reușit în totalitate. Rămân mereu „niște pete albe” dureroase...

– Dar ți-a plăcut să faci teatru? am încercat eu să-i găsesc o consolare.

– Da! Mai ales în facultate... Toți eram egali din start, apoi apăreau diferențele... După aceea am aflat că pentru a fi angajat într-o trupă trebuia să prezinți un interes: să ai experiență – lucru imposibil pentru un debutant –, să fii *homo*, să-i placă directorului sau actriței principale și... doar la urmă să ai talent și să fii un bun actor!

*bujor
nedelcovici*

– Bine! Dar tu ai avut, cred, „câteva pistoane” din partea mamei tale cunoscută în mediul teatral! Sper că ai talent și... ești un băiat frumos! i-am replicat eu vrând să-i amintesc și „reversul medaliei”.

– E adevărat, dar... nu știu câte parale fac. Nu-mi cunosc încă adevărata valoare ca actor și om. Am mereu senzația că trăiesc un dublu fals: în viața privată și pe scenă... Sunt trei etape: *l'être-vivante, l'être-pensent, l'être-connu-et-réconnu* și eu nu am depășit nici acum prima etapă. Nu ajung să am *la prise de conscience de soi meme comme être pensent...*

M-a surprins sinceritatea lui, „puterea și curajul de a se livra”, ceea ce presupunea încrederea în mine, cât și claritatea și precizia cu care s-a autocaracterizat, amănunt care înseamnă o bună analiză și cunoaștere de sine.

– Dar faptul că ești atât de lucid și sever cu tine-presupune... că în curând o să ai puterea de

a trece la etapa a doua...

– Te înșeli! Unii au rămas adolescenți până la 50 de ani, cum este tatăl meu. Un copil bătrân care n-a reușit s-o cunoască și s-o înțeleagă pe mama nici după opt ani de mariaj. În schimb ea! Ai văzut-o! Și-a ales un bărbat tânăr, iar acum o să-l pună la treabă! Noaptea în pat, ziua *au bullot!* Un instrument! Da - da! Iar eu sunt grăbit, dragă Sabine! Nu mai am răbdare să mă aștept! Sunt ca un fruct care a căzut din pom înainte de a se coace! Am senzația că n-o să mai trăiesc decât câțiva ani! Și apoi! Pac! Ușa se va închide în fața mea! Definitiv! Înțelegi tu?!... Scos din cursă! Eliminat! Inadaptat! Inadecvat timpului și ritmului societății moderne în care trăim! Ieșiți pe scara de serviciu, domnule!... Rolul dumneavoastră s-a terminat!...

Am tăcut amândoi îndelung. Am simțit în glasul lui o disperare fără margini, aceeași pe care i-am citit-o în ochi la nunta lui Valerie. Atenția mi-a fost brusc atrasă de un bărbat mai în vârstă așezat la masa de lângă noi care ne privea intens. Aveam senzația că trăgea cu urechea. Bea un pahar cu Pastis, ne privea și zâmbea nemotivat. S-a aplecat spre noi și a arătat cu degetul ceva ce se afla în buzunarul lui Pierre. Era o revistă în care se afla o reclamă pentru firma: „Céline!”

– L-am cunoscut! Știți! Scriitorul! a început el să vorbească cu un glas plăcut și cu un aer hâtru, vrând parcă să ne schimbe dispoziția. Am locuit un timp la Meudon unde Céline avea un pavilion: „Vila Maitou”. Soția lui, Lucette, dădea lecții de dans. Într-o zi l-am întâlnit la poartă, tocmai ieșea din curte iar eu treceam pe stradă. Era teribil de supărat. „Uitați ce mi-au făcut canaliile! și mi-a arătat cutia de scrisori. Iar mi-au pus rahat înăuntru Ah! Ce idioți sunt!”. Am plecat împreună, cred că avea nevoie de cineva care să-i asculte înjurăturile. Am băut un Pastis la un bistro, mi-a vorbit destul de amestecat despre perioada în care a fost arestat și despre exil, apoi a tăcut, așa cum poate ar trebui să fac și eu, și a râs în felul lui. Vă rog să mă scuzați că v-am deranjat...

– Vă place Céline? l-a întrebat Pierre din politete și poate vrând să-i sugereze că nu este inoportun.

– Ca scriitor nu sunt în măsură să fac aprecieri, cu toate că i-am citit întreaga operă. Eu am fost ofițer de carieră, acum sunt la pensie. Ca om însă, Céline a avut curajul să spună deschis ce gândește, bine sau rău, asumându-și toate riscurile pentru care a plătit intens. Mă gândesc la *Bagatelles pour un massacre* sau *L'École des cadavres*... Le-ați citit?

– Nu, i-a răspuns Pierre captat de prezența bătrânului.

– Să le citiți, cu toate că nu știu dacă o să le mai găsiți, nu s-au mai reeditat de mulți ani.

DE ARTILERIE

Dincolo de excesele gândite și scrise... a fost singur împotriva tuturor! Foarte singur și... excesiv. N-a simțit și cealaltă fațetă a medaliei. Și n-a știut să râdă...

- Îi admirați totuși curajul?

- Da! Pentru că numai cei slabi au curaj. Puternicii au forță și cruzime.

- Dar ca ofițer cred că ați avut totuși curajul să luptați pe front...

- Am mai multe decorații... În '44 am fost luat prizonier și închis mai întâi în lagărul de la Sachsenhausen, lângă Berlin, apoi am fost transferat la Buchenwald, în apropiere de Weimar. După ce s-a încheiat pacea, eu și mai mulți ofițeri francezi am fost opriți pentru a organiza eliberarea prizonierilor. Tot noi trebuia să predăm lagărul sovieticilor. Se afla în Germania ocupată de ei. Timpul trecea iar noi eram uitați acolo. Sovieticii au adus în lagăr alți deținuți: criminali de război, foști membri ai partidului nazist și, în special..., opozanți politici. În aceeași perioadă englezii predau sovieticilor pe toți cei care se refugiaseră din Est..., mii de oameni, chiar dacă englezii știau că toți vor fi trimiși în Rusia și împușcați sau băgați în lagăre de concentrare.

- Prizonierii de război?

- Nu-nu! Nu e vorba de prizonierii de război sau cei care făcuseră parte din armata generalului Vlasov și care luptaseră alături de germani. E vorba de cei care fugiseră din calea trupelor rusești sperând că vor găsi adăpost în Vest și care se vedeau predați rușilor de către englezi! Vă este limpede mârșăvia? Deci! Același lagăr a fost folosit și de învinși și de învingători. După aceea am primit și noi ordinul să ne întoarcem acasă. Nu de mult, am

aflat că între '45 și '50 au fost închiși la Buchenwald peste o sută de mii de oameni din care mai mult de un sfert au murit, în special cei care se opuneau noului regim din RDG... iar restul au dispărut în Siberia...

- Și?! l-a îndemnat Pierre - cu un glas șoptit - văzând că bătrânul parcă uitase de noi.

- Și eu..., bravul ofițer de artilerie, decorat de patru ori, n-am avut curajul să vorbesc niciodată despre ce am văzut și trăit acolo, decât așa, la un pahar cu Pastis într-un bistro, cu necunoscuți, cum sunteți dumneavoastră și domnișoara...

- Și de ce ați tăcut?...

- Păi cum să spun că cei împotriva cărora am luptat... și cei alături de care am luptat au fost la fel de vinovați și criminali?! Hm?! Ce zici, tinere? Și cine m-ar fi ascultat sau ce ziar mi-ar fi publicat câteva pagini scrise?! Prin '50 sau '60 toți îl elogiau pe Stalin, iar Kremlinul devenise o adevărată Mecca! Chiar și Céline a fost la Moscova, apoi a scris **Mea culpa!** În '45, toți au ieșit în piețe și pe străzi bucuroși că s-a încheiat pacea. Nefericiții nu știau ce-i așteaptă. Puțin timp după aceea a început războiul din Algeria, din Vietnam și Cel de al treilea război mondial, adică Războiul Rece. Orice victorie ascunde o înfrângere și din orice îngenunchere se naște o izbândă. Ai uitat în ce lume am trăit?! Sau poate atunci nici nu erai născut?

- Chiar așa! Atunci nu eram născut, iar acum... Încerc să înțeleg ce ați suferit, dar... Nu mă atinge, domnule! Știți de ce? Eu sunt actor. De trei luni de zile nu am găsit nici un angajament într-o trupă de teatru sau vreun rol într-un film. Trăiesc din ajutorul de șomaj și în

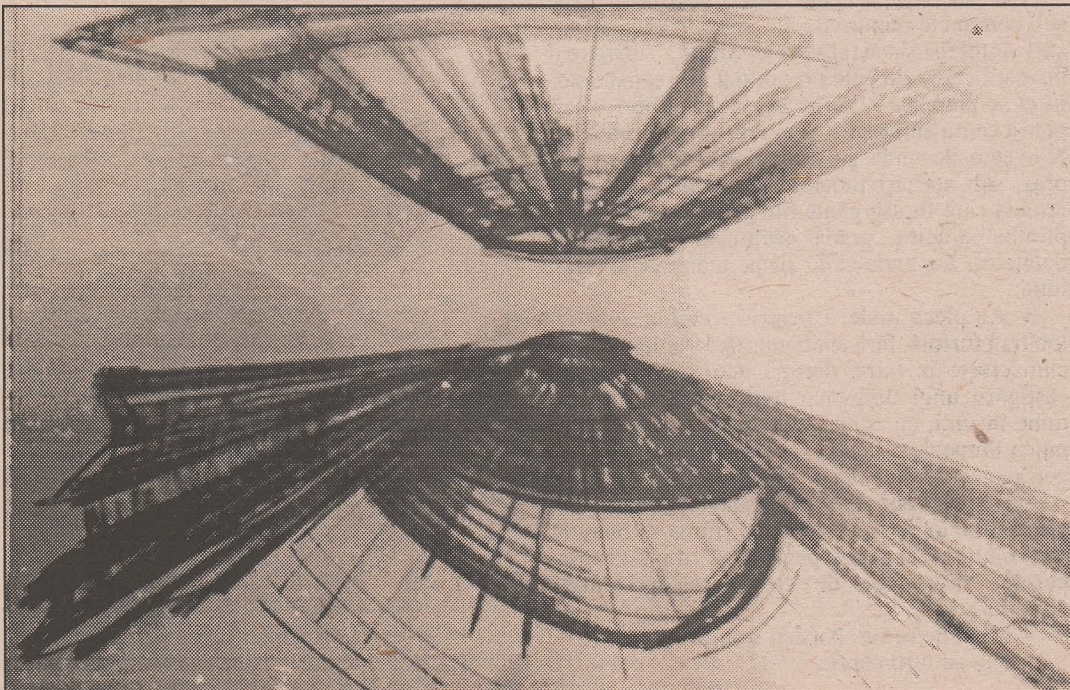
același timp cred că sunt atât de talentat încât pot să joc rolul lui... Hamlet! Înțelegi dumneata?! În clipa asta nu știu dacă am în buzunar banii necesari cu care să pot plăti cafeaua pe care i-am oferit-o fostei mele colege de liceu! Pricepi dumneata?! Și mulți camarazi de teatru sunt în aceeași situație ca a mea! De aceea nu am răbdarea și calmul necesar să aflu ce s-a petrecut cu Céline sau cu cei care au fost internați în lagărul de la Buchenwald! Eu trăiesc cu un revolver în buzunar și în fiecare zi sunt tentat să-mi zbor creierii! Iar dacă vreau să evadesc pentru o clipă și fac dragoste cu **une nana** mi-e frică să nu mă îmbolnăvesc de Sida. Nici un mijloc de evadare din „lagărul nostru cel de toate zilele“! Doar drogul și băutura care mă epuizează! Mă epuizează ca și poveștile dumitale din timpul războiului! Știți de ce? Trăim în două lumi diferite și despărțite definitiv! Iar suferința e intransmisibilă! Eu n-o să știu niciodată cât ați pățimit în timpul războiului, iar dumneata n-o să știi niciodată ce se petrece în mine care trăiesc cu un pistol în buzunar..., în timp de pace, această aparentă, imbecilă și putredă pace în care nu ne mai ucidem cu gloanțe sau bombe atomice... ne omorâm altfel între noi... un fel de canibalism modern, civilizată, curat, cu șervete albe la gât, să nu ne murdărim fraourile de gală...

- Liniștește-te Pierre! Te rog! Calmează-te! și l-am privit atât de intens încât el a întors capul spre mine și în clipa în care a fost tentat să continue s-a oprit, mi-a văzut ochii. Și acum ce faceți? l-am întrebat eu pe bătrân încercând să schimb discuția.

- Eu? Ce fac? a răspuns el cu greutate, străduindu-se să-și revină după explozia de furie a lui Pierre. Eu? Ce fac? a repetat el prosteste. Sunt membru în „Comitetul de amnistie internațională“, a rostit bătrânul cu un ton de mândrie regăsită. Mă duc la sediu în fiecare zi, mă ocup de cei arestați sau condamnați pe nedrept..., ziariști, scriitori sau simpli cetățeni. Încerc să am curajul de a mă indigna și de a protesta... curaj care mi-a lipsit o bună bucată de vreme. Vă las cartea mea de vizită, poate o să ne mai întâlnim să bem un pahar cu Pastis! Oricum... vă rog să mă iertați că v-am plictisit cu poveștile mele. Și soția mea îmi spune la fel: „Încetează omule! Tu est un emmerdeur! și a zâmbit stingherit, ne-a salutat pe rând aplecând capul și a ieșit din bistro cu pași înceți și trupul puțin aplecat.

Am tăcut amândoi clipe îndelungi privindu-i absenți pe cei care treceau pe stradă.

- Bătrânul ofițer! a zis ca pentru sine Pierre citind cartea de vizită. El n-a avut curajul să strige, noi avem curajul să strigăm orice, dar nu știm ce să facem cu libertatea și curajul nostru...

alexandru uiuiu

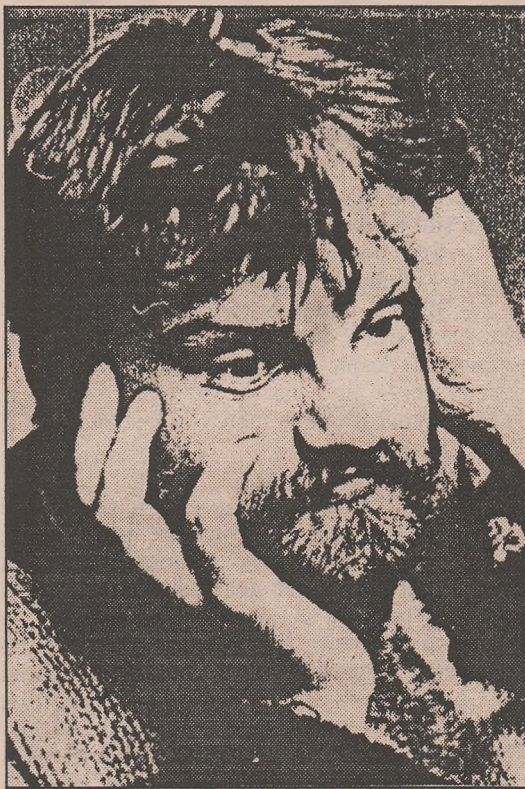
PLOILE ȘI ÎNSERAREA

Mereu am fost uimit de forța germinativă a bobului de grâu și plin de admirație față de lucrarea micului grăunte, dar când am aflat următoarea poveste am fost copleșit: arheologii au descoperit în sarcofagul unui faraon dintr-o piramidă a Luxorului un vas închis ermetic și înlăuntrul lui boabe de grâu.

Este bine să amintim că faraonii erau mumificați, creierul le era scos prin nas, pentru a nu distruge cutia craniană – și înmormântați cu toate cele trebuincioase: haine, arme, merinde. Acestuia i-au pus un vas cu grâu, probabil, spre a-l însămânța în nămolurile Nilului ceresc. Unuia dintre oamenii de știință i-a venit ideea trăsniță – sămânța avea mai mult de două mii de ani – de a pune grâu în pământ. Într-o vreme bobul și-a scos colțul palid de sub glie, apoi a prins putere, a crescut și a rodit. Un spic robust, de talie mică, prin care cercetătorii au putut scruta orizontul hranei în Egiptul străvechi. Nu mă pot abține să nu pun povestea aceasta lângă remarcă lui Canetti „Cea mai pură expresie a culturii este mormântul egiptean unde totul zace în jur fără folos, ustensile, giuvaeruri, hrană, tablouri, sculpturi, rugăciuni – și mortul tot nu mai este în viață“. Demult, când am citit acest aforism, am notat pe marginea cărții – altfel minunată – „aici ar mai încăpea un efort, o strădanie...“.

Mai este apoi acest fragment din Evanghelia de după Ioan pe care Dostoievski îl pune sub dedicația pe care o face soției la începutul „Fraților Karamazov“: „Amin, amin grăiesc vouă: grăuntele de grâu, când cade pe pământ, dacă nu va muri, rămâne stingher; dar dacă va muri aduce roadă multă.“ N-am să stăruiesc asupra obiceiului pe care-l are țaranul român de Paști: el pune, într-un vas simplu de lut, pământ și, din vreme – boabe de grâu la încolțit pentru ca în ziua crucificării să așeze acolo ouăle înroșite și alături o cană cu pâine și vin: cuminecătura. Toate acestea pentru plăcerea lui Dumnezeu despre care spune Matei în evanghelia sa: „Și iată un glas din ceruri zicând: Acesta este fiul Meu preaiubit în care Mi-am găsit desfătarea“.

Poate de aceea iubesc eu ploaia și înserarea. Mare taină ploaia: moartea cântă și viața dansează, iar în cumpăna lor se naște și stă iubirea. Slăvite fie ploile primăverii și ale toamnei când sufletul se adună în sine măcinând mai spornic pasiunile ce-i sunt date, după care pârguit el caută împărtășire. Ploile care dau putere și snagă celor ce se ivesc din semințe și care apoi le putrezesc pe toate întorcându-le în patul cald. Ploile care-i adună pe oameni sub acoperișul simțirii tainice, a Poveștii, care va ține mai mult decât lumea. Este în noi puterea de a vedea binele, de a ne convinge că tot ce se întâmplă se întâmplă bine, că sfârșitul este o închipuire tristă pe care o putem înlocui cu alta: înserarea nu este sfârșitul zilei ci începutul nopții. Iar noaptea, pentru cei ce nu-și iau în spinare povara somnului, este un spectacol deplin ce-și oferă splendoarea curgerii la fel – de nu mai intens – ca ziua. Potolirea luminii îmblânzește lucrurile scutindu-le de violența strălucirii diurne; le estompează contururile, le rotunjește și armonizează, le dă umbre mai înalte în care ele se pot recunoaște. Obiectele nu au altă oglindă decât umbra lor din pragul

înserării, sau din cel al zorilor de ziuă. Se înțelege că dimineața nu este sfârșitul nopții...

Unul dintre darurile cele mai de preț ce i-au fost date omului este să se plimbe agale alături de un prieten, sub o ploaie mărunță, într-o înserare de primăvară ori de toamnă. Mai ales când acel prieten prinde ghes la destăinuire făcându-te părtaş la chinurile și deliciale amorului. Alin era străbătut de tremurul iubirii, copleșit de fiorul începuturilor.

Ploaia, vorba domoală... Distanțele se adună și se adâncesc: ploaia înseamnă înțelegere – îmi spunea odată Iustin.

Alin tăcea și treceam ușurel prin ploaie, pe sub coroanele rămuroase ale teilor. Eu încercam să-l înțeleg și așteptam cuminte urmarea poveștii care, din câte mi-am dat eu seama doar în el se petrecea – vorba poetului: „Când vezi piatra ce nu simte nici durerea și nici mila...“ N-aveam de unde ști asta: poate că în micul oraș, sub aceeași ploaie, pe o stradă neștiută, femeia care furase gândurile prietenului meu se plimba singură, pradă aceluiași tremur de neînțeles. De unde să le șii pe toate ale acestei lumi.

– Aș pleca undeva pentru o vreme, într-un loc fără forfotă, fără zbucium, fără oameni. Simt cum crește în mine dorința unei reclusiuni, a câștigării unui timp mai lung al întâlnirii cu mine însumi, cu ochiul rece și sever care mi-ar putea limpezi neliniștea, ar putea-o risipi peste peisaje, acolo unde ea devine altceva...

– De pildă polen. Vântul în joacă îl împrăștie peste câmpul cu flori sălbatice și una se bucură mai mult decât toate pentru că de asta și-a deschis minunăția de corolă, așteptându-l, dorindu-l...

– Mda, de ce nu. Nu ești ironic! – Nu, sunt romantic.

– Deci ironic!

– Așa da. Ironia romantică e chiar dragul. A vorbi despre sentimentele proprii cu o ușoară detașare, cu tandrețe, cu drag... Și unde-ai vrea tu să se petreacă reclusiunea asta? Care-i proiectul tău de casă de vacanță?

Ploua deasupra noastră cum numai cerul românesc știe: mărunț, așezat, liniștit. Nici vântul, nici vreun fel de clintire, nu tulburau protopirea molcomă și statornică, egală și nepăsătoare. Doar frunzele teilor foșneau slab sub greutatea picăturilor.

Casele joase, cu un etaj, se supuneau smerite ploii măsurate încălzind înăuntrul lor vieți, suflete de oameni care nu ne cunoșteau trecerea pe strada pustie. Câte lumini palide la ferestre, atâtea vieți, atâtea destine, atâtea povești. Iubiri și renunțări, bucurii și patimi, necazuri și înșeninări, începuturi și amurguri. Vieți lângă vieți. Fiecare stradă văzută astfel seamănă cu un culoar al veșniciei, cu o albie a nesfârșitului.

Alin a pășit gânditor o vreme, așteptând ca întrebarea mea să molcomească, să-și piardă accentele tăioase, imperative și apoi, când eu nici n-aș fi așteptat răspunsul, acesta veni astfel:

– Mi-aș construi cu mâinile mele o casă. Ea ar avea trei turnuri, două laterale și unul central. Termenul de casă este deja impropriu; eu aș vrea să locuiesc, de fapt, acest fel de construcție: trei turnuri care să comunice între ele printr-un sistem de culoare acoperite, suspendate pe pilaștri din lemn. După ce ai intrat pe poarta turnului central îți stă la dispoziție orice drum spre celelalte, sau spre partea superioară a aceluia. Construcția asta aș vrea-o astfel încât odată ce ai ajuns în ea să ai de urcat, indiferent unde ai vrea să te duci: în dormitor, bucătărie, baie, living-room. O clădire în care confortul să coste, să-l prețuiești pentru că merită să-l cauți și să-l obții. Să jinduiești după el...

– Să ajungi atât de obosit la dormitor încât să trebuiască negreșit să te culci!

– Da – zise Alin cu hotărâre. Negreșit. O casă ca un munte! Acum mă gândesc că la ferestrele turnurilor în câteva rigole clădite din piatră, aș pune mure sălbatice și zmeură cățărătoare. În interior aș ține câteva armuri pe care le-aș recomanda vizitatorilor ca pijamale. Somnul ar fi astfel o chemare la luptă, un semn de mare bărbăție și noblețe. Și m-aș amuza seara împungând cu o țepușă lungă din oțel jarul gros din cămin, privind vălătucul de scântei stârnit de fiecare mișcare de-a mea, de prăbușirea pereților înalți de jar în cenușă. O astfel de construcție visez, o clădire care să înțepe norii, pe un pinten de stâncă.

– Tu crezi că ai putea să o duci și pe Ea acolo, crezi că ea ar accepta aiureala asta ca să petreacă o vacanță cu tine?! Ar avea ea poftă să se piardă pe culorile acelea, gâfâind după un ibric, sau să se uite la tine cum frecci cărbunii aprinși?! Crezi că ai putea să o duci acolo?

Alin mergea netulburat privind jocul mărunț al ploii în licărul asfaltului. Deodată se opri, se întoarse spre mine și ridicându-și ușor sprâncenele spuse cu un început de zâmbet.

– De ce să o duc acolo?! Cum adică să accept, sau să nu accept?! Vezi că n-ai înțeles nimic! Ea chiar acolo locuiește. Mai mult decât atât, cred chiar că această construcție... – făcu o pauză căutându-și vorbele, cumpănindu-le – ... da, această construcție este chiar EA.

Și dintr-o dată m-a cuprins o mare bucurie pentru izbânda prietenului meu. Ce să jertfesc acestei bucurii, ce prinos să-i aduc, la ce să renunț?! Am să mă las de băutura! Nu mai beau nici un strop! De mâine! Am să caut un expert, mâine am să mă consult în privința acestei hotărâri cu Iustin.

«Firește că exagerez»

de DOINA TUDOROVICI

Câștigător al Marelui Premiu al Festivalului Internațional de Poezia „Nichita Stănescu”, volumul de debut al lui Robert Șerban, purtând titlul din... titlu, îi oferă tânărului autor bănățean în primul rând ocazia de a descoperi cât de greu este să scoți o carte într-o perioadă de „dictatură a democrației”, călindu-l, sperăm, pentru „bucuriile” pe care în viitor i le vor aduce alte și alte apariții editoriale! Nu mai este un secret azi faptul că, oricât ar părea de nedrept, e mai ușor să scrii decât să publici! Dacă nu ar fi existat prilejul unui festival, aducător de sponsorizare (sau subvenție!) „Firește că exagerez”, cartea apărută la editura „Excelsior”, nu ar fi văzut cine știe câtă vreme lumina tiparului, furându-ni-se în felul acesta plăcerea de a recența și lectura (de fapt invers!) un volum în care, în ciuda titlului, tânărul poet nu exagerează deloc! Dimpotrivă, este atât de puțină „exagerare” în acest volum „de tinerețe”, încât chiar te uimesc așezarea poetului, maturitatea versului și soliditatea concepției despre poezie. Nu „exagerează” nici Șerban Foarță când îi atribuie tânărului autor epitetul înțelepciunii premature, numindu-l „bătrânăr”, nici Marcel Tolcea, când, datat la aproximări economice, „saturate”, adică TVA-uri, afirmă în persoana lui Robert Șerban: un talent autentic, o singurătate autentică, o angoasă autentică, o disperare autentică etc. Dacă ar fi să citim numai coperta a patra a volumului am putea face o cronică quasicompletă, nu numai la volumul lui Robert Șerban, ci și la literatura post-decembristă a Banatului, dacă nu chiar la întreaga literatură tânără. Dar iată că orgoliul profesional ne șoptește că în cultură nu este ca la filologie, unde, în multe regretabile cazuri, citeai nu opera, ci rezumatul! Lăsând puțin la o parte poemele gnomiche, unde poetul poate fi lejer suspectat de prea multă înțelepciune, vom spune că el face dovada incontestabilă a talentului în poeme ca: „Autoportret incoerent”, „Convenții de semne” „Abur pe lupă”, „Consecințele amestecului”, „Poemul meu se desfigurează”, „Oglinda”, „Ieșirea din decor”, „Fizionomia vânatului” și, cu toate că am citat aproape jumătate de volum, putem spune: „în încă multe altele!...”

Ironia fină, adeseori „amăruie”, face farmecul inconfundabil al poeziilor din acest volum, ea fiind de altfel prezentă atât la nivelul frazei cât și la acela al textului luat în ansamblu. Titlul conține el însuși o atare ironie, pe care, trebuie să recunoaștem, o găsim la tot pasul în literatura ultimilor ani! Dar dacă generația '90 preferă directetea spuselor, confesiunea intimă și poemul prin excelență epic, Robert Șerban ne mai trage pe ici pe colo în sfera metaforei și a liricului dulce-amăru, combinând nu o dată recuzita poemului, să-i zicem tradițional, cu „filantropia gestului mărunț” cum ar spune el însuși, și adevărul, indiferent la rimă, cu „prejudecata apei încălzite la sânul amăru înmiresmat”. Dacă se poate vorbi, și se poate vorbi, de anumite „debusolări poetice”, specifice de altfel oricărui început, acestea se întălesc exclusiv în „alegera” formei sau formulei optime pentru ceea ce poetul are de spus. Dar știind cu toții că forma este afacerea cea mai păgubitoare pentru un artist, nu i-o vom reproșa lui Robert Șerban, cel puțin în aceeași măsură în care nu i-o reproșăm lui Nichita Stănescu!... De ce Nichita și nu alt nume?!... Pentru că în poeziile necitate, Robert Șerban se întoarce uneori spre modelul Nichita, în poezia căruia găsește atât resurse pentru a avansa, cât și „rațiuni” pentru a se întoarce uneori cu fața la... miracol. Vom da în final două fragmente de poem(e), pentru a ilustra cei doi poli între care se situează poetica lui Robert Șerban, tradiția și... inovația: „Am pus ochiul/ în palma cerșetorului orb/ el a început să plângă/...” (FARĂ NUME) și: „După ora unu/ doar vecinul costică mai acționează/ pentru el rășfoitul hârtiilor/ nu simbolizează nimic/ dintr-o limbă în alta/ sârăcia se șlefuește singură/ simt asta pe pielea mea/” (AUGUST SEVERUS) și încă un fragment care nu mai are nevoie de nici un comentariu:

„E o mângâiere să mă justific acum/ tu înțelege/ absențele tulbură verticalitatea, o momesc/ (...) sunt lucid și sigur de mine/ nasture după nasture/ la cămașa lungă și subțire/ ca un năvod.” (FIZIONOMIA VÂNATULUI)

DIAVOLUL ȘI MAI MULTELE LUI CULORI

de ALEXANDRU GEORGE

În mai multe numere din *Dilema* ultimelor luni, dar și în cartea sa de convorbiri cu **Petru Dumitriu** (o carte infinit mai interesantă decât cea similară, a lui Eugen Simion, complet ratată din cauza celui care conduce acolo discuția), d. George Pruteanu vorbește despre vinovăția acelor intelectuali cu merite indiscutabile, dar care s-ar fi „vândut” Diavolului, adică extremismului politic, în dubla lui ipostază la noi în țară, adică legionar sau comunist. Evident, au fost și dintre aceștia, în ambele tabere, de culoare verde sau roșie, dar aderența la un tip de partid sau orientare politică nu e neapărat un act de vânzare a propriului suflet și propriei conștiințe, ci poate fi doar o eroare, gravă, cu urmări nefaste în rezultatul final și în unele etape intermediare, atât în ceea ce privește viața celui în cauză cât și în osânda politică a istoriei înseși. Ba pot fi, chiar, unele, niște erori eroice. Căci au murit înainte de a vedea triumful „ideilor” lor deopotrivă Dobrogeanu-Gherea și M. Polihroniade, alții apucând un moment de confirmare, dar au fost anihilați mai târziu (Radu Gyr sau Lucrețiu Pătrășcanu).

Inseamnă o anumită aderență, sinceră, decurgând din ideile lor liber adoptate, că și-au vândut sufletul „diavolului roșu” sau „verde”, așa cum plastic dar eronat se exprimă d. Pruteanu? Cred că, oricât de sever am judeca o eroare, nu. Chiar dacă facem din ea și o crimă. Aderența la extremismul politic în regimul liberal-democratic al României interbelice era un act nu de risc prea mare, dar totuși cu unele grave consecințe în cariera publică a respectivului intelectual. Și Mircea Eliade și C. Noica și Lucrețiu Pătrășcanu sau Sc. Callimachi au avut de suferit persecuții directe din care onora e posibil să li se fi tras moartea (Nae Ionescu). Oricum, nu au fost niște răsfățați ai autorităților din vremea lor atunci când au început să propage ideile extremiste, chiar și unui N. Iorga imputându-i-se aceasta, pentru ca abia cu timpul să iasă din marginalizare și, dar numai între anumite limite, să fie acceptat ca o figură marcantă.

Anumite acțiuni sau opțiuni condamnabile nu sunt neapărat niște vânzări nici ale condeiului nici ale sufletului; sunt altceva decât aderența la comunism a unui Sadoveanu, Al. Rosetti, G. Călinescu sau Camil Petrescu și, mai târziu, a lui Arghezi. Aceștia toți au sărit oportunist într-o barcă, au intrat în rândurile unei armate, s-au înrolat într-o mișcare care le-a pretins și sufletul nu numai talentul, s-au subordonat unor șefi invizibili dar atotputernici, au obținut ranguri, averi, privilegii fără rușine, într-un regim pretins egalitar, în care colegii lor de „cultură” mureau prin închisori, erau anihilați în ființa lor, erau în cel mai bun caz excluși din viața socială. Într-un moment în care țara noastră se afla sub călcâiul inamic, își regăseau atitudini progresiste din tinerețe,

ei care erau creația altui regim social și politic, și mai recent se guduraseră pe lângă regele Carol II și-l consideraseră neutral sau chiar aprobativ pe Antonescu. Formația, mentalitatea și felul de a scrie se elaboraseră după alte norme, care se vedeau acum anulate și osândite, ei înșiși participând la această ultimă abominațiune.

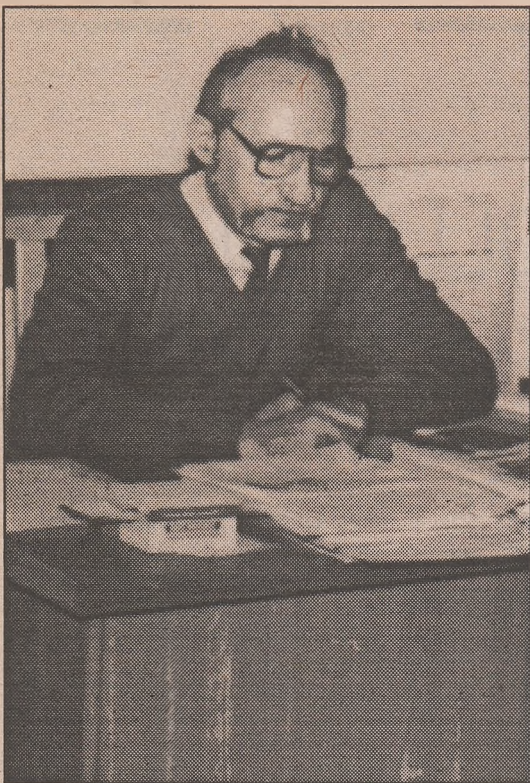
Nu departe de ei deși mai „acoperiți” au fost o serie de intelectuali care puteau evoca un trecut „de stânga”, pentru că una era să adopți în anii '30 o atitudine anarhic – bolșevizantă și să faci suprealism literar (ca Geo Bogza sau Virgil Teodorescu, personalități poetice foarte precizate și cu merite artistice indiscutabile) și alta să te supui sloganelor comuniste după 1948 și să cânti „realizările” și crimele regimului și pe patronul de la Moscova. (Personal consider că mai condamnabilă decât aderența la fascism și nazism a unui D'Annunzio, Knut Hamsun, Ernst Jünger, Celine, sau decât simplul salut inițial al unui Keyserling, Spengler sau Heidegger, este atitudinea unui Thomas Mann, cochetând cu „democrația” și cu R.D. G-ul, el care a fost o eminentă expresie a Germaniei wilhelmiene, a vechiului spirit german, pe care l-a și apărut în **Considerațiile unui apolitic**).

Cât despre ideea cu nuanță eticistă a „vanzării”, cu toate implicațiile ei, eu aș fi mai rezervat cu folosirea unor asemenea termeni.

Artistul este pe deasupra Diavolului, atunci când e o personalitate extraordinară, cum a fost cazul cu Arghezi; el poate colabora cu Diavolul foarte bine atunci când nu uită cu cine are de a face, și autorul **Vraciiului** a dovedit că e în această situație. Artistul este în genere o personalitate scindată și chiar și cel mai mediocru știe acest lucru și își închipuie că e invitat să intre în jocul dublu.

Voi discuta altă dată această problemă, pe care am mai atins-o în unele luări de poziție; deocamdată mă limitez la a repeta o constatare mai veche a mea: că în perioada Teroarei, de după anul instaurării comunismului, 1948, și momentul morții lui Stalin, care va îngădui un treptat dezgheț, foarte prudent și supravegheat, nu a apărut în literatura noastră **NICI O OPERĂ ARTISTICĂ** pe care posteritatea s-o recunoască drept altceva decât eventual ca pe o curiozitate ce trebuie luată în seamă pentru că e caracteristică unei epoci și măsoară un dezastru. Diavolul a fost din toate punctele de vedere mai puternic decât literatura română.

P.S. O mică informație tot de ordinul experienței istorice: Diavolul își poate schimba foarte prompt culoarea; doar pentru contrast el a adoptat multă vreme negrul.

Mircea Constantinescu:

«SUNT UN LIVE

– *Dragă Mircea Constantinescu, în curând vei împlini cinci decenii de viață. Privești în urmă cu mânie sau, dimpotrivă, cu încântare și luciditate? Mai exact spus, ți-ai descoperit deja o casetă a valorii tale?*

– Îmi doream un bilanț. Recunosc, cu falsă modestie, că mi-l doream frământat și modelat de mâini străine. De un meșter fulgerat de maliție și compasiune, deopotrivă. Dar cine întoarce capul, pe stradă, în metrou sau pe o plajă, după un scriitor? Istoricii și criticii – pontifii unor profesii adăugate în petrecerea culturală a lumilor, – au alte urgențe: campanii, doctorate, alegeri anticipate, nășirea vreunui purtător de mapă cu cifrul dosit în prohab sau prășirea de bălării incomode a lotului strict, obținut prin năpraznice practici de cunnilingus, aplicate cu știința felinei întru potolirea peștitului boșilor politicii oficiale și/sau maidaneze. Regret caricatura, dar dacă-i bal...

– *Întrebaseserios...*

– Nimic mai serios decât Balul Literelor! Te invit să-ți amintești: acum peste un deceniu, principalele grupări inventaseră câte un comando fiecare: dacă tu propui șapte autori geniali, musai voi azvârli și eu în tine cu alți șapte autori geniali. Făceau sau nu parte din aceste SAS...

– *Nu înțeleg. La cine sau la ce te referi?*

– SAS, adică **Special Air Service**. O unitate militară cu totul specială. Nu tocmai kamikaze. Pe-aproape, totuși. Echipa extrem de eficiente. Expediate acolo unde nu reușeau trupele obișnuite și tacticile cumiști/umanitare.

– *Să revenim la zilele noastre.*

– Perfect. Ca și în cazul celorlalte paliere ale activităților gestate spiritual, și pe acest palier al nostru colcăie sechele și scrufuloze inițial tratate superficial. Plus câteva noi achiziții periculoase, cea mai importantă fiind – cel puțin pentru noi, cei din generația de mijloc, – libertatea nătângă de a dispărea de pe scenă ca o stripteuză fanată. Ulcerați de izbânzi parțiale sau de eșecuri longevive – nu vizez aici uzina Păunescu sau pe nu mai știu care Versatil cocoțat ca un lemurian printre liane și cocotieri – mai toți producătorii de vârstă mijlocie nu-și dau mâna și abia de se salută, azi ca și alaltăieri. Rezultă o agonie, parfumată, poftim, și cu astfel de bilanțuri.

– *Aș vrea să te corectez: nu generație, ci promoție mi se pare termenul adecvat. Personal, cred că promoția noastră e tot mai des vizată de criticii de marcă, fiindcă detractorii de trei parale nu pot fi puși în balanță. La o asemenea aniversare, cum ți se pare evaluarea critică? Mulțumit, nemulțumit?*

– Domnule Tupan, conced. Fiindcă am cochetat cu sociologia. Și cunosc, de aceea, când

și cum să ne cuibărim mai comod în fotoliile conceptelor operaționale. Te gândești probabil la criteriul debutului: finele anilor 60 și începutul anilor 70. Era cât pe-aici să reprezinte o perioadă fericită. Editorial, chiar a fost. Țin totuși să nu aureolăm obloanele întredeschise. Tot despre niște obloane a fost vorba! Am primit aprobarea, câteva clipe, să ne privim în oglindă. Însă cine și-a permis să se vadă, respectiv să se scrie exact așa cum arăta? Hai să nu ne băbim inventând iar și iar scuzele senile ale celor care au pactizat dezinvolt pe-atunci cu PCR, iar azi se „explică” prin argumente sentimentale bondoace!... Acuma, de ce jignești această „promoție” presupunând că duce-n trena sa detractori de trei parale?! Dacă erau detractori cu ștaif, blazon academic și rubrică fixă, ar fi fost mai călduț?!... Te-ntreb. Mă-ntreb. Consider că detractorii, dacă și câți sunt, ne fac un bine nesperat: ne ajută, a contrariu, să ne izbăvim de păcatul trufiei. Care, artisticeste, te împinge spre absoluta incompetență. Iar, omenește, te izolează în statuia imutabilă a unui afurisit Supra-Ego. Presupun că nu ne dorim asta, oricâtă „glorie” incubă piedestalul lui râvnit. Încep să cred că ne facem prea multe probleme cu receptarea oficială a scrisului nostru. Voi merge până la a susține că după 89, s-au prăbușit multe șandramale, inclusiv cea fasonată cu abțibilduri și crampe vomitive de genul: X e uriaș, Y e fundamental, Z e profetic. Haida de! Sunau frumos, poate. Pansamente gastrice, nu-i așa? Azi, câți și unde mai citesc o opinie critică? Câți își orientează, dacă nu achiziția de carte, măcar lectura, după indicațiile prețioase ale liderilor de opinie? Sigur, e doar un proces mai accentuat, deoarece nici anterior publicațiile culturale nu beneficiau de audiența majorității cumpărătorilor de carte. E rezonabil, am trăit momentul, un succes de stimă. Dar să nu fie regizat, partizan și sforăitor. E rezonabil, da, un insucces de stimă. Dar, la fel, să nu fie regizat și...și... Or, cum să nu fie regizat, dacă principalele „direcții” livrează, fiecare, câte șapte autori geniali?! Operele de spirit nu se pot măsura, cântări, cuantifica. De-aici, sentimentul că sunt permise degringolada, bunul și prostul gust, temeneaua și invectiva, părțul și encomionul. Haosul e sporit, în ordinea reală a lucrurilor, și de actuala indecizie a unor foruri pre-destinate de a legifera cumsecade în domeniu. Fiindcă veni vorba, judecând în ordinea onticului – nu zâmbi, cuvintele nu sunt prin ele mari sau neimportante – și dacă tot ne prefacem că sărbătorim jumătatea de veac a cuiva, hai să mutăm bilanțul în ograda concretului existențial. Zic, atunci, că noi (ca și alții, probabil) am putea fi mulțumiți, dacă ne-am ales, până-n prezent, cu un acoperiș ferm deasupra capului, cu o familie omogenă, cu urmași sănătoși...

– *Aluneci într-o zonă melo. Nu cred că ți se potrivește.*

– De ce nu?! Plâng și eu, ca oricare coafeză, dacă ceva mă impresionează! Și urlu ca oricare camionagiu, dacă Hagi sau Răducioiu ratează un gol gata-făcut! Doar n-o să mă rușinez pentru-atâta lucru!... Chiar dacă n-am știut de la început, textele noastre ar trebui semnate și cu surășul femeii iubite, și cu bălbele hazoase ale copiilor, și cu sacoul prafuit ori sfatul îndrăznit al părinților noștri... Orice carte confiscă genitori diverși și, din orgoliu, doar unul o semnează. Gândește-te că, de fapt, suntem o

categorie de toleranți. Aidoma, întrucâtva, aviatorilor și marinarilor. Lipsim enorm din familie. Trăim exagerat printre fantasmе. Ne construim furtunos și consecvent stataturi elitare, rezonante deseori numai cu alte momâi hiper-elitare. Suntem, prin urmare, pentru cei apropiați, un soi de mutați băntuți de un libido gargantuesc și convingeri agresive de tipul „mi se cuvine totul”, „lumea întregă e a mea”, „fac ce vreau” ș.a.m.d.

– *Eu nu văd în negru statutul... Dacă ai șarjat, doar, atunci pot să fiu de-acord cu tine.*

– Încă un semnal atroce că în așa-zisa noastră promoție până și asupra unor generalități nu batem palma.

– *Diversitatea de păreri mi se pare o calitate...*

– Arghezi scria undeva despre „defectul calității” unui personaj istoric. Excelent oximoron!

– *Nu cred că nouăzeciști ori cei de „desupra” noastră manifestă în toate cele o unanimitate comodă.*

– Poate că nu, într-adevăr. Sigur e însă că, de-ndată ce interesul o reclamă, unanimitatea se obține și devine zid, platoșă, meterez. Cel puțin asta e impresia pe care ne-o livrează aceștia.

– *Propun să depășim impresiile. Dicționarul lui Mircea Zăciu face o ierarhizare necesară în literatura română, deocamdată numai în primele trei litere. Te-am descoperit acolo. N-aș zice că ești prezentat deformat. Totuși, ce vrea să spună sintagma „inconsecvent și inegal”?*

– Meritul de documentare și echilibru al acestui dosar critic mi se pare uriaș. Și încă, notabil e faptul că a depolitizat, cât i-a fost omenește posibil, opinia critică. Altminteri, s-ar fi convenit să asistăm la un masacu... În ceea ce mă privește, sintagma pe care-o izolezi nu-mi produce insomnii. Inegal? Numai proștii nu se contrazic. Ei sunt permanent egali cu ei înșiși. Ei nu se contrazic și nici nu contrazic. Doar nu vrei să-mi spui că tot ce au scris Tolstoi, Balzac, Sadoveanu sau Rebreanu se înalță într-o figură geometrică cu laturile perfect egale! Ar fi aberant. Se spunea că și Homer mai ațipește când și când. Cred și eu, om a fost! Până când și calculatoarele mai suferă din cauza unor viruși. Darmite noi. Cât privește obiecția cealaltă, de inconsecvență, iată, merg întruna adus de spate. Foarte rar, mă trezesc și-mi înfrâng cocoșa cu o ambiție subită de gigolo care-și tocește tălpile pe mochetele SOFITEL-ului. În raport cu felul meu obișnuit, în astfel de momente mă comport inconsecvent. Nu deformat, mai curând incomplet mi s-a părut portretul din acel dicționar. În ochii mei am crescut aproape „suficient” prin câteva cuceriri: esența comentariului despre basmul „Tinerete fără bătrânețe...”, cinci-șase povestiri fără cusur, câteva sute de pagini de roman, harta sentimental-ironică pe care am cartografiat-o unui București revoluc... Acum, în ceea ce mă privește cu strictețe, recunosc că n-am obținut medalia pe care cred că o merit. În parte, vina îmi aparține; însă, nu în calitate de scriitor – deși... deși retorica mea... poate voi reveni... Astfel, sunt vinovat că nu mi-am construit imaginea publică. Nu mi-am cultivat necesarele relații oportune. Nu mi-am înfipt caninii în codrul de franzelă pufoasă al unei cariere eclatante. N-am subtilizat roze baccara din grădina unui Emil Bobu. N-am mulțumit

ESC VISCERAL»

nesațiul unor nimfomane cu nuri civici și ștampilă de protocol, nici sfincterul unor bărbați culcușiți prin cușetele structurii dominante. N-am hotezat plozi procreați cu căiță. N-am întors la ocazii hiberbolice limonina poncifelor fie patriotarde, fie disidente. Iată pentru ce ar trebui să fiu cutremurat de uimire. În sensul că, dovedind atâtea inabilități (și le-am inserat aci doar într-un set restrâns), ar trebui să mă minunez că unul sau altul își mai amintește de mine.

- Dacă tot am ajuns la receptarea critică, ce crezi că a omis - să zicem deliberat - critica în privința ta? Ce zonă i-a fost inaccesibilă sau pur și simplu a escamotat-o ?

- Am scris cândva unui critic notoriu că sunt un „livresc visceral“. N-a reacționat în nici un fel. Ba, mint: a afirmat într-un grup numeros, în care și eu țipuream, că i-am oferit o dedicație extrem de elaborată. Formula incriminată cumulează, în opinia mea, o retorică rară. Deloc facilă. Deloc obișnuită. Și, din aceste motive și lesigur din multe altele, deloc tratabilă cu ingrediente comune, care fac atât de gustoasă bucătăria criticilor. Analizții „de direcție“ m-au „salvat“ - nu lăudând exact originalitatea mea, livrescul visceral, ci punctând asupra (și despre) teme/subiectele/ideile literaturii pe care o practic. Dincolo de câteva aprecieri critice binevoitoare, de tipul amicitiei travestite în recenzii, repet, n-am beneficiat de glose mai adecvate decât reușesc personal să mă apreciez critic; fiindcă o fac cu ceva mai multă justețe decât funcționarii exercițiului consacrat. Vreau însă să atac chestiunea din alt unghi: nu ești mediatizat prin TV, ești un nimeni! Și-atunci, cum să te superi pe un critic sau altul? Cine-i citește? Cine-i aplaudă? Și, mai cu seamă, ce reprezintă ei fără scrierile noastre?! Puține sunt situațiile când criticii se confrundă cu părinții unor discursuri auctoriale. Inovatori. Aproape creatori. Aceștia sunt rara avis. Ceilalți - dependenți de opera (scrisă a) altora. Comentatori, nu creatori. De ce să-i creditez că știu mai avizat decât mine că ceea ce fac este rezonabil sau inutil? Acum, dacă mă refer la ultimii cinci ani: într-adevăr, o mediatizare intensă, persuasivă, percutantă desființează critica didactică și pedagogică, nu mai puțin pe cea savantă, care, vai! se coboară până la explicarea unui... Cărtărescu.

- Poate n-ar fi cel mai oportun exemplu, acum, când tocmai a primit o distincție. - Ba da! E cel puțin jenat de tantumul iscat de falfăitorii de eghileți: și trese în ograda acestui adolescent. Îi deservesc toți. I se inoculează laurii și vitaminele unei glorii indecente. Norocul său ar fi s-o neglijeze cu seninătate sempiternă. Mă-ndoiesc că are forța s-o facă.

- Nu cumva îl invidiezi, și-atâta tot?

- Hai să nu alunecăm pe toboganul ridicolului. E ca și cum mi-aș invidia genunchiul sau splina. Există scriitori-sărbătoare. Singurii care justifică scrisul tuturor. Ei te „umișesc“. În treacăt fie zis, amintește-ți că Hemingway declara că a scris câteva pagini grație cărora ar avea curajul să-l privească-n ochi pe contele Tolstoi. Pantomimii (fie ei informați și sensibiliși) n-au cum să îndeplinească acest sacerdoțiu. De invidiat, într-adevăr îi iubesc pe câțiva aleși. Cam o duzină și jumătate. Dar cum naiba să invidiezi pe-un june care levantinizează cu aprobarea CC al UTC-ului?! Și a cenaclului de Lunii-Vineri al adventiștilor universitari, buretoși de elogii și clientelă cu chiloți

parfumați?! Bineînțeles că viața literaturii se originează totdeauna în focare de emisie/recepție partizane. Ceea ce nu înseamnă să cad în capcana confundării spiritului critic cu aprecierile conjuncturate desant-ic. În acest sens, oricât de ridicol ar suna, sunt înzestrat cu ochi de struț și cu un stomac așșderea: privesc de sus și rumeg grosier (: totul), fără a ejacla în pantalonii narcisismului credul. În fine, având o sumă de pagini, să le spun „teoretice“, dintre care doar un sfert au fost tipărite, inevitabil că nu primesc semnalele comentatorilor decât cu o parcimonie când voioasă, când crispată. Nu vreau să se tragă încheierea că fiecare subiect făcător de cuvinte din grupa noastră de vârstă cumulează exact aceleași trăsături. Unii mă depășesc în izolare. Alții - în desfrâul zbaterii inutile. Până la urmă, actul scrisului e al naibii de solitar; și de însingurător, dacă-mi permiți.

- Eu continui să cred că promoția 70 dă la ora actuală o literatură densă și substanțială. Istoria lui Laurențiu Ulici o demonstrează îndeajuns. Ce crezi că ai comun cu unii colegi de promoție? De care te simți cel mai aproape? Care-s preferințele tale, și de ce?

- Nu vreau să trec drept un bătăran, așa, de florile mărlului. Dar nu cunosc Istoria la care te referi. Ce știu, este că Ulici a avut amabilitatea, într-un profil pe 16 milimetri, să-și verse bila asupra mea. Consumase tone de pagini, anterior. Sastisit, gravid de o gigantică gestație, m-a proiectat cu un bobârnac de mestecător de gumă, obligat să scape de ea penru a glăsu DA ori BA în fața ofițerului stării civile. Asta nu înseamnă că nu mă mai salut cu dânsul. Așa cum nu înseamnă cu nu ar trebui să precizăm termenii. Nu produc, îndeobște, texte cărora să li se extragă, cu forcepsul sau penseta, semnificații „literare“. De unde și inadecvarea unor instrumente analitice consacrate. De unde și senzația, cu efect de bumerang, de barochism nestăpânit. Care provoacă astm și/sau somnolență celor nepreveniți. Și, celor preveniți, reacții ignifuge. Mă întrebi de cine mă simt apropiat. De toți cu care balivernez. În cotidian, îmi rezerv dreptul de a tânji după ipostaze, arome și cutume „gregare“. După lungi-variate lecturi, după tulburătoare războaie cu colile vârate în mașina de scris, fie-mi permis să de-literaturizez răgazele neartistice. Îmi repungă cei care nu pot vorbi despre leuștean și penis decât... gastronomic și freudian. Așa se face că n-am printre cei de-o seamă (care scriu) decât cunoștințe. Extrem de rar - prieteni. Îi citesc într-o proporție de 40-50%. Îi apreciez cât îmi îngăduie gustul și resursele. Încă pot panorama, nu fără greșeli, întreaga promoție. Minus pe autorii de ditirambi și lături politicianiste.

- Dar ce-i mai plăcut decât un dialog între două spirite superioare?

- De-acord cu tine. Însă eu amendam exagerările. Filistinismul. Cosmopolitismul. Prețiozitatea. Nu știu dacă ai cunoscut fetișcane sau imberbi alergând cu limba scoasă după elite. Indiferent cu câte bune intenții e pavat demersul lor, în sine, acesta mi se pare oblojind veleități pe care areori rezist să nu le deturmez printr-o aroganță de semn contrar. În definitiv, e dreptul meu să mă recreez cu cine și cum îmi place.

- Literatura română pare să trăiască acum în umbra traducerilor. Difuzarea și promovarea ei sunt defectuoase. Există cumva o politică duplicitară în acest sens? Ce-ar trebui făcut?

- De câteva decenii, literatura tradițională a fost transferată filmului. Serialele de azi înlocuiesc foiletoanele scrise de ieri. Viitorul apropiat e al televiziunii high-tech. „Realitatea virtuală“ va umple vacanțele, weekendul și nevoia de imaginar. Scrisul va trebui să se adapteze. Doar o infra-elită va aborda, într-o perfectă desuetudine, textul clasic. Cam cum azi unii descifrează aramaica ori sanscrita. Asta în cazul când Terra nu va fi re-colonizată...

- Ce-s elucubrațiile astea?

- Puțini sunt aceia care să fi reacționat altfel! Hai să numim proiecția mea un scenariu între atâtea altele.

- Așa mă simt mai bine. Atât de bine, încât te-ntreb - știind că trudești mult acum pentru a-ți asigura existența zilnică: în astfel de vremuri, merită să te sacrifici pentru literatură sau, dimpotrivă...?

- În anii din urmă, editurile consacrate sunt niște ruini surzătoare. Aidoma unui segment din însăși economia națională. Nu sunt bani. Acest fenomen-scuță mi se pare a fi efectul pervers al manipulării și ideologice și financiare. Ideologic: s-au câștigat copios voturi scui-pându-se sloganuri țipătoare: Îmbogățiți-vă! Jos cu monopolul statului! Trăiască inițiativa individuală! Noi, cum știi, am tot strâns cureaua. Observă că nu mai avem peste ce s-o strângem. Și în cazul miraculos că ți se publică ceva - am realizat-o în 1992, - te pocnesc la mir două bâte, simultan: sentimentul că ți s-a făcut un hatâr nețărmit și plata perfect modică prin care ți-e răsplătită munca. Între timp, se tipăresc totuși lucrări, chiar și românești. E uimitor sau nu, însă au răsărit o sumă de necunoscuți și mediocrii, plus o duzină de afiliați la cluburi, fundații, ligi. Iar cititorii „noștri“ degustă foiletoanele presei scrise și audiovizuale. Clasa cumpărătoare de cărți e parțial sărăcită. O alta, în formare, aleargă după yoga, science-fiction, erotizări de doi bani. Nu ne-ncadrăm! Degringolada e cu-atât mai vârtoasă cu cât, respectând momentul istoric planetar, ar trebui să nu ne mai pierdem în discuții bizantine și călcări jechoase pe bombeuri. Ci să parvenim la „ferestre de lansare“ și „bucle de feed-back pozitiv“ (Toffler). Adică să ne ridicăm politicile editoriale în atmosfera realei concurențe și a unei dinamici de execuție/difuzare superioare, dacă nu instantanee. Actuala manipulare economică: creștere nejustificată a costurilor, tinde să se identifice cu o voită abdicare oficială de la edificarea rosturilor unei culturi naționale. Preluarea unor forme-fără-fond, în domeniu, încurajează apariția unor rechini-de-baltă. Cu mijloace pitice însă apetit gigantic. Factorii decizionali (edituri, tipografii, difuzori) în loc să se concureze și să se exploateze ar trebui să conlucreze. Decapitalizarea inițială, peste care au prăvălit neajunsurile semnalate, n-a transformat editurile în unități private ci în subunități periclitare și permanent dezintegrabile. Fără o infuzie de reglementări benefice, nu văd cum vor supraviețui. Cât despre politicile editoriale propriu-zise, prefer să nu mă indispen a mai comenta; în cazul editorilor ciuperci-după-ploaie e justificabil ipso facto mercantilismul; în cazul celorlalți, absența totală a flerului economic nu e doar dezamăgitoare și păguboasă, e sinucidere curată; între asemenea extreme, „promoția“ noastră se îneacă la mal... A, să nu uit: nu trudesce în actualul serviciu. E o activitate agreabilă. Nu-i tocmai ce mi-aș dori? Firește! Mai cu seamă că mi-am dorit să trăiesc din scris. Utopic, nu?

andrei pătraș

Premiul „Luceafărul“ la Festivalul de poezie „Porni Luceafărul“, ediția a XIII-a, Botoșani 1995

Depărtare

Între noi se clădesc reci biserici păgâne.
Pe la poduri cerșesc îngeri orbi.
În noroi fermentează ziua de mâine,
Peste azi au trecut lungi cohorte de corbi.

Ca-ntr-un clopot de lut ni se stinge chemarea –
Geamăt surd de voievod sângerând în ruine,
Peste turlele reci se întunecă zarea.
Pași desculți prin noroi se îndreaptă spre tine.

Ca-ntr-un vis de copil într-un somn de
amiază

Se dărâmă pe noi zei de bronz, fracturați
Și strivite de ei, rugăciuni sângerează
Și-ți arunc peste zid trandafiri vaccinați.

Cavaleri în armuri scârțâind reumatici,
Își îndreaptă spre noi lănci lucind în amurg,
Ca doi regi în turmă ne privim enigmatici,
Păsări mari, de granit, se rotesc peste burg.

Deținuți sub pământ spun o rugă, agonici
Și din ochii lor goi plâng statui de aramă.
Se cutremură temniți de un hohot demonic
Iar în cer, păcătoși sechestrați stau la vamă.

Într-o limbă moartă te mai strig peste ere.
E târziu și privesc fumegând continente,
Lanțuri grele de sclavi zornăind la galere.
Un vulcan a murit între lumi abstinerente.

Așteptăm de un veac vânătoarea regală,
Pe la porți se aude lătrat de ogari,
Clovni pestriți, paji și prinți în costume de
gală

Vor ucide în zori legiuni de barbari...

★

... dintr-o amforă spartă, seara curge în schit,

Cocoși transcendentali cântă-vor în zori,
În noaptea asta se va naște un mit
Și-atunci ai să te lepezi de mine de trei ori...

Drumul

Șerpi de cremene-ncolăciți peste vreme
Clocesc în monade nenăscute poeme,
Timpul coagulat se întoarce pe dos
Iar spre Rai, prăfuit merge-un înger pe jos.

Din desișuri pândesc orhidei carnivore,
Copaci alienați, în satanice hore,
Aripi nevăzute lasă umbre pe cer,
Păsări de pradă, țipând, se pierd în eter.

Ca un sol rătăcit în pustiul de platină,
O cumpănă frântă în zare se clatină,
Pământul respiră, rănit, prin fântâni,
În văzduh se ridică-o pădure de mâini.

Pe coline se văd pași adânci de profet,
Din nisip, un schelet calcinat de ascet
Se-nfioară în vânt, șuierând prin orbite
Ca o rugă de-apoi printre oști risipite.

În pustiu se aude un urlet de fiară
(Răstigniți la răscruci în curând or să piară)
În curcubeu apus-și spală rana,
La marginea serii se scaldă fata morgana.

Călăreți fără cap se întorc în convoi
De la capăt de lume, ca lunatici strigoi –
Procesiune mută de călăuze oarbe,
O tragică himeră ce orizontu-o soarbe.

Piramide de jar strălucesc pe altar
Printre roaze coloane de templu barbar
Și-amurgul roșu se lasă peste cimitir
Ca o însângerată coastă de martir...

★

... e-o voce în noapte ce plânge și geme
(În cripte, strămoșii-s loviți de blesteme)
Timpul coagulat se întoarce pe dos
Iar spre Rai, prăfuit, merge-un înger pe jos...

Cetatea

Se lasă noaptea grea, ca de uraniu
Și-aruncă în stele cu pietre, nebunii
Iar moartea dă autografe pe-un craniu
Și lupi dănțuiesc sub razele lunii.

Regine se-aruncă din turn, despletite
Și bat la porți trimișii unei alte lumi,
Cai albi, fără frâu, vestesc din copite,
Nechează inorogii treziți în genuni.

În fulgere negre țâșnesc șobolanii,
Pe uliți aleargă fecioare demente,
Târându-și sceptrul printre cruci, tiranii,
Pe lespezi, cu sânge își scriu testamente.

Vulturi smulg acele din orologii,
Și timpul e-n convulsii, ca-ncolăcite torți,
Înfricoșați se-nchină astrologii,
Din zodii coboară ispite și sorți.

Cu iarba fiarelor se-ntorc sihaștri
Prin tainite adânci, cetăți dând ocol
Și păsări vinete, în huruit de aștri,
Cu aripi năclăite, se prăbușesc în gol.

Din ziduri, mame frânte la mijloc,
Plâng și din pietre sânge se revarsă.
Sar saltimbancii triști prin cercuri largi de foc
Și-n cer miroase-a fum și-a rană arsă.

La miezul nopții, cerbi se iau în coarne
Și goi, amanții în țărână scurmă.
Măști înroșite sfârâie în carne
La balul mascat de pe urmă...

★

... În zgomot de arme, cântări se aude
Și mătură lauri la porți, cerșetorii.
Nări se-nfioară de sângele crud
Și-n zori se întorc hăituiți, vânătorii....

și-atunci nimeni nu avea dreptul să moară,
nimeni nu se-nnămolea-n îndoiala neputincioasă.
Eu priveam razele puternice
vindecând imperiul dimineții.
Bucuria lua chipul Adolescenței
ce-și desface brațele-n lacul limpede –
și moartea văzând-o
se-ndepărtează!

Eu nasc acum o lumină

Eu nasc, acum, o lumină conturată-n cuvinte
și tipare,
și nu știu până când îi voi putea menține
conturul;
moartea coborâse-n înserare și mi-a spus:
„Nici tu nu ești veșnic!“
Deși știam de mult cum arată tiparu-mi de
țărână,
am îndrăznit să-i strig morții:
„Doamnă, eu nasc cuvinte pe care Tu nu le
poți anula!“
Amurgul venise brusc precum un obuz de
artilerie,

și-am auzit hohotele morții,
necruțătoare ca un satâr.
Ar fi trebuit să țip?
Eu doar am spus:
„Și moartea face parte
din existența noastră“

arthur porumboiu

Țipătul

Cer trist – gurile îngerilor
acoperite de promoroacă.
Țipătul se oprește
pe panglica de doliu.
Floarea albastră încă mai freamătă,
încă mai caută,
însă eu văd un Mut, ce-i acoperă mersul
cu o pătură de călți.
Seară de piatră neagră.

Îngere, dă-mi un cuvânt

Îngere, dă-mi un cuvânt
să amintească de mine
când eu voi fi pământ!
Surd precum Goya ești,
sau îmi 'nalți scara
ce mă va urca la cer?
Eu aud seara
lovindu-mă cu falange de fier.
Mă voi rupe? Mă voi surpa?

Eu vedeam zorii

Sunase Îngerul Morții?
Eu vedeam zorii aduși de irișii tăi,
și-naintam în lumină
ca un împărat roman.
Tu alungaseși moartea, și în depărtare
auzeam sunetele clare,
venind să ne-anunțe:
„Încă un anotimp bucuria va sălășui
în sufletele voastre!“
Chipul tău era Îngerul necruțător,
ridicând sabia împotriva lucrătoarei de
morminte,
și eu, ocrotit și-n dulce iluminare,
îți înălțam un templu din cuvinte,
unde numai noi puteam naște închinare.

Un cuvânt pentru Daniela Anhuza

Un cuvânt – ghîulea împotriva morții
anulându-i apropierea?
Veneau zorii dezlănțuiți
și liliacul alb lansa pânze de miresme,

TREI SERI CU RUXANDRA

de AL CISTELECAN

De o confuzie cât deliberată, cât spontană între cearceaful nupțial și foaia de scris se sprijină poezia Ruxandrei Cesereanu. Nu, firește, și pe o substituție a unuia cu cealaltă, chiar dacă unele ritualuri s-ar petrece mai bine într-un loc decât într-altul. Poeta ține însă ambiguitatea delimitării într-o zonă de eficacitate care-i permite să transforme când textul, când existența în himeră, dând, în schimb, preeminență existențială fiecăruia pe rând. Nu e vorba de simple defulări provocatoare sau de un discurs de compensație prin care nostalgiile ar fi reprogramate în proiecții erotice. Și nici de o lirică de sfidare ce ar reîncălzi un limbaj impudic și l-ar scoate la paradă ori l-ar împinge chiar în bravura ostentației. Poate nu e, firește, o pudibondă, dar dezinhibarea ei e, sub acest aspect, mai curând o problemă de perspectivă, de radicalitate, decât una de limbaj. Emanciparea nu ia direcția frivolității și poezia nu se complăce nici în aluzivitatea picantă, nici în direcțea epidermică a voluptății. Textul nu ține nici locul calmantului erotic, nici pe acela al drogului excitant. El e radiografia unei convulsii, dar făcută de un clinician, de nu chiar de un experimentator. Ruxandra e o radicală a amorului, văzut mai degrabă ca stihie decât ca sentiment și perceput mai curând ca seism libidinal decât ca armonie transfiguratoare. Ea nici nu vrea, de altfel, să fie o poetă a erosului, decât în măsura în care acesta cutreieră ca o febră ori ca un har viscerele, ținându-le într-o continuă perpeleală și agitându-le năprasnic. Eliminarea eroticii ca temă voluntară, asumată, face ca erotismul să țâșnească prin freatica imaginarului debordând într-un izomorfism riguros al spasmului, ordonat în jurul unor simboluri de violentă conotație. Patimi aprige, funeste, cutreieră măruntaiele poetei, limfa erotizată întâlnindu-se în viraje fatale cu o emfază expresionistă ce vrea s-o lege direct de metafizica pasionalității. Programul vizionar al Ruxandrei Cesereanu vrea să intrige prin întâlnirea dintre transcendent și visceral, ambele tensionate până la vehemență. Scriitura se ambalează în adevărate carnagii și hecatombe iar limbajul e unul menstrualizat, ținând să pară atroce acolo unde e grotesc și însângerat acolo unde e abstract. Poeta a luat însă un ton prea sus și e nevoită să-și forțeze coardele, pe de o parte, iar pe de altă viziunea ei combină elementele după un rețetar stereotip, astfel încât „impresia de programatism“ sesizată de Ioan Moldovan (*Familia*, 4/95) e de îndată evidentă. Rețeta ei e, desigur, una terifiantă, pariind pe spaima de limbaj și pe atrocități artistanale, mai degrabă migălite decât înfiorătoare. De la o vreme se simte că poeta își face singură spaimă și că se cutremură mai curând dintr-un tic poetic decât sub presiunea unei fatalități. Inflația valpurgică și satanizarea decorativă a imagisticii, puse în stare de impact cu fulgurantele iluminări, nu sunt, nici ele, mai rentabile și cu cât polii de tensiune ai poemului sunt mai încărcăți, cu atât poeta trebuie să se arate mai diligentă și să provoace singură descărcarea voltaică. Mai mult însă decât de o rețetă pare a fi vorba la Ruxandra Cesereanu de un program în trepte în care ambiția tinde să copleșească strălucit spontaneitatea. Viziuni calculate la diverse grade de convulsie și în amestecuri previzibile de sânge și spiritualitate,

volumele de până acum, trase în rafală, sunt piese ale unui sistem care a început să producă sub impulsul unor principii sumare: un limbaj crud, învălmășit și învăpăiat de ardente și

himere, e tras în scenarii expresioniste ce cochetează cu visceralitatea spaimei sau a harului și parazitează pe o poetică de dozaj. Mai nimic nu rămâne imprevizibil în această poezie ce mizează pe șocul permanent și pe violența insolitării.

Ceva mai spontan, în măsura în care rețeta n-a devenit opresivă și suverană, e primul din cele trei volume: *Zona vie*, Ed. Dacia, 1993. Repertoriul mistic al simbolisticii, care va năvăli peste carnalitatea ostentativă a poemelor în celelalte volume, e încă discret și nici terifiantă viziunilor n-a dat de propria stridență. Informația erotică se exasperează la nivelul senzațiilor și poemele amișună pe lângă „Răpa Uvedenrode“, nu atât exaltate cât dezgustate de propria debordanță senzuală. Poeta se complăce, pe de o parte, în senzualizarea limbajului, dar se oripilează, pe de altă parte, de realitatea de sub limbaj. Febra erotică e, în acest chip, doar a limbajului și ea pare un precipitat de eprubetă, refrigerat de îndată de o luciditate tranșantă până la cinism: „Mi-e greață de scoici./ Pescăruși gâlgăie salivând deasupra./ Pășările își mângâie ciocurile flămânde./ Un înecat s-a izbit de țârm./ Stâncile horcăie./ Peștii grohăie./ Zero“ (*Demențe*, XLI). Partitura imagistică, chiar transpusă în grotesc, e, însă, eminent erotică. Nu altă stringență au și piesele mai „culturale“, și ele acroșând aceeași simbolică: „...Jacobe, te luptă cu mine./ Eu îți sărut tălpile de-ntuneric/ și te las să mă străpungi“. Oricât avânt metafizic și-ar lua Ruxandra Cesereanu și oricât ar contorsiona imaginarul, acesta cristalizează cu rigoare în configurații falice: „Mai presus de viață/ reînviu în țipăt./ Stalactite stranii mă împung în tâmplă./ Frații mei de cruce./ la răspântie ne-așteaptă un cuțit de carne./ mâini lungi cât aripi/ drumul

spre casă îl caută./ Soarele spart, mireasma lui stricată/ urcă la cer prin vene portocalii“ (*Demențe*, III). Poemele din *Zona vie*, urmărind sublimaritatea erosului și ferindu-se cu program de sublimitatea lui, încremenesc într-un proiect expresionist din care poeta se trage singură de păr, exaltând grotescul spre terifiantă și exces, dar neieșind dintr-o capcană abstractă. Cu cât aruncă ea mai multe hălci de carne peste idee, cu atât aceasta iese mai îndărătnică în relief, relevând prestația decorativă a imagisticii: „Șobolanii îmi curg din gură./ se zvârcolesc plini de viață./ chiar șobolanii roșii/ Ura lor e pofta mea de-a mușca, de-a lovi și de-a râde./ Haita și moartea prin sfârtecare“ etc. (*Bestiar*). O schiță abstractă a viziunii, imersă într-un imaginar pus la clocotit, răzbate din toată *Zona vie*.

O eroare de dozaj, dacă nu de estimare, face Ruxandra Cesereanu și în *Grădina deliciilor* (Ed. Echinox, 1993). Poemele s-ar nutri și aici, de nu le-ar sta în cale alte ambiții, din aceeași molimă erotică și din contrarierea spasmatică. Poeta și are, de altfel, intuiția aprinsă în acest registru, văzând actul poetic în termeni stricți: „Cuvântul ca un viol în zori/ și câteva urme de dragoste pe caldarâm“. Exorcizarea spaimelor prin poem e și ea o operație ce ține de ritmurile sexuale și de rituri corelative: „Nu mai rămâne din acest poem decât cochilia goală./ Privesc înapoi, sunt plină de patimi./ plec singură spre odaia mirosind a liliac/ și zâmbesc fericită/ ca după avort“. Rețeta vizionară începe însă să se vadă, căci poeta trece adesea de la o simplă contorsionare a reveriilor, la colorația saturnalică și grotescă a unor desene fragile și candidice: „N-amurg când orașul zace pustiu./ luna se prelinge ca o oaie neagră și tristă./ Atunci mi-o aduc aminte./ pipăi giulgiul ros al copilăriei/ cu mortul ei limpede./ Cireșele erau de cristal roșu./ umflate și reci cât niște inimi./ bunica vampir ispita cu dulceată neagră/ prelingându-se ca sângele/ porcului ucis cu migață în iarnă./ În trup se sparge dintr-odată/ un sicriu prelung de cleștar./ Eram o fată sumbră/ într-o grădină cu bufnițe albe./ Vara, lăsam să-mi putrezescă zmeura pe buze./ năpădită de nebunia roz-acrișoară./ și-n fereastra aburită a dimineții/ scuturam un cap violaceu de lunatic“ etc. (*Fruite în timp*). O inventivitate dedată la stranietăți și la un negativism cochet disimulează, evident, o sensibilitate delicată de a cărei retorică poeta se înspăimântă, alegând soluția unui bovarism expresionist.

Bovarismul vizionar e și mai accentuat în *Cădere deasupra orașului* (Transpres, Sibiu, 1994), volum în care previzibila nevoie a unui fir epic pe care să fie sistematizate notațiile scoase cu penseta din repertoriul expresionist, manifestă deja în *Grădina deliciilor*, e extinsă la nivelul unui scenariu inițiat, al unui pelerinaj prin nouă locuri sacre. Pelerinajul vrea să transfigureze Clujul în Ierusalim și să alterneze crizele misticoidale cu cele de depravare. E un volum experimental de pașăre a unor limbaje și coduri, a unor ritualuri și transe, un volum didactic, în cele din urmă. Viziunea eșuează riguros în rețetă, stârnind sacrul împotriva cotidianului și grotescul împotriva sublimului. Hăturile cu care Ruxandra ține poemul pe direcția prestabilită sunt atât de vizibile încât mai că pot fi date în mâna cititorului: „Frumoase erau fetele-arămii ale orașului Cluj./ fice, surori, mame ale trupului/ pe străzile din frunză uscată./ Era ceață și fum./ fetele lunecau ca niște corăbii/ cu găturile ațintite spre lună./ Eram o fată-femeie pe strada Donat/ știam că nu am nici prima-nșuire a sfinților/ dar eram singură cu măruntaiele propriei burți/ și încă o dată singură./ Mergeam pe stradă cu spaimă./ căci l-auzeam plângând/ pe cel căruia îi văzusem inima/ ca o biserică roșie-moale demult/... / Aveam chipul negru, turbat./ O, țară a muștelor./ cum putrezesc în tine lucrurile morții“...

În căutarea poeziei(X)

LUNETISTUL, POETUL DE PARTID ȘI MARIN

de DAN SILVIU BOERESCU

Am văzut de curând pe CNN un documentar despre cultura underground a zine-lor (de la magazine), literatura de tip samizdat pe computer a tinerilor din țara lui Mac Intosh și IBM. În două-trei exemplare, maximum două-trei sute, fiecare își poate scrie, edita și tipări revistuta personală. Fără reclame, fără sponsori, fără beneficii, dar cu un infinit respect pentru domeniul privat de interes, fie el mersul pe bicicletă, muzica „out of Seattle“, SF-ul sau autoerotismul ca safe sex. Se înțelege de la sine, nu există cenzură. Totul e să ai un PC și o imprimantă, nu neapărat color, vei avea automat și un zine al tău, destinat numai ție și prietenilor tăi. O religie inedită a evadării din alienarea post-industrială generalizată. Îți faci damblaua și te simți liber. Propriul unplugged la domiciliu... Cam așa îi văd și pe cei care se încapățânează, la noi, să-și (facă) publice versurile. Își scot propriul zine, îl dăruiesc prietenilor (ne)cunoscuți și nu-i mai interesează prețul piersicilor aduse din Spania, capacitatea cilindrică a BMW-ului angrosistului semianalfabet sau vacanțele în Thailanda ale nomeclaturistului de linia a doua. Nu mânănci, nu cumperi, nu călătorești dar scrii. Deci, trăiești. Oricum, e mai mult decât nimic, nu?

1. Marian Drăghici – PARTIDA DE BILIARD DIN PĂDUREA RUSEASCĂ (1995). Când credeam că Editura Eminescu a murit de tot, iată că îmi face bucuria și – cu ultima răsufare agonică – tipărește o carte nefiresc de frumoasă (și evident, total neprofitabilă în plan comercial)... Speriat de moarte că l-aș considera un ironist, Marian Drăghici are grijă să mă avertizeze încă din pagina de gardă cum că nu-i decât un ludic, unul care respiră cu gravitate – chiar extatic – și suficient patetism. O face „cu exilații și cu morții“ (și cu Andrei Bantaș, în varianta anglofonă), cu toți cei care populează provinciile imaginare ale sufletului său tulburat de amintirea „fugoasei Ina Ulm“ („femeia mă sărută pe obraz/ Moartea în somn mă sărută pe gură“). La 37-38-39 de ani – „așa de-amorul artei mele“ – poetul își permite să redacteze jurnalul livresc al emoțiilor de fiecare zi cu o nonșalanță remarcabilă (ironică???) : „dacă vrei bine dacă nu nu/ rămân al tău/ Gogu-artist pe pământ“. El repetă la nesfârșit, mecanic, o ratare perfectă: „Lucrul la poem – țigara, cafeua, pagina albă goală – se consumă prin încercări (taționări) succesive de a rescrie poemul visat, <<ideal>>. O existență mai angajată, mai plină, nici tâmplarul nu are. Nici cosmonautul. Nici moașa comunală“. Rafinamentul extatic post-nervalian de care amintește și Mircea Iorgulescu pe coperta IV este acela al unui „metafizician obscur – scârbit de pripa/ comntemporanelor“, care îl caută pe Dumnezeu „în toate cele“, dar mai ales în biblioteca memoriei afective. Pe două pagini, cu cel mai mic corp de literă, Marian Drăghici expune în finalul cărții propria sa „scară la cer, cu fuștei și goluri mari între ei“, de la Nino Stratan și Alexandru Ecovoiu la Platon, Hamlet și Ciulei. Tot atâtea poeme perfect nescrise, pentru care existențele profane, pământești, sunt doar exemplarele de semnal ale

bibliografiei ideale „din restaurantul Casei Monteoru“... De undeva, lunetistul pândește, așteptând să sosească ziua șacalului: „NU VOI MURI LA PARIS ÎNTR-O ZI CU PLOAIE/ nu voi vedea Parisul am renunțat/ la femeia care de bună seamă m-ar fi convins/ cu un surâs din mila publică să mor la Paris într-o zi cu ploaie“.

2. Augustin Ioan – PARTIDUL POETILOR (Ed., Porto-Franco, Galați, 1993). „Poeții sunt un/ mic,/ neîntrerupt partid“, centrul vital al societății. Ei „jupoaie cuvintele direct din cer,/ dar din acel de secetă, din gură“. „Vocea“ lor „fășnește. Aer panicat/ În isteria liniștii totale/ (...)/ La început au fost cuvânt și bale“... Am avut cândva sentimentul că, deși avea în arhitectura generației un loc distinct (ocupat odată cu Gestică din Colecția „Cartea cea mai mică“, 1987), Augustin Ioan își alesese un cal prea năruș pentru el („Prin calcare călare cum trecea/ o falie atent se despica./ În defileu, în piatră defila/ un călăreț călare pe o șă“). Partidul poezilor vine să mă convingă că nu este doar un master în science of architecture („o să povestesc tuturor, că la nunta mea/ a căzut o stea din senin o brumă de ghips“), ci și un autentic îmblânzitor de mustangi (dovadă că stagiul în USA i-a folosit la ceva). Câtă luciditate, atâta sarcasm! Cuvintele se desenează în aer ireal aidoma unui șfichiuit de bici. Urâsc țarcurile și se ambiționează să doboare obstacole nevăzute. Nașterea poemului, orfan de tată, implică un travaliu neînchipuit de dureros: „În armată ne-am dus cu plutonul la maternitatea cea nouă./ Am cărat mese metalice./ Erau grele. Hidoase./ Știam la ce folosesc“. Corecturile ulterioare („Moașa mă mai scurtează cu foarfeca,/ îmi mai îndreaptă capul prea mare,/ până vede ea că e bine“) nu frizează perfecțiunea înșelătoare a edificiului predat la cheie, ci se străduiesc să dărâme și mai mult din propriul mit. Schelăria se dezgolește cu o cruzime

aproape impudică, prăbușindu-se finalmente în „mările amniotice“ ale presupusei inocențe. Născute, parcă, din implozia imobilului federal din Oklahoma City, textele îndelung chinuite (cu o mîgală de pietrar) de Augustin Ioan nu se sfiesc să îl expună pe acesta cu instrumentul de cioplit în mână, dedublat în oglindă: „Mi-am scris pe craniu apăsător, cu dalta:/ adânc au incizat și până jos./ Nu mână parcă scrijelea, ci alta,/ cu unghia în creiere, pe os.“ Această introspecție violentă este lecția – asumată dureros – a propriei suspiciuni, „căci tapetat cu oglinzi înăuntru/ cum ești, raza se izbește/ până renunță/ denunță./ Autoobservatoare./ Autouimire./ Autopândire“... Călărețul ezitant de altdată părea să fie abandonat definitiv viața nomadă aventuroasă. Se așezase la locul lui, clădise o casă, dar acum, spre nedumerirea celor din jurul său, o dărâamă metodic, până ce nu va mai rămâne piatră pe piatră („with usura no man hath a house of good stone“ e avertismentul lui Pound). Meșter Manole demitizându-se pe sine și opera sa à rebours. Augustin Ioan nu consideră poezia un experiment încheiat.

3. Marin Ifrim – CURENTUL MARIN (Ed. „Si“, 1995). „Săraca Madonna, cum mai sparg țărani semințe, visând că sexul lor, într-o bună zi, va deveni rafinărie de ulei“!!! Nasc la Buzău nu doar curve ruinătoare de renume și averi, ci și poeți de buzunar, mai interesanți însă decât mulți din autorii cărămidați deja consacrați oficiali. Unul dintre ei este acest Marin Ifrim, de la care am primit o plachetă de mărimea unei cărți de joc, în fapt a doua apariție din Colecția „95“, după Starea de dizgrație a cândva textualistului optzecist Gheorghe Ene. Editura, coordonată de Dorel Istrate (al cărui Adrianus Dilly Mache Verry Man Tram Vail de Capul Său a inaugurat Colecția geamăna – „111“ – dedicată prozei), își face un titlu de glorie din editarea, în tiraje confidențiale, a acestor cărți liliputane, care în definitiv nu vor să exprime altceva decât bucuria de a scrie a unor oameni care simt că pot face mai mult decât să asiste pasivi la tranziția prelungită a orașului/ județului/ țării lor către anul 2000 (când știți că oricum se duce dracului tot). „Autor în derivă răpit de curentul marin“ acest inenarabil Ifrim a debutat cu versuri la Litera prin 1986. Nu știm cum vor fi fost acelea, însă acum autorul este decis „să-și servească patria la marină“, indiferent de cât îi e sau nu existența de „marinată“ („se ia un individ, o nuanță cu iz existențial ceva oarecum conservat cu sos de bulion, unt de limbă de lemn, oțet și diverse condimente amprentabile./ se trece totul prin radă, prin mamă și se face un dosar ultramarin, o raclă ornamentală, bine relevată la extremități, la cap și picioare,/ urmează o leorbăială zdravănă, oriunde și oricum, imprimată pe hârtie sau în ceara urechii“). Să te cheme simplu, curat – românește, Marin (eventual și nea Ifrim) și să vrei să fii poetul unei nații de marinari semifluviali (Buzăul se varsă mai întâi în Siret înainte de a ajunge în Dunăre) e o treabă grea. De aceea, poetul nu poate decât să-și exorcizeze în felurite chei meta – infra – și supra(etc). – textuale obârșia nominală exagerat de neaoșistă visând concomitent la plaiuri cu o agricultură postmodernă („pe sexul meu – un fel de cuvânt de onoare – dacă eram președintele USA, o trimiteam, o expulzam pe Madonna în comuna unde crește știuletele direct în c... țăranelui“ – cele trei puncte aparțin lui Marin). Curentul Marin străbate lumea întreagă, dimpreună cu toate obsesiile lui, sfârșind în piscina din spatele casei părintești din Bălăceanu, unde se refugiază când și când submarinul Ifrim supărat că nu-i nici cel „yellow“ al Beatles-ilor și nici „Calypso“ al lui Cousteau (mai nou, academician de Dâmbovița). Cu periscopul în erjecție însă, el continuă să facă valuri în „apa de ploaie bine dozată de cuscrii Terrei, această femeie în orgasm continuu pe scara Richter“. Toată simpatia mea pentru amiralul Marin!

GAZETĂRIA LUI REBREANU

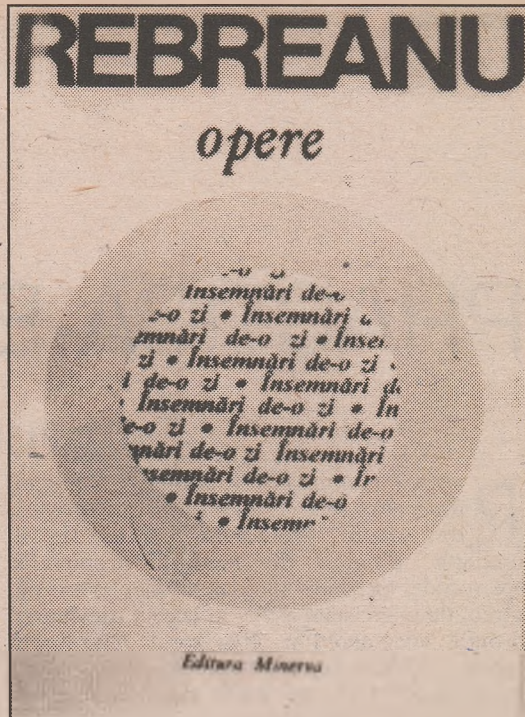
de MIRCEA ANGHELESCU

De activitatea jurnalistică a lui Liviu Rebreanu s-a ocupat dl. Nicolae Gheran încă din primul volum al biografiei pe care i-o dedică (*Tânărul Rebreanu*, p. 256 și urm.), când îi prezintă primii ani petrecuți în Capitală și raporturile acestor evenimente cu imaginea lor transfigurată mai târziu în paginile romanului *Răscoala*, unde Titu Herdelea apărea ca „titularul unei rubrici de curiozități, al alteia de ecouri politico-mondene și al cronicei teatrale”, acoperind adică chiar domeniile gazetăriei scriitorului la începuturile sale, la *Parul Ordinea* (în roman *Drapelul*). Avem acum posibilitatea de a ne apleca tocmai asupra textelor publicistice ale lui Rebreanu, pe care – cu o admirabilă și, din păcate, singulară râvnă – dl. Gheran ni le pune pe masa de lucru, în cel de-al șaisprezecelea volum al seriei de *Opere* începute, dacă nu mă înșel, cu exact treizeci de ani în urmă*: o viață de om consacrată restituirii unei mari opere cu tot ce se adună, în timp, împrejurul acesteia (biografie, corespondență, documente, jurnale etc.) pentru a o salva nu doar de la simpla uitare, care poate fi reparată, ci și de la ireversibila distrugere a nenumărate pagini dintr-un ansamblu încă incomplet cunoscut și deasupra căruia deci nu s-au putut spune până acum propozițiile esențiale.

Autodidact, școlit în alte limbi decât în cea maternă, cu o elaborare dificilă, arhitect al prozei mai degrabă decât stilist, obligat de condițiile materiale ale începutului să recurgă la diferite expediente în sfera scrisului în loc să se consacre literaturii sale, Rebreanu nu pare un simplu gazetar înnașcut și anii relativ îndelungați pe care îi consumă în exercitarea acestui oficiu nu par să-l fi pasionat. Era însă departe de a fi un intrus și anumite aspecte ale gazetăriei, cum este imanența ei justițiară, îl implică mai profund decât s-ar fi putut crede. Pe de altă parte, anumite aspecte ale vieții de gazetar, de reporter, îl interesează și sub alt raport: ele îi oferă substanță nu doar pentru superficiale referiri, cum sunt cele din *Răscoala*, ci și punctul de plecare pentru creația unui personaj precum Pahonțu din *Gorila*. Din toate aceste motive, și altele încă, gazetăria lui Rebreanu – fără să fie un domeniu de performanță al creației sale – este importantă pentru posteritate, pentru cercetător ca și pentru cititorul cultivat, ea oferindu-ne încă o foaie de temperatură a atmosferei politice, sociale și culturale din România interbelică, epocă de mare interes și complexitate, a cărei istorie încă n-a fost scrisă. Publicistica lui Rebreanu, răsfirată pe mai bine de trei decenii (începe în noiembrie 1909 și se încheie în iulie 1942), este o piesă de bază la acest dosar.

**Liviu Rebreanu, Opere, vol. XV (Însemnări de-o zi)*, ediție critică de Nicolae Gheran, stabilirea textului în colaborare cu Nedeea Burcă, Ed. Minerva, București, 1995, 585 p.

Frapeză în tot parcursul acestor ani sensibilitatea autorului la problemele culturale, ceea ce apropie gazetăria lui de activitatea de cronicar teatral, cuprinsă de editor în volumele 13 și 14; de fapt se poate spune că marea majoritate a articolelor selectate de editor pentru acest volum intră în categoria gazetăriei culturale și n-am înțeles din *Cuvântul înainte* al volumului dacă și restul (“ecouri politico-mondene” etc.) va face obiectul unei recuperări. Oricum, aici – dincolo de anii începuturilor, dominați de problema politică a drepturilor românilor din Transilvania – principalele obiective sunt literare și culturale și, în directă tangență cu ele, privesc chestiunile sociale ale domeniului: văduva lui Alecsandri se zbate în indigență (*Văduva lui Alecsandri*), corpul didactic are cele mai scăzute venituri dintre categoriile comparabile (*Calvarul profesorilor*), scumpetea artificială a hârtiei amenință însăși cultura națională („Industria hârtiei ocrotită de stat... Trustul de hârtie însă abuzează de ocrotirea statului când face din produsele sale obiecte de lux”), care tinde să devină un simplu pretext pentru îmbogățirea structurilor mafiotice (“libertatea culturii românești, pe care o asociație de fabricanți, printr-un tarif vamal prohibitiv, încearcă s-o aservească dictatorialei sale lăcomii de câștig...”); de aici până la discuția unor probleme esențiale pentru viitorul națiunii, nu numai al culturii, este un singur pas, și Rebreanu îl face de mai multe ori discutând chestiunile de politică culturală, pentru că domeniul este – după opinia sa și nu doar a sa – esențial pentru dezvoltarea țării: „Viitorul nostru în istorie depinde de-acum de calitatea acestei contribuții culturale. Organizarea învățământului înseamnă deci punerea temelilor viitorului nostru...” (*Legiferarea culturală*, din 1924). După părerea lui Rebreanu, literatura nici nu este doar un spațiu al gratuității, ci, măcar printr-o componentă a sa, o importantă pârgie educațională: literatura educă măcar în domeniul expresiei și al ordonării ideilor. Lipsa de aderență a oamenilor de stat la pagina de literatură sau chiar la pagina tipărită are rezultate dezastruoase asupra posibilităților lor de a-și face cunoscute și înțelese gândurile: „Ajunge să ascuți doi oratori la Camera ca să simți roadele lipsei de contact cu literatura. Nouăzeci și cinci la sută din reprezentanții națiunii care se perindă la tribună nu sunt capabili să închege măcar o frază corectă, ne cum una frumoasă. Sălbăticuina tonului parlamentar e negreșit un rezultat al nepregătirii literare a parlamentarilor. Odinioară baremi, nepregătiții nu îndrăzneau să se urce la tribuna Parlamentului... Azi, pudoarea aceasta a dispărut” (*Statul și literatura*). Acest azi al scriitorului este din noiembrie 1924, dar rezultatele profeției lui Rebreanu pot fi constatate cu ușurință și republicarea acestor articole, vechi de aproape trei sferturi de veac, are nu numai o însemnătate culturală, ci și

caracterul unui *memento*: nevoia noastră de literatură n-a intrat încă în spațiul, atât de des invocat, al gratuității...

Este evident că nu toate textele lui Rebreanu privesc politica culturală, în sensul larg sau cel restrâns al cuvântului: o parte considerabilă a lor privește literatura ca atare, prezentând cărți (românești sau străine) și discutând relațiile sale cu spațiile învecinate: cu cinematograful, cu radioul, cu gazetăria, cu critica literară sau cu Academia. Esențială rămâne aici atitudinea sa față de literatura contemporanilor, opțiuni și preferințe care îl definesc în primul rând pe Rebreanu. Ele nu sunt întotdeauna fără surprize, cum este aceea de a vedea prețuirea deosebită pe care o acordă romancierului Camil Petrescu („*Patul lui Procust*... e mai caracteristic pentru talentul său decât toate operele anterioare... un adevărat roman, pasionant și vibrant de viață... o operă excepțională” sau literaturii uitate a lui Calistrat Hogaș („o operă de artă unică, încântătoare... se citește ca un roman”); între aprecierile excesive trebuie probabil trecută cea pe seama lui Topârceanu (“*Di. Topârceanu* e poet până în măduva oaselor”), pe care îl apropie de Heine, sau Al.T. Stamatiad, căruia i se revelă revenirea pe drumul adevăratei poezii, cu volumul *Pe drumul Damascului*. Rebreanu preferă bunii povestitori, care posedă “vioiciunea și naturalețea de-a povesti” a lui D.D. Pătrășcanu de pildă, și nu exclude ideile iconoclaste, chiar revoluționare, precum cele lui Aderca din *Moartea unei republici roșii* (căci într-un scriitor “totdeauna trebuie să se zbučume o religie a viitorului”), dar îi respinge teismul căci “teoriile estetice se alcătuiesc după creațiile artistice, nu creațiile după teorii...” Discuția vol. IX al *Criticelor* lui Lovinescu îl aduce pe autor să dezbată chestiunea simbolismului (de care se ocupă acolo Lovinescu) și, indirect, pe aceea a atacurilor lui Fundoianu și N. Davidescu la adresa literaturii tradiționaliste; bineînțeles că Rebreanu, „ardelean”, ia lucrurile în tragic: “Păcat că un critic serios, într-o carte serioasă, își pierde vremea cu lucruri pe care nici înșiși tăgăduitorii nu le-au luat în serios...”

Între ultimele texte este și o conferință, repetată în 1942 în mai multe țări străine, despre „patria românească”, în care intră și o parte din discursul de recepție la Academie, unde se formulează ideea emblematică pentru scrisul lui Rebreanu – că “orice progres, mai ales în literatură, e zadarnic dacă nu izvorăște din însuși duhul neamului”; și tot aici o formulare memorabilă: „veșnic în stare de alarmă, poporul românesc și-a trăit viața pe un ascuțit de sabie...” E, oricum, un domeniu în absența căruia personalitatea lui Rebreanu nu se poate defini.

PRACTICA EXORCIZĂRII

de MARIAN POPESCU

Recenta premieră a Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, cu o piesă chinezească din secolul 13, **Orfanul Zhao** de Ji Junxiang, dincolo de ineditul propunerii repertoriale, permite abordarea unei chestiuni extrem de interesante astăzi în teatrul românesc: formula spectacolului. Regizorul Alexandru Dabija a afirmat, la conferința de presă de după premieră, că **Orfanul Zhao** este un mod al exorcismului realizat ca un exercițiu stilistic la tema spectacologică **Richard III** (spectacol al lui Mihai Măniuțiu). Era, spune regizorul, ca o despărțire de un mod al teatrului românesc cultivat de Măniuțiu sau Purcărete. Dabija era de părere că tipul de spectacol structurat pe ritualul imagistic ar fi un sfârșit de capitol.

Desigur, afirmația, oricât ar fi părut de

surprinzătoare, merită să fie luată în serios. Căci – remarcam și altă dată – tipologic, spectacolul ca formulă nu are astăzi la noi natura **diversității**. **Orfanul Zhao** exemplifică, din acest punct de vedere, insistența regizorală asupra funcției imaginii. Istoria ultimului descendent al familiei Zhao, exterminată de către generalul Du Anjia, este una dintre primele „moralități” privind legitimitatea Puterii prin exersarea acceptată a răzbunării. Alexandru Dabija construiește un întreg ceremonial scenic prin care dramatismul poveștii este concurat evident de o ironică glosare asupra exotismului. Scenografia Irinei Solomon și a lui Dragoș Buhagian este o acreditare deplină a modului spectacolului: de la obiectele scenice până la costume și accesorii, totul este un „desen”

perfect al imaginarului dezvoltat de poveste. Dabija realizează, totodată, și o mișcare scenică suficient de elocventă pentru delimitarea timpilor poveștii. Este, astfel, obținută o simplitate a ritualului scenic prin care tema gravă a piesei se impune atenției precum demonstrarea unei lecții știute dinainte dar mereu actualizate. Orfanul Zhao, cel scăpat de la masacu datorită doctorului – interpretat cu o rigoare fermecătoare de Ion Muscă – va fi crescut de către chiar exterminatorul familiei sale care îl va desemna drept succesor la tron. Aparițiile Generalului Du Anjia sunt, în interpretarea lui Liviu Timuș, o parodică stilizare a ferocității asiatice.

Spectacolul, care întrebunțează o distribuție de câteva zeci de actori, dezvoltă din nou secreta fascinație a regizorului român pentru „istorii” prin care se vorbește despre actualitate. Dincolo de afirmata despărțire de un mod de a face teatru, Alexandru Dabija este tentat și în acest „exorcism” de tema Puterii și de mecanismul prin care legitimitatea este instaurată. Căci fabula autorului chinez pune în discuție concepte precum **onoarea**, **credința** în relație cu adevărul istoric. Interesant este că, de pildă, în **Melissa** – spectacolul regizat de Nona Ciobanu la „Bulandra” – tematica adevărului istoric este la fel avută în vedere: s-ar părea că se conturează un tip de demers regizoral stimulat de meditația asupra istoriei noastre recente. Desigur, mi-ar fi plăcut ca acest lucru să fie aliat cu piese contemporane și scrise astăzi. Dar poate, nu va trebui să așteptăm atât de mult.

film

RĂZBUNAREA SECRETĂ A ISTORIEI (I)

de MANUELA CERNAT

Coincidențele își au tainicul lor rost. În chiar anul Centenarului Cinematografului, s-a născut minunatul Carnaval „Bucureștii la 1900”. Vesela sarabandă retro imaginată de Mircea Diaconu, Diana Lupescu și inimoșii lor colaboratori a cuprins și o seară de vechi filme românești la Curtea Veche. Pe un ecran improvizat sub cerul liber, pe terasa dintre domnești ruine, în decorul desprins parcă dintr-un film de Pastrone sau de Griffith, între ziduri surpate și coloane răzlețe, poleite de un melancolic Crai Nou, au prins a pâlpi în ceas târziu de noapte imagini de peste veac. Și printr-o altă magică coincidență, în acel spațiu al amintirii, arcul întins de cinematograful peste ani s-a rezemat cu un capăt în trecut și cu celălalt în prezent: la depărtare de nici o azvârlitură de praștie de ecranul de la Curtea Veche, într-o casă de peste drum de Hanul lui Manuc, în chiar acele clipe, echipa de filmare a lui Mircea Veroiu reînvia sub reflectoare ambianța parșiv levantină a **Crailor de Curtea Veche**.

Ah, cinematograful! Se împlinește un secol de când minunații nebuni cu aparatele lor de filmat ne fac pe noi, bjeți muritori cu destin mărginit în timp și spațiu, să trăim o mie de vieți într-o viață, iubind, suferind, răsând și plângând deodată cu personajele lumii lor de celuloid, o lume deseori mai adevărată în profunzimea

sentimentelor ei decât lumea noastră, cea reală.

Ah, cinematograful! El, vrăjitorul trimis nouă să ne mântuie ori poate să ne piardă sufletele, a împlinit visul dintotdeauna al pământenilor, făcându-i în veci nemuritori. „Clipă, stai!” a spus poetul și cinematograful a încătușat timpul în imagini pe care, iată, le regăsim astăzi, cu câtă imensă nostalgie, cu câtă imensă bucurie.

Iară noi, românii, se cuvine a fi recunoscători cinematografului mai mult decât oricare altă nație a continentului. El este cel care de un secol încoace ne-a păstrat și ne restituie intact **trecutul**, în pofida voinței celor care cu îndârjită furie s-au străduit să-l ștergă, mai întâi din memoria noastră, apoi chiar să-l ștergă de pe fața pământului. Există probabil o război secretă a Istoriei. Zadarnic un președinte cu sceptoru s-a căznit să năruie în uitare trecutul domnesc al României. Zadarnic a spulberat cu buldozerele Centrul Istoric al Bucureștiului, bisericile și mănăstirile lui. Zadarnic s-a sumeșit să ne rupă de timpul de dinainte de comunism. Fotogramele filmelor de epocă ne restituie triumfător adevărul României de odinioară. Imaginea strălucitoare a Bucureștiului, Micul Paris, se păstrează intactă în actualitățile și documentarele pionierilor cinematografului românesc.

De domeniul magic al coincidențelor ține și faptul că perimetrul în care s-a desfășurat Carnavalul „Bucureștii la 1900” coincide cu acela al „bulevardelor filmului”, cum era numită în ajunul primului război mondial zona dintre Capșa, Cercul Militar și Hanul lui Manuc. În 1812, anul intrării lui Napoleon în Moscova, pe locul unde odinioară se întindeau Curțile Banului Manolachi Brâncoveanu (spațiu cuprins astăzi între Capșa, Facultatea de Arhitectură și str. Academiei), se înfățișa privirilor uimite ale bucureștenilor prima **panoramă**, formă de precinematograf, care avea să obișnuiască sufletul mulțimilor cu un nou mod de configurare a realității. Aproape opt decenii mai târziu, în mai 1896, pe Calea Victoriei, într-o clădire cu două etaje, astăzi dispărută, de lângă Pasajul Comedia, unde își afla sediul cotidianul de limbă franceză **L'Indépendance Roumaine**, avea loc prima proiecție cinematografică din țara noastră. Miracolul imaginilor întrupate din lumină ajungea la București la doar cinci luni după premiera absolută de la Paris și acel debut timpuriu ne onorează. Să ne amintim mereu că România s-a numărat printre primele țări din sud-estul Europei care a găzduit cinematograful și i-a dat chiar drept de cetate. La 10 mai 1897, tânărul fotograf Paul Menu immortaliza pe peliculă prima **actualitate românească** închinată Zilei Naționale, când se aniversau simultan Victoria din Războiul de Independență, urcarea pe tron a Regelui Carol I și Proclamarea Regatului România. Printr-o fericită bunăvoință a destinului, acest neprețuit document cinematografic s-a păstrat, străbătând victorios anii până la noi. Cu el începe Istoria Cinematografului Românesc. A-l invoca, a-l proiecta și a-l comenta ori de câte ori vine vorba de începuturile filmului românesc nu înseamnă a face politică monarhistă cum își închipuie unele capete pătrate, nedezmeticite încă din coșmarul comunist, ci a respecta și omagia ISTORIA acestei țări, o ISTORIE atâta amar de vreme batjocorită și călcată în picioare. Pentru că dacă noi continuăm să ne călcăm în picioare trecutul, să nu ne mai mirăm și să nu ne mai scandalizăm că își permit și alții să o facă.

FIGURA UMANĂ, CA EXPERIMENT DIDACTIC

de CORNELIU ANTIM

rutina didacticistă tradițională. Ei caută forme prin care interesul viitorului artist este orientat spre orizonturi ce conțin, în proporții pilduitoare, desigur, coordonate ale vieții omului de mâine. Sunt deschise cu curaj porțile Europei artistice, se stabilesc relații cordiale intraprofesionale cu academii similare din ale țări, se structurează o rețea de săli de expunere și de magazine proprii pentru „producția” artistică internă.

Recent, în renovata clădire din str. General Budișteanu nr.10, unde urmează să se dezvolte, grație unei generoase donații, un fel de complex/fundație destinat manifestărilor „academice” de tot felul, clasa de grafică a lectorului universitar Nicolae Alexi, în componenta ei „tânără și liberală”, a prezentat o expoziție tematică intitulată: „Figura umană, spațiu și spațialitate”. Un experiment didactic realizat în Norvegia, în cadrul schimburilor culturale cu Academia de Artă din Oslo, unde mentor este o artistă plecată din România. Aceasta a și inițiat actualul program de schimburi, valoarea școlii românești de artă fiind azi un fapt de notorietate continentală. Deocamdată, a fost expusă doar rezultanta artistică a studenților români, urmând în continuare să fim confrunțați și cu replica în materie a studenților din Oslo.

Se disting, în materialul expus, repere atât ale exercițiului didactic, de atelier, în termenii lui cei mai consacrați, cât și ale exprimării libere a concepțiilor plastice, firește, pe o mică temă

dată. Tocmai în această privință este interesant, chiar spectaculos, experimentul întreprins de profesorul Alexi cu studenții săi „audienți” „pentru că rigoarea scolastică este fecundată cu vigoare vizionară de dicteul instinctualității creative. Personalitatea în formare a fiecăruia din cei zece sau doisprezece studenți-artiști își afirmă cu pregnanță datele definitorii. Selecția operată în mapele de studiu ale expozanților și ambianța expozițională care le pune în valoare calitățile sunt o pledoarie deschisă și convingătoare a modului cum în viața unui aspirant la carieră artistică de sine stătătoare pot deveni decisive asemenea „lecții” călăuzitoare. Este un prim stadiu al împlinirii în operă a unui proiect. Această „ieșire” din proiect, această spargere a crisalidei provocată de un gest inspirat, oportun și calificat, de „chirurgie” didactică, este fermentul care poate marca pentru totdeauna destinul unui artist. Efectele de durată ale unui astfel de experiment sunt negreșit benefice și fertilizatoare, cu condiția ca ele să nu fie umbrite de ceața rutinei birocratice și a entuziasmului sclerosat! „Lecția norvegiană” a Academiei bucureștene de artă demonstrează cu prisosință că din iubirea maeștrilor față de discipolii lor nu se nasc decât sărbătorile de mâine ale spiritului.

Ceva se mișcă în cuprinsul artelor române! Un viitor care se plămădește azi, chiar sub ochii noștri, din când în când provocați la dialoguri vizuale neașteptate, are în Academia de arte frumoase din București un creuzet miraculos și foarte activ în ultima vreme. Exercițiul artistic, ca întreprindere creativă și completitudinară, include azi nu numai bineștitele stadii de atelier, ci și un mișlos travaliu de manageriat, artistul fiind constrâns să deprindă, în contemporaneitate, secretele chivernisirii timpului, materialelor, resurselor financiare, dar și oportunitățile comerciale. Creația sa este în același timp și o marfă, ce se oferă pieței de artă. Un segment foarte sensibil al existenței sociale ce nu mai îngăduie abordările amatoare și nici aproximația boemă. Ieșit de pe băncile școlii, artistul în libertate se manifestă ca o instituție autonomă și autogestionantă. Devine, cu alte cuvinte, propriul lui stăpân. De felul cum își respectă munca și valoarea depind prestigiul și bunăstarea sa.

Actuala garnitură de maeștri, profesori și îndrumători de la Academia de arte bucureșteană încearcă, uneori cu destul succes, să spargă

lumea literară

FESTIVALURI-CONCURS, PREMII, APARIȚII EDITORIALE

● Recent, au apărut în Suedia, la Editura Förlags AB Gondolin, patru cărți de poezie românească, în traducerea poetului Ion Miloș: **Sömnlös vind** de Lucian Blaga, **Sanger i blygra tid** de George Bacovia, **Min trebenta katt** de Adam Puslojic și **Trasten sang** de Anghel Dumbrăveanu.

Selecția poeziilor și prefețele judicioase și competente se datorează prestigiosului traducător.

● Juriul celei de-a XIII-a ediții a Festivalului-concurs național de poezie și interpretare critică a operei eminesciene „Porni Luceafărul...”, alcătuit din Marius Tupan, președinte, și: Magdalena Bedrosian, Nelu Oancea, Daniel Corbu, Ioanid Romanescu, Aurel Ștefanache, Constanța Buzea, Ioan Vieru, Sergiu Adam, Gheorghe Izbășescu, George Vulturescu, Lucian Vasiliu, Horia Zilieru, Ioan Holban, Nicolae Trestureanu, Liviu Antonesei, Cassian Maria Spiridon, Dumitru Țiganiuc, Gellu Dorian, membri, a hotărât acordarea următoarelor premii:

A. Secțiunea debut în volum:

1. Premiul Editurii Eminescu: Radu Leluțiu, din Sibiu
2. Premiul Editurii Cartea Românească: Lăcrămioara Lupașcu, din Iași
3. Premiul Editurii Panteon: Ion Andronic, din Bârlad
4. Premiul Editurii Princeps: Carmen Duvalma, din Târgoviște, Constantin Bojescu, din Botoșani
5. Premiul Editurii Moldova: Gabriel Alexe, din Botoșani
6. Premiul Asociației Scriitorilor din Moldova – Iași: Costel Zăgan, din Botoșani

B. Secțiunea grupaje literare:

- Marele premiu „Porni Luceafărul”: Ana-Maria Zlăvog, din Iași
1. Premiul revistei „România literară”: Cristian Contraș, din Zalău, județul Sălaj; Dumitru Andrecă, din Drobeta-Turnu Severin
 2. Premiul revistei „Luceafărul”: Andrei Pătraș din Iași
 3. Premiul revistei „Contrapunct”: Nicolae Corlat, din Botoșani; Iolanda Vasiliu, din Iași
 4. Premiul revistei „Timpul”: poetei Ana-Maria Zlăvog, din Iași, Cristina Boghian, din Botoșani
 5. Premiul revistei „Dacia literară”: Eryka Lang, din Onești
 6. Premiul revistei „Cronica”: Cristian Dimofte-Antoniou din Botoșani
 7. Premiul revistei „Poezia”: Dora Vatavu din Botoșani
 8. Premiul revistei „Poesis”: Petruț Părvulescu, din Dorohoi, Cristina Scarlat din Iași
 9. Premiul revistei „Ateneu”: Veronica Stănilă, din Moinești
 10. Premiul revistei „Zburătorul”: Dora Vatavu din Botoșani, Iolanda Vasiliu, din Iași.
 11. Premiul revistei „Caiete botoșanene”: Luminița Cojoacă, din Drobeta-Turnu Severin
 12. Premiul ziarului „Mesagerul”: Cristian Dimofte Antoniu, din Botoșani
 13. Premiul săptămânalului „Jurnalul de Botoșani”: Cristian Dimofte, din Botoșani

C. Secțiunea de interpretare critică a operei eminesciene:

1. Premiul revistei „Timpul”: Dorin Popescu, din Constanța
2. Premiul revistei „Dacia literară”: Ana-Maria Zlăvog, din Iași
3. Premiul revistei „Contrapunct”: Dorin Popescu, din Constanța
4. Premiul revistei „Poesis”: Sorin Ardeleanu, din Brașov

Shefki Karadaku (Albania)

Shefki Karadaku face parte din generația matură a scriitorilor albanezi. Consacrat mai cu seamă ca poet, autorul romanului, din care prezentăm cititorului român fragmentul de mai jos, a publicat după 1990, o serie de câteva romane scurte, în care evenimentul se strecoară printre simboluri, iar erotismul conviețuiește cu sarcasmul și critica acidă. Romanul „Sărutul înghețat“, apărut la Tirana în 1994, este o metaforă tragică. Orașul Nag, unde

se petrec evenimente ce amintesc de Orwell, este un imens lagăr de prizonieri liberi să respire, să discute, să fumeze, să bea ceai, totul făcându-se, însă, numai cu acordul înaltelor foruri ideologice. Orașul-capcană Nag simbolizează, de fapt, gulagul albanez, unul dintre cele mai dure regimuri comuniste din Estul Europei. Fragmentul tradus reprezintă o mostră a literaturii care se scrie astăzi în Albania.

SĂRUTUL ÎNGHETAT

Rok Dalia dădu ocol pieței „Pigal“. N-ar fi vrut să fie arestat tocmai în zilele acelea, când era atât de îndrăgostit de Zibela. Începuse să se ferească, să fie mai prudent cu oficialitățile care-l supravegheau, să evite capcanele pe care i le întindeau autoritățile polițienești ale orașului. Astăzi exagerase puțin cu Zibela. În felul acesta i-ar fi putut face rău și ei, și lui însuși, poate chiar lui Zyrba Sina. Se mira că plecările lui noapte de noapte din camera de izolare nu fuseseră observate de sectorul supravegherii ideologice, subordonat direct lui Pigal. Știa că riscă totul. O eroare întâmplătoare, un denunț, o scrisoare anonimă ar fi fost de ajuns pentru a fi trimis la reeducare în minele de la Bushtrina, de pe platoul alpin.

După ce trecu de Palatul Artelor își mai domoli pașii. Auzi un zgomot surd de mașină, ce luneca pe asfaltul umed al bulevardului. Frica îl paraliză. Își auzi inima bătând nebunește când mașina patrulei clacsonă în apropiere. Își puse mâna dreaptă pe piept, dar,

precum se vede, inima lui, neobișnuită cu aceste pericole nocturne, nu-și potoli bătăile. O simțea zvâcnind sub impulsul groazei aceleia aproape nefirești.

Din ungherul în care se strecurase nu văzu mașina, care acum dădea colțul pe strada Butag. Eliberat de teamă, pași grăbit pe caldarâm și aproape că sări prin ușa deschisă a pensiunii „Laleaua roșie“. Abia când se văzu în camera sa realiză prin ce trecuse în ultimele minute. Se apropie ușurat de fereastra întunecată și privi îndelung contururile sinuoase și elegante ale palatului lui Pigal. Palatul era înconjurat de ziduri înalte și plopi tunși artistic, printre care se observau cu ușurință umbrele tăcute ale gărzilor ce patrolau în întuneric. Apoi, privirea lui traversă bulevardul pe care se aflau înșirate clădirile Consiliului Comunal, Palatul Inspectoratului Ideologic, Artei și Culturii, ministerele, răspândite neuniform pe o suprafață mare și despărțite de pâlcuri de case. În spatele Ministerului Mediului se zăreau cupolele de sticlă ale celor două

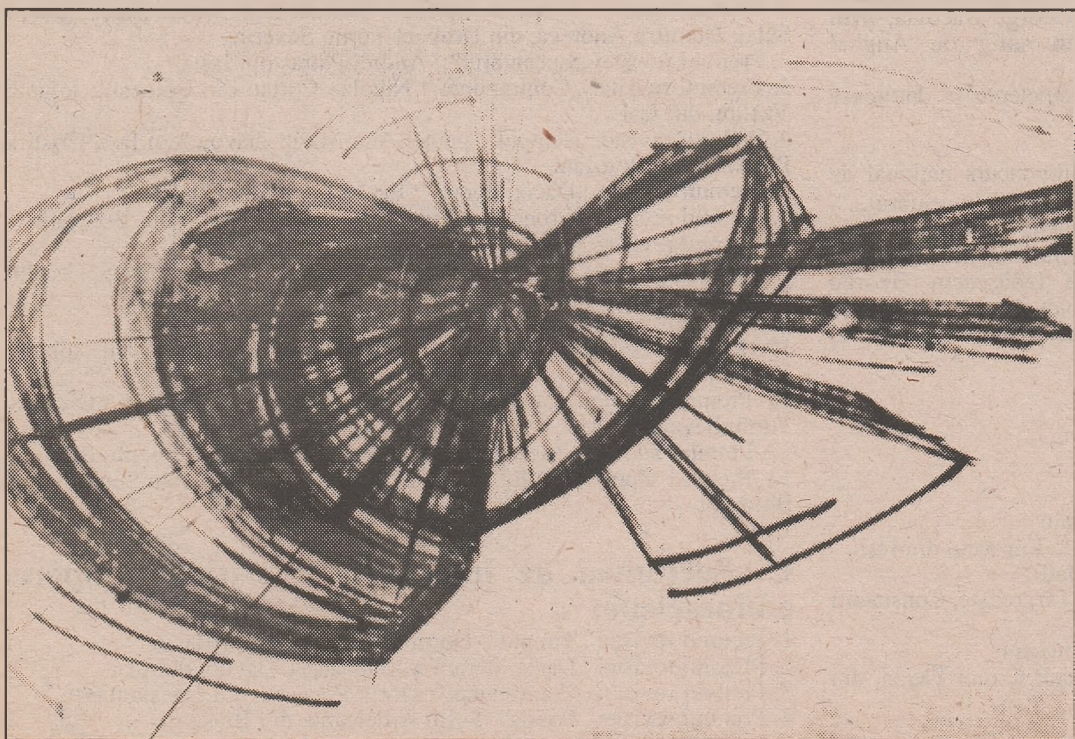
cinematografe, mai mult închise din cauza blocării importului de filme. Cinematografele nu mai funcționau ca înainte; doar din când în când se mai dădeau filme vechi, de arhivă. Cu vreo două-trei săptămâni înainte făcuse mare succes filmul „Sărută-mă, darling“, care, într-adevăr, spre uimirea tuturor, era plin cu scene erotice. Scandalul izbucnit după aceea fusese uriaș. Anatema Inspectoratului a lovit chiar în seara următoare: filmul a fost blocat și trecut prin cenzură, un critic de cinema fusese destituit pentru lipsa vigilenței, iar cel care îndrăznise să-l importe a fost trimis la reeducare în minele de la Bug. Această campanie de măsuri politice a fost urmată imediat de un spasm sufletesc imens. Toate speranțele puse într-o eventuală slăbire a presiunii ideologice în artă s-au năruit, deși se zvonise că cineva, un membru influent al Inspectoratului, îi sugerase cuiva că avea să urmeze un dezgheț general. Cinematografele au fost, deci, închise din nou. Pe panourile de afișaj au fost lipite reclamele demodate ale unor filme vechi. În dreptul lor nu se mai oprea nimeni, cu excepția vreunui trecător întârziat, care, după ce le privea indiferent sau mirat, fără nici o curiozitate sau plăcere, păsea mai departe pe trotuarul îngust spre stația de benzină abandonată.

Pe la ora patru se auziră pași pe coridor. Era Basri Mema, țeapăn, băgat în pardesiul vechi, cu doi nasturi lipsă, ca într-un costum de scafandru. De sub guler i se vedea doar nasul subțire, de care atârna o picătură de apă. Uf, făcu el, eliberat de frigul pătrunzător ce însoțea diminețile umede din Nag.

– A fost groaznic în noaptea asta, zise, aruncându-și neglijent pardesiul pe patul mototolit, a fost cumplit de frig. Lasă, apoi, că mi-a făcut zile fripte unul dintre inspectorii ordinii publice. De trei ori a venit să mă controleze. „Te-ai ratat ca pictor, mi-a spus ca să mă enerveze. De fapt, toți pictorii sunt niște ratați, cu Picasso în frunte. După părerea mea, un artist adevărat trebuie să imite natura, cum face Gareb. Ai văzut portretele lui Pigal? Toate sunt făcute de Gareb Kola.“

– Bănuiesc că nu i-ai răspuns, îl zgândări Rok, având încă pe retină silueta excitantă a Zibelei.

– Ce puteam să fac, după părerea ta, sări celălalt în picioare, după care aprinse lampa

cu gaz, să-i spun că Gareb nu-i altceva decât un zugrav?

- De ce nu?

- Du-te la naiba. Tu vorbești, care n-ai curaj să te afișezi cu Zibela?! Dacă ești așa de tare, de ce nu ieși într-o zi cu ea prin oraș? Or să pună mâna pe tine și or să te interneze din nou la Bushtrina, ca pe orice dușman de clasă.

Puse ibricul pe gazieră. Își trase apoi un scaun și-și întinse mâinile spre flăcăruia albastră.

- Bei un ceai? îl întrebă pe celălalt, care stătea în continuare cu spatele la el.

- Nu, răspuse Rrok, enervat de ultimele cuvinte ale lui Basri.

Avea nevoie de puțin coniac. Ce bun ar fi fost cu o cafea! Dar alcoolul lipsea de multă vreme din magazine, ca și multe dintre alimentele de bază, ce se distribuiau pe listă. Ceaiul îl scotea din sărite, ca orice alt înlocuitor.

- Bea tu, îi spuse lui Basri, care sorbea cu poftă din paharul aburit, dar mai pune câteva fire de ceai, fă-l mai tare.

- Un pictor reeducat prin muncă nu trebuie să aibă pretenții exagerate. Astăzi e la modă să-ți exprimi patriotismul făcând economie la toate.

- Lasă, lasă... Ai auzit ultimul zvon? Pigal și-a cumpărat un Ford nou, după primele două Cadillac-uri. Iar tu economisești două fire de ceai...

- Știi ceva, Rrok? zise Basri enervat. Uneori aș vrea să fiu o pasăre, să zbor peste lacul Chud până pe continentul celălalt. Știi care-i cea mai mare dorință a mea? Hai, ghicește!

- Să iei prânzul la Paris.

- Nu. Să mă culc cu o mulțară.

Rrok râse de se zgâlțâiră pereții.

- De ce visezi atât de departe? Găsește-ți

una pe aici. Pe bulevard sunt câteva țigănci care n-au pretenții mai mari ca mulatrele.

- Cine mă vrea pe mine? Te invidiez, pe cuvânt. Zibela e o bucătică pe cinste. Ce-ai făcut astă noapte?

- Halal întrebare! făcu Rrok Dalia, după care tăcu. Cinismul lui Basri îl intimidă.

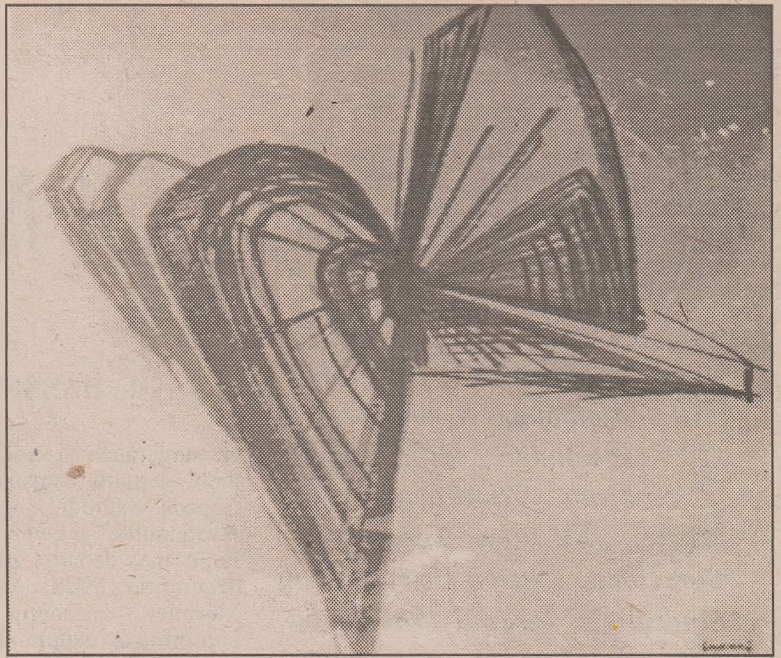
- Aha, aici e punctul tău slab, zise Basri îngăduitor. Te-am întrebât despre asta pentru că îmi plac povestirile erotice. Asta mă și atrage la Picasso. Dacă aș avea un televizor, nu m-aș uita decât la filmele porno.

- Ce epicurean scârbos!

- De ce m-aș ascunde după degete, ca alții?

Zibela, murmură Rrok cu fruntea lipită de geam. I se făcuse din nou dor de ea. Afară începuse să plouă liniștit și monoton, ceea ce făcea atmosfera din Nag și mai apăsătoare. Farurile automobilelor oficiale, ce treceau uneori pe bulevardul „Pigal“, despicau cu un bisturiu de aur perdeaua ploii. Se auzeau și primele autobuze, pline cu pasageri, zângănindu-și fiarele și geamurile sparte. Două mașini-patrulă dispărură în viteză spre periferii, împrăștiind în urmă, pe asfaltul ud, milioane de stropi.

Rrok își privi ceasul. Șase și cinci. Nu reușise să doarmă nici un pic. Se simțea deprimat. În special în astfel de zile, cu ploaie

și fum, orașul devenea insuportabil. Părea acoperit cu o zdreanță cenușie, nespălată cine știe de când.

Oare ea ce-o face acum? Poate că se piaptână înainte de a ieși din casă. Părul ei lung avea nuanța bronzului îndelung frecat. Profilul delicat, palid sub sclipirile oglinzii masive, îi trăda tulburările vârstei. Sub bluza subțire îi tremurau sânii pietroși, ca ai Artemisei, încă nedepriși cu strâmoarea de mătase a sutienului. O, Doamne, cum mă tulbură iar! Singurul lucru frumos ce luminează în haosul acesta, dominat de reguli aspre, aproape ilogice atunci când este vorba de ceva ce-l poate face pe om cât de cât fericit.

Prezentare și traducere
Marius Dobreanu

Scriitori pe mapamond

● **Plans et scénarios de Madame Bovary**, prezentare, transcriere și note de Yvan Leclerc. Această prețioasă colecție care ne dă posibilitatea de a vedea manuscrisele în facsimil, după 3400 de pagini cu diverse ciorne, în parte deja publicate, ale manuscrisului romanului „Madame Bovary“, oferă planul general al operei, așa cum l-a conceput Flaubert: 61 de pagini pe hârtie velină, format mare, deținut de biblioteca municipală din Rouen și publicat acum pentru prima dată. Fiecare pagină a fost fotografiată, oferind posibilitatea de a cunoaște arhitectura paginilor, care urmează rând cu rând scriitura lui Flaubert, un scris mic și regulat și, cu puțin antrenament, ușor de descifrat, chiar și adaosurile marginale și cele dintre rânduri. Se observă modul în care a fost conceput romanul în trei părți, după localități: Toste, Yonville, Rouen. Flaubert își va urma planul încăleccând puțin părțile. O cifră: 20, numărul de pagini ale romanului, scrise în 6 săptămâni în grupuri de câte 5. Planul este luat de autor pentru uzul personal, Flaubert povestindu-și istoria „micuței femei“ în termeni foarte cruzi. Problema este „vie du cul“ care străbate ca un fir roșu întreg romanul. Flaubert a dorit „să simtă“ lucrurile înainte de redactarea definitivă în termeni sugestivi, dar convenabili. Câteva mistere: o semnătură a lui Du Camp pe o foaie (poate imitată de Flaubert). Un epilog de un fantastic borgesian: Homais se întrebă dacă există cu adevărat sau este inventat de altcineva. „Homais se îndoiește de el, de propria existență, nu sunt decât un personaj de roman, fructul unei imaginații în delir“ notează Flaubert. Epilogul acesta nu a fost păstrat. Homais va fi fericit să primească „Crucea de onoare“.

● **La prière**, Pascal Chavert. Sub titlul amintit, Pascal Chavert face să apară la editura Nil o traducere adnotată a Imnurilor atribuite de tradiția greacă poetului legendar Orfeu. Acest mic volum elegant este foarte util pentru că nu a mai existat o traducere a acestor Imnuri, de la cea realizată de Leconte de Lisle. Este vorba de poeme date din secolele II sau III, fără îndoială, scrise sau adunate în Asia Minor (de exemplu la Pergam,

de unde și numele „culegerea de la Pergam“ pe care o are această colecție). Este vorba despre o reconstituire literară datorată unui erudit din Antichitate sau de o adevărată „carte de rugăciuni“ care a fost efectiv folosită de participanții la un cult orfic? Problema care se pune este dacă aceste Imnuri pot oferi date în legătură cu faimoasa religie orfică a inițierilor secrete în lumea greacă, întrebare ineputabilă, fiind insolubilă prin definiție. Traducerea și adnotările lui Pascal Chavert sunt precise și clare. Prefața semnată de Paul Veyene este de un scepticism agresiv afirmând că „dacă fervoarea religioasă a Imnurilor orifice este enormă, spiritualitatea lor este mediocră“.

● Timothy Mo a luat, în urma neînțelegerii cu editorii, hotărârea de a-și publica singur cărțile. Ultimul său manuscris, **Brownout on Breadfruit Boulevard**, va fi publicat și difuzat de însuși autorul. După calculele sale va obține venituri mai mari decât cele oferite de editori.

● Kazuo Ishiguro nu este mulțumit când vorbindu-se despre romanele sale, sunt evocate stampele japoneze. „Faptul nu este decât un clișeu în legătură cu Japonia, afirmă el. E ca și cum un italian ar fi comparat cu o farfurie cu spaghete și stilul său cu precizia unui trăgător mafiot“.

● Caroline Blackwood, a fost considerată muza muzelor. Frumusețea sa fascinantă l-a subjugat pe Picasso. A pozat ca model și soțului său, Lucian Freud, apoi s-a căsătorit succesiv cu compozitorul Israel Citkowitz și poetul Robert Lowell. Dar mai are un talent. Ea este scriitoare. **The Last of the Duchess** povestește viața ducesei de Windsor și este un fel de întoarcere la romanul gotic.

● Miguel Barnet și-a consacrat viața revoluției. Aparținând burgheziei cubaneze, prin naștere, după prima sa carte, **Esclave à Cuba** (1966) el declară: „Revoluția m-a crescut și m-a făcut mai generos. ...Pentru mine, revoluția cubaneză nu este un manual de marxism-leninism, este chiar patria... După revoluție, cubanezul este mai echilibrat, mai bine informat și gândește mai mult...“

Marka Dona

PE URMELE LUI MACONDO

Dasso Saldivar este scriitor și critic columbian. A colaborat la „El espectador“ din Bogota, „Cuadernos Americaos“ din Mexic, „El Viejo Tempo“ din Barcelona, „Nueva Estafeta“ din Madrid etc. În anul 1981 a obținut premiul Jauja la Valladolid, pentru lucrarea sa „Anatolia“.

Pentru a trezi „Urâta din pădurea adormită“ și a-și vindeca poporul de amnezie istorică „Gabito a devenit prințul literelor latine“.

Cienaga, Guacamayal, Sevilla, Aracataca, Fundacion, micile sate din ținutul Magdalena, între Sierra Nevada de Santa Maria și Cienaga Grande Riohacha și Maicao, în Guajira, micul sat sucre – pe care îl regăsim în „La Mala Hora“, „El Coronel no tiene quien le escriba“. Toate aceste sate au în ele ceva din Macondo, acel Macondo fragmentar și omniprezent din „Un veac de singurătate“. ...Tot astfel, Cartagena, Baranquilla, Santa Marta, și atâtea alte sate columbiene, de asemeni Ortiz din Venezuela, Tarapaca din Peru, Potosi din Bolivia, Quanajuato și Zapotecas din Mexic, nu sunt ele tot Macondo?

Această macrorealitate a Americii Latine este cea care dă starea sufletească polisemică denumită Macondo și care în istorie se recunoaște sub multiple denumiri: Cienaga, Guacamayal, Sevilla, Fundacion și Aracataca, azi constelație de sate pierdute ce întorc spatele istoriei. Nu gratuit, evident. De-a lungul primilor 40 de ani ai acestui secol au constituit nervul central al dominației spoliatoare a Companiei bananiere UNITED FRUIT. Este posibil să mai vezi încă la Sevilla și Guacamayal bananieri răzleți, crescând în stare sălbatică, martori neobosiți ai trecutului distrugător al Companiei bananiere nord-americane. Dar mai rămâne o dovadă și mai mare: o exploatare de bananieri situată între satele Guacamayal și Sevilla, mai apropiată de ultima, pe nume MACONDO.

Aici, cultura bananieră pare mai mult produsul inerției și al nostalgiei decât al unei tehnici moștenite. Și Macondo este și numele dat bananierului, însemnând în „bantu“ **mâncarea diavolului**, foarte sigur introdus de primii sclavi aduși din Africa; pentru alții este numele unei plante miraculoase care secretă un lapte cleios capabil să cicatrizeze rănilor, în timp ce unii desemnează în același cuvânt un arbore ce nu servește la nimic.

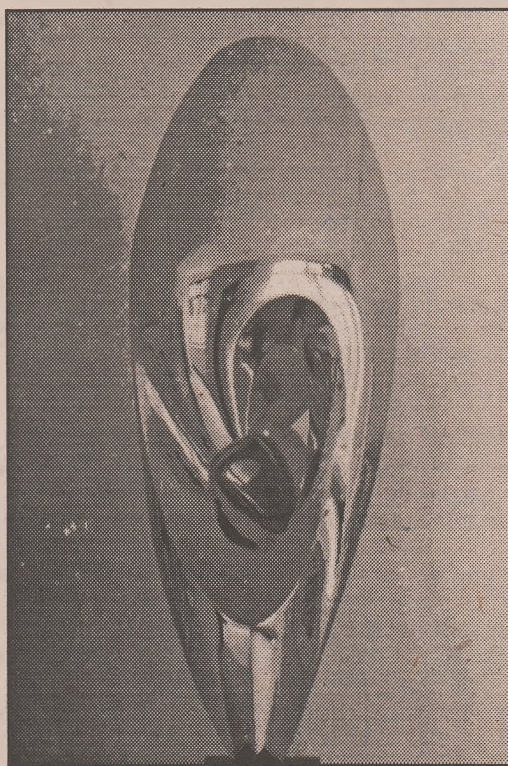
Toate acestea explică, în parte, relația între acest cuvânt și șoarta aceluia Macondo mitic, cu compania lui bananieră. În „O sută de ani de singurătate“ nenorocirile nu încep cu precizie în momentul în care United Fruit Company sosește pentru a cultiva „makondo“, alimentul diavolului pe care Herbert l-a adus acolo în acel „nevinovat tren galben“ ce trebuia să aducă la Macondo atâtea incertitudini și evidență, atâtea flatări și nenorociri, atâtea schimbări, dezastre?

Pentru a ajunge la fiecare sat pe care l-am parcurs trebuia să începem cu Cienaga. Acolo, la malul mării, pot recunoaște „marea casă“, hrănită

de DASSO SALVIDAR

cu singurătate și care, transmutată, va deveni locul acțiunii romanului omonim de Alvaro Cepeda Samudio, aparținând „Grupului din Barranquilla“ și bun prieten cu Garcia Marquez. Puțin mai departe, gara Cienaga a trăit la 6 decembrie 1928, anul nașterii lui Garcia Marquez, masacrul săvârșit de armata columbiană asupra a aproximativ 3000 de lucrători de la United Fruit Company aflați în grevă. Oroarea acestei drame a devenit subiectul romanului lui Cepeda Samudio, și unul din numeroasele episoade ale finalului din „O sută de ani de singurătate“. Un edict al generalului Carlos Cortes Vargas, reprezentantul civil și militar al guvernului conservator, a închis în mansardele uitării acest episod sângeros al istoriei columbiene căruia publicarea romanului i-a permis reînvierea în memoria colectivă.

Același lucru trebuia să se întâmple în Macondo din „O sută de ani de singurătate“. Printr-un edict militar, se injectează în popor o

cantitate suficientă de amnezie istorică pentru a ucide amintirea. Numai Jose Arcadio Segundo va repeta la infinit că numărul de morți se ridică mai mult de trei mii. Încă mai e posibil de a găsi în satele pe care le-am vizitat mai mulți Jose Arcadio, care susțin că victimele măcelului au fost foarte numeroase. După cum sunt oameni care afirmă că nu a fost decât un mic număr de morți și alții care neagă existența însăși a masacrului.

Evident Macondo este o creație hibridă făcută din fărâme geografice urbane și sociale ale realității. La începutul romanului „O sută de ani de singurătate“ găsim piste ce ne permit să ajungem la concluzia nefolositoare că G.M. situează geografic Macondo la Cienaga. Dar trebuie să vedem în aceste aspecte sociale și urbane Aracataca natală. Pe clădirea gării feroviare Aracataca, o mână anonimă a vopsit cu

litere groase numele de Macondo. Literele negre acoperă placa indicatoare a satului.

Dacă s-ar fi lăsat impregnată printr-o magie a Caraibilor la Cartagena de Indias, sau la Cienaga, la Guatamayal și Sevilla, ar fi fost dificil de conceput ca Aracataca să fie planul principal al satului Macondo. Dar trecând prin fața micii școli Monfessori, vorbind cu aracatenii, parcurgând strada Turcilor pentru a ajunge la umila casă unde s-a născut G.M., convingerea se impune: Macondo s-a născut la Aracataca.

Nici un aracatian nu ignoră celebritatea universală a compatriotului Gabo.

Toți povestesc anecdote și fiecare e acolo pentru a contribui la ghidarea miilor de vizitatori veniți din lumea întreagă să vadă și să fotografieze satul și casa romancierului.

Locuitorul coastei columbiene este, prin temperament, sceptic în fața celebrității. Un dicton local afirmă de altfel că nimeni nu rămâne celebru mai mult de cincisprezece zile... „Gabito“, cum este numit cu afecțiune, este singura excepție.

Sosind la exploatarea Macondo lângă Sevilla, am avut proba incontestabilă a unei astfel de popularități: pentru a ajunge aici, a trebuit să traversăm un mic râșor pe malurile căruia țărâncile spălau rufe. Ele au dedus imediat că mergem la Macondo pentru că, ziceau ele, „vine multă lume pe aici“. Pentru plăcerea de a le asculta răspunsul, le-am întreat de ce. „Ah“, a spus una din spălătorese, „din cauza legendelor lui G.M.“. La aproape 40 grade temperatură migdalii străzilor din Aracataca par a fi mai mult vestigii ale trecutului decât lucruri vii ale prezentului. Aceași impresie ne-au lăsat-o aracatenii de azi. Este sigur că renumele mondial al Macondo-ului a făcut din Aracataca locul poate cel mai vizitat de turiști din Columbia, dar locuitorii lui, deși deschiși și generoși, rămân indiferenți la afluența turiștilor și a jurnaliștilor. Condiția de loc de atracție pentru străini la care au fost reduși pare a fi dat o și mai mare intensitate propriilor lor solitudini. Solitudinea, sinonimă uitării, marginalității sociale și istorice, este personajul dominant la Aracataca.

Indicii numeroase ne permit a vedea cum timpul a traversat acest sat, lăsându-și mesajul de uragan, pentru a recădea apoi în sufletul oamenilor și pe învelișul lucrurilor, cu calmul unei ape stătătoare. Văzând primele case ale satului, pe care le-am cunoscut în „O sută de ani de singurătate“, ne-am amintit de acea mărturie în care G.M. povestește cum și în ce moment și-a dat seama de imperioasa nevoie de a scrie marele său roman. Era încă adolescent când mama sa, Luisa Santiago Marquez, l-a rugat să o însoțească la Aracataca pentru a vinde casa strămoșească unde se născuse și crescuse până la vârsta de 9 ani Gabriel: „Mama și cu mine traversam satul cum se traversează un sat fantomă: nu era nici un suflet pe străzi, și eram absolut convins că mama suferea ca și mine văzând cum timpul trecuse prin acest sat. Am sosit la o prăvălioară unde o femeie sporovăia. Mama a intrat, s-a apropiat de ea și a zis: «Cum îți mai merge, cumătră?» Cealaltă a ridicat ochii, s-au îmbrățișat și au plâns. Nu și-au spus nici un cuvânt, dar au plâns timp de o jumătate de oră. În acel moment mi-a venit ideea să povestesc în scris tot trecutul conținut în această scenă“.

«GABITO»

caute. Iată imaginea generică a primului său roman, „La Hojarasca”, și care, îmbogățindu-se în variante, va traversa restul cărților sale.

Toate acestea s-au petrecut în umila casă pe care am văzut-o și am fotografiat-o în nra multe reprize.

La început mi s-a părut că solitudinea sa era cea mai dură, cea mai intensă din toate, dar amintirea unui poem al marelui César Vallejo a umplut-o pe loc cu vii și morți, cu pași, cu anecdote, cu voci și cu liniște: „Nu este singur, în singurătate omenească, decât locul pe unde nu a trecut nici un om... Toți sunt plecați de acasă, în realitate, dar toți au rămas aici, în adevăr”.

După moartea bunicilor, mama romancierului a vândut casa familiei Acuna Acosta, care, mai târziu, a revândut-o lui Oriarte Ajumada. Aceștia au demolat-o în mare parte pentru a construi una modernă astfel încât din casa natală a scriitorului nu a rămas azi decât o parte situată în spate cu trei camere mici.

În cea din mijloc, singura care păstrează ușa și zidurile de lemn, G.G.M. a văzut lumina zilei la 6 martie 1928.

O vitrină și două leagăne în care, poate, se așezau să brodeze Rebecca și Amaranta Buendia din „O sută de ani de singurătate” disputându-și-l încă, pe italianul Pietro Crespi.

Cu ani în urmă, în orașul Medellin, mama scriitorului ne-a revelat că a rămas din vechea casă „coridorul begoniilor” al casei Buendia, același unde Amaranta și Rebecca dădeau cursuri de broderie altor tinere fete din Macondo.

O parte a casei este în ruină. Aici se afla atelierul de argintărie al bunicului și laboratorul tatălui, Gabriel Eligio Garcia, pe care-l găsim în Macondo sub trăsăturile colonelului Aureliano Buendia care retrăgându-se din război se închide în atelier pentru a construi micii pești prețioși ai singurătății în timp ce, câțiva ani mai târziu, tatăl său, Jose Arcadio Buendia, se străduia în laboratorul moștenit de la Melquiade

să găsească oul filosofal.

În timpul anilor de splendoare ai companiei bananiere casa bunicilor era cea mai mare, cea mai comodă și cea mai bine văzută din Aracataca și locuitorii săi erau, aristocrații localității. Aceasta, adăugată la prestigiul de vechi colonel de război *) conferea bunicului autoritate și notabilitate. La Macondo, Buendia devin exemplu pentru toți: „De vreme ce casa lor a fost, de la început, cea mai bună din sat, celelalte s-au aranjat după imaginea ei”. Avea o curte cu un staul gigantic, o grădină de zarzavat bine îngrijită și o curte în dosul casei unde conviețuiau pașnic iezi, porci și găini.

Lângă casa „reală” am putut vedea grădina de zarzavat, invadată de buruieni tropicale vivace și, încă mai surprinzător, marea sobă de metal unde bunica pregătea cu Ursula Buendia din Macondo siropul pentru manufactura familială de mici animale din caramel.

Nu departe se înălța, până acum zece sau doisprezece ani, celebrul castan de trunchiul căruia a fost legaț Jose Arcadio Buendia, în anii lui de senilitate și de delir himeric și unde, mai târziu, trebuia să moară urinând colonelul Aureliano Buendia.

N-a rămas decât un rest de trunchi.

Dar toată lumea, vorbind despre arborele „micocea” care îl înlocuiește maiestuos, continuă să-i spună „castanul”.

La bunicii din Aracataca, lucrurile, ca și oamenii au rămas aceleași.

**Traducerea textelor:
Teodora Moțet**

**) Război civil între oligarhia feudală (conservatoare) și burghezia industrială (liberală) care a avut loc între 1899 și 1902. În acest război Nicolas Marquez, bunicul lui Garcia Marquez, a fost colonel sub ordinele personajului principal al celor „O sută de ani de singurătate”, colonelul Aureliano Buendia.*

Acestei alchimii a timpului, a unui timp faptic al oamenilor, îi aflăm transmutările de cum pășim pe solul aracatian; doar solitudinea mai dăinuie în mica școală Montessori – astăzi transformată în staul pentru țapi și măgari – unde G.M. a învățat primele litere. Totuși sub patina zidurilor, un secret ne este încredințat: în timpul unei îndepărtate serate, un copil numit familial „Gabito” tatonează lumea artei, nu ca scriitor ci ca actor: într-o punere în scenă a „Frumoasei din pădurea dormită” el este prințul care o va trezi. Ce vesteire! Vor trece anii și același copil va deveni prințul literelor Americii Latine care, ca în cazul masacrelor companiei bananiere, va trezi, „urâta din pădurea adormită” a istoriei noastre de oprobriu și spoliere.

Și tot solitudinea este cea pe care o percepem mergând de-a lungul străzii „Turcilor” din Aracataca, o stradă ce va fi transportată cu toată istoria sa în Macondo-ul romanesc din „O sută de ani de singurătate”.

Solitudinea rătăcește și se face simțită ca nostalgia unui cocoș combatant legat de o furcă groasă, anunțându-se fără echivoc pe capul niș al unui turc centenar care, așezat pe un taburet în fața ușii sale, vede trecând propria lui înmormântare, ca Aureliano Buendia. Acest bătrân ne mărturisește emoționat că l-a cunoscut pe „Gabito” când locuia acolo cu bunicii după mamă, Nicolas Ricardo Marquez Mejia, și Tranquilina Iguaran Cotes. Am învățat de la el un cuplet de „vallenato” celebru pe coasta atlantică a Columbiei, în onoarea romancierului: „În țara Macondo S-a născut Gabrielito Toată lumea îl știa Sub numele de Gabito”

G.M. a mărturisit uneori că cele mai mari influențe literare îi vin din viața petrecută cu bunicii la Aracataca și din lectura precoce a celor „O mie și una de nopți”.

Bunicul său, Nicolas Ricardo Marquez Mejia l-a marcat mai mult decât oricine.

El i-a vorbit despre moarte ca despre o prezență persecutoare a celor vii. El a fost cel care i-a impregnat poveștile magice și anecdotele adevărate despre războiul civil columbian zis „război de o mie de zile” care opunea conservatorii și liberalii și tot el a fost acela care l-a luat de mână într-o zi și l-a condus pe străzile din Aracataca să vadă circul. Această imagine trebuia să rămână și să se metamorfozeze în aceea a unui copil așezat pe un scaun și așteptând. În timp ce relația cu bunicul semnifică o explozie a imaginației, cea pe care o întreține cu bunica Tranquilina Iguaran Cotes a fost, din contră, dirijată spre interior, ca o implozie de imagini.

Într-adevăr, la căderea nopții, pentru a frâna elanurile copilului care pune întrebări de tot felul, bunica sa îl făcea să se așeze pe un scaun sub amenințarea că, dacă se mișca, sufletul mătușii Petra sau al unchiului Luis va veni să-l

LA PLECAREA LUI EMIL CIORAN

